

МИТРОПОЛИТ ІЛАРІОН

ТВОРИ

ТОМ ПЕРШИЙ:

ФІЛОСОФСЬКІ МІСТЕРІЇ

1957

Вінніпег

diasporiana.org.ua

Printed by Trident Press Ltd., Winnipeg, Canada

МИТРОПОЛИТ ІЛАРІОН

ТВОРИ

ТОМ ПЕРШИЙ:

ФІЛОСОФСЬКІ МІСТЕРІЇ

1957

Вінніпег

ФІЛОСОФСЬКІ МІСТЕРІЇ:

- I. Народження Людини. Добро і Зло на Світі.**
- II. До Щастя!**
- III. Остання Хвилина.**
- IV. Кайн і Авель.**
- V. Вже досить невинної крові! Холмицина.**
- VI. Рідна Мова.**
- VII. Руїна й Воскрéсання.**

ЖИТЕЙСЬКЕ МОРЕ

ФІЛОСОФСЬКА ТРИЛОГІЯ

З М І С Т Т Р И Л О Г І Ї :

- І. Народження Людини. Добро і Зло на Світі.***
- ІІ. До Щастя!***
- ІІІ. Остання Хвилина.***

НАРОДЖЕННЯ ЛЮДИНИ.

ДОБРО І ЗЛО НА СВІТІ.

**ФІЛОСОФСЬКА МІСТЕРІЯ
НА П'ЯТЬ ДІЙ**

ДІЄВІ ОСОБИ:

Голос Господній.	Зорі.
Душа.	Надія.
Архангол Михаїл	Наука.
і його помічники:	Земля.
Ангол Хоронитель.	Мати.
Хор.	
Земля.	Диявол і його поміч- ники:
Хор Анголів.	Зло.
Хори Анголів.	Злидні.
Дух Добра.	Хвороба.
Здоров'я.	Старість.
Молодість.	Безнадія.
Любов, Божа Висланиця.	Смерть.
Кохання.	Дух Руїни-Комуніст.
Праця.	Війна.
Сонце.	Хор злих духів.
Місяць.	

1. The first part of the paper discusses the importance of understanding the underlying mechanisms of the system being studied. This involves identifying the key variables and their interactions, as well as the role of external factors.

2. The second part of the paper presents a detailed analysis of the data collected from the system. This includes a description of the experimental setup, the data collection process, and the results of the analysis.

3. The third part of the paper discusses the implications of the findings and the potential applications of the results. This includes a comparison of the results with previous studies and a discussion of the limitations of the study.

4. The fourth part of the paper concludes the study and provides a summary of the key findings. This includes a discussion of the overall results and the conclusions drawn from the study.

5. The fifth part of the paper discusses the future directions of the research and the potential for further studies. This includes a discussion of the limitations of the current study and the need for further research.

6. The sixth part of the paper provides a detailed discussion of the results of the analysis. This includes a description of the data and the results of the analysis, as well as a discussion of the implications of the findings.

7. The seventh part of the paper discusses the overall results of the study and the conclusions drawn from the study. This includes a discussion of the limitations of the study and the need for further research.

8. The eighth part of the paper provides a summary of the key findings and the conclusions drawn from the study. This includes a discussion of the limitations of the study and the need for further research.

ДІЯ ПЕРША.

СЦЕНА ПЕРША :

ПРОЛОГ У НЕБІ: УСЕСВІТ БЕЗМЕЖНИЙ.

Г о с п о д ь на Всевишнім Небеснім Престолі, при Десниці Його — Божий Син, а над Ними Голубка ясна, — Святий Дух.

Пахучі квітки, немов килим барвистий, вкривають Чертога, — простору Небесну Палату.

Як бджоли в розквітлім садку, навкрути А н г о л и в сніжнобілих убраннях.

З Престолу Господнього видно безмежну Вселенну, навколо скрізь З о р і трайливі свічками палають, і слухають пильно Слово Творцeve.

Небесна Картина ця лиш на хвилину, Г о с п о д ь невидимий, — і тільки бринить Його лагідний Голос.

Відкриває Г о с п о д ь Свої Usta Пречисті, і стелиться Слово Господнє, як легіт ніжний на липневому полі, та Бога Самого не видно. Й віщає Господь:

Г о л о с Г о с п о д н і й :

Я Слово прорік, — і створив Ним Вселénну,
Безмежні Світи, ясні Зорі,
Й громаду всю цю, як пісок незчислénну,
Навіки пустив по просторі.

І Місяць, і Зорі, і Сонце й Планети, —
Мої це Світí по безодні,
Уста́вив Зако́нами їхні я лети,
І дише скрізь Дух Мій Господній.

Я Всесвіту дав Свої вічні Накази:
Щоб Правда й Любов панували,
Щоб Зла береглись, як труйної зарази,
Й ростили Мої Ідеали.

Нічого в Світах без Господньої Волі
Ніколи творитись не може;
Погляньте по Всесвіту, — зверху і долі
Всевічне це твориво Боже!

Людині Законів Мого Світотвору
Не дано всебічно пізнати,
І досить збагнути було б її зору
Закони хоч власної хати!

Бо розум Людині помалу зростає,
Й безсилий збагнуть Світотвір,
Й творіння Господнього Духа безкрає
Невсилі пізнать людський зір.

Як в лузі зелена трава, що сьогодні
Цвіте, а назавтра всихає, —
Отак Мої творива, люди Господні, —
Їх вік, як трава проминає.

Вартую над Всесвітом Я на сторожі,
Вартую Десницею й Духом:
Дихну лиш, — і квітнуть Світи, немов рожі,
Чи в прірву летять Моїм рухом.

На Всесвіт невпинно ідуть нові люди,
Між ними й Обранці Пророки:
Мої запровадять Закони повсюди,
І плівели сполють жорстокі.

*Г о с п о д ь закінчив Своє Слово, і закрилися Уста Пречисті.
І лагідно й тихо бринять срібні дзвони, і солодкої їхньої
гри не спляють і далі, як співають по-райськи Святі Ангели.*

*І знов на хвилину відкрилась Картина Небесна, велична й свят-
кова. Круги Тройці Святої літають в вінках Ангели, сніжнобілими
крилами маючі, тихо співають з вечірніми дзвонами. У райському
сяйві палає довілля.*

*Загоряється тихо Господня Веселка, і грає над всім
кольоровим піяколом, — знак Божої Ласки й Опіки над Всесвітом.*

Х о р А н г о л і в :

Усесвіт безмежний
Не має границі,
Як витвір належний
Святої Десниці.

Світи незчисленні —
Це в Всесвіті Зорі,
Летять по Вселенній
В безмежнім просторі.

І всі Світи Божі,
В них всякі творіння:
В одних пахнуть рожі,
А в тих ніч осіння.

Дух Божий ширяє
В всесвітній безодні,
І крилами має
Скрізь Розум Господній.

Світи всі на хва́лу,
На радість Господню,
Бог ними помалу
Наповнить безодню.

Душа у Вселенній
Зливається з Богом,
Й вікі незчисленні
Раює Чертогом.

Хвала Господéві
За вічну Опіку,
Закони крицеві
Він дав спередвіку!

Хвала Вищій Силі,
Що в цім Світотворі
Світи дала милі, —
Ясні тихі Зорі!

*Здаєка підходить Д и л о л , зарослий волоссям кошлатим,
уєсь волохатий та чорний, — і злобно сміється, і говорить тер-
нисто.*

Одначе ніхто не звертає на нього уваги, і це злісно нервує Диявола, і плевели сіє він гордо й завзято.

І злобно сміється не раз й під час мови своєї, і горять йому очі, як жар.

Та ніхто його мови не слухає, і плевели сіє на вітер Диявол.

Д и я в о л :

Не бачу в Світі я Опіки,
Ладú не бачу в Світотворі:
Пустив машину Бог навіки,
Й навік закрит Уста суворі...

Чого Світи женуться в шалі,
Чого вони в невпиннім русі?
Чом повно кривди та печалі
У цій предвічній завірюсі?

Госпóдь створив Світів без ліку,
І творить їх і далі знову,
Та тяжко жити Чоловіку,
І він все тужить про обнову.

На Світ приходять щохвилини
Нові й нові юрбою люди,
Й щомить Хрестини та Мерліни,
Бо в танці Яр і Смерть повсюди.

Чого всі люди одноденні,
Чому життя таке коротке?
Обсіли Лиха їх злиденні,
Як мухи варево солодке.

І пощо рухи ці шалені
Усіх Світів Його без ліку?
Та ж їх не здержати у жмені,
Щоб Щастя дати Чоловіку...

Булó б один Світ лю́дям дати,
І взять його́ в чуйну́ Опіку,
А то міцні поставив грати
В житті Бог всюди Чоловіку!

Й ступіть Людіні в Світі годі, —
На все запрети та Закони,

Ї давно гудуть думки в народі, —
Порвати всі ці перепони!

І темні задуми Господні,
Ніхто не всилі їх збагнуть,
Ї Людина ходить край безодні,
Ї кінчає нагло сковзьку путь.

Нема Людині в Світі волі,
Ніде ні кроку без опаски,
Усі голодні, босі, голі
В Опіці Батьківської Ласки!...

Коли б пішли за мною люди,
Прийшла б усім до Щастя змога, —
Новий настав би лад повсюди,
І в справжній Рай вела б дорога!

Та в Світ пакуються Обранці
Сточити владу Сатани, —
Ось прийде знов такий уранці
Понести руки на лани!

Та піде в рух моя вся сила,
Ї не будь Обранцю на Землі,
А піде сам, — підріжу крила,
І хай працює в вогкій Млі!...

А н г о л Х о р о н и т е л ь

спокійно й велично на відсіч Дияволу коротко ронить:

Бур'ян Диявол сіє всюди,
Ї росте неправда в Світі з того, —
Твої обманні пересуди,
Ї немає й зёрна в них Святого.

Усе на Світі має ціну:
Малий корінчик дёржить плід,
Підвалина рятує стіну,
А ми Небесні — людський рід.

Усе розумне в Світотворі,
Та нам Вселенну не обняти,

Її твої не бачать очі хворі,
Які складні в Творця Палати!...

*Веселка сяє, як півоколо. Вечірні тигі й ніжні дзвони, мов
та тепла ласка мами.*

У низ Диявол непривичний, і геть відходить, сам не свій.

СЦЕНА ДРУГА:

ПРИСУД ГОСПОДНІЙ.

Усе, як і перше в Пролозі на Небі.

*До Бога тихо підлітає, у білих шатах, Ангел Хоронитель.
Вклонившись низько Господеві, віддано держить пильну мову.*

*Веде за руку чисту Душу, у білосніжному вбранні; вона
питливо оглядає довкілля райське осяйне.*

*Картина Небесна — лише на хвилину, а далі бринить тільки
Голос Господній, а Бога не видно.*

Ангел Хоронитель:

Творителю, з Твоєї волі
Душа прийшла на Всесвіт знову:
Чи йти до зёмної юдолі,
Чи в інший Світ по Твому Слову?

Господній Голос:

Саму пускає її негоже,
Як може йти без охорони?
Творіння кожне — зёрно Боже,
Нехай росте без перепони!

Страшне новім Житейське Море,
Його не легко перейти, —
Та все Людина переборє,
Коли простує до мети.

*Диявол потику підходить, і настирливо знов пристас до
розмови з злобою.*

Д и я в о л :

Але відкрий їй зразу очі, —
Нехай Світ вибере сама:
Тепер вона, як серед ночі,
А з нею йде й сліпуча Тьма.

Тому і я з Душею впарі
З межі подамся на межу, —
Щоб не втопилась в млоснім чарі,
Я їй всю правду розкажў.

Та Господь неухильно Наказа дає.

Г о с п о д н і й Г о л о с :

Усі Світи їй показати,
Й який їй буде до вподоби,
Нехай той стане за палати
На всі її життєві дѳби.

Душа Людини завжди вільна
Обрать одну з Осель Небесну,
І жить собі, як квітка пільна,
Й творити мирно вонну Вєсну.

Душі ніколи не неволю, —
Вона Наш Образ і Подѳба:
Сама собі хай зробить Долю,
Як каже власна їй вѳдоба.

Людина кожна — то перліна,
Обрана Божа одиниця,
Вона стає Мені за сина,
Її неволить не годїться.

Яка б була Творцеві хвала,
Коли б жили рабами люди,
Коли б Могого Ідеала
Творили рабські заздрі груди?

Про кожен Світ нехай пізнає,
Яке там стелиться життя:
Чи Щастя зоряне й безкрає,
Чи за насущний побиття!

В моїм Господнім Світотворі
Людіна вічна спередвіку:
Душа шугає з Зір на Зорі
В Мою Всебатьківську Опіку.

Йї нема кінця Моїй Людіні,
Безсмертя дане Чоловіку:
Душа міняє Тіло нині,
І зно́ву йде в Мою Опіку.

Даю Людіні довгі крила
Орлом ширя́ть до Мене в гості,
Щоб все Небесне полюбила
І снила сні про Високості.

Та все ж збагну́ть Мою Істоту
Ніко́ли смертний не спроможе:
Він всилі зміряти марно́ту,
Але обня́ть невсилі Боже!

Людіна навіть досконала
Усе ж істотою — Людіна,
І до Святого Ідеала
Вона — до Світу порошина!

І Голос Господній затих.

*Усі стоять нерухомо, і ніби чекають ще Мови Господньої.
Та Ангол Хоронитель веде далі.*

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Я покаж́у їй всю Вселенну,
Усі Світи Господніх Рук.

Д и я в о л

вперто рветься з злбним сміхом:

А я — всесвітнюю геенну
Йї плоді достойні, — ріки мук...

В е с е л к а сясє вище й ширше, ясніше чути срібні дзвони.

Знов А н г о л и , немов сніжинки в русі, літають тиго та співають.

Істоту Божу чути близько, але Господь Сам невидимий.

Х о р А н г о л і в :

Душа появилась
З Господньої Волі,
І в нас опинилась,
Шукаючи Долі.

Подаймо ж їй руку
На Ангольській варті,
Не впасти в розпуку
В диявольським жарті!

Душа йде свободна
В вселенській безодні,
І вийде побідна,
Як Образ Господній!

*Д и я в о л голосно сміється, і геть відходить на докільля.
Й погрози злові розсіває.*

Д и я в о л :

Диявол завжди на сторожі
Справляє поступи Людині, —
Вони Творителю негожі
У Світотворі не від нині.

*А десь здалека тужним хором несеться віщий плач З е м л і,
немов з в'язниці скуті в'язні.*

З е м л я :

Чекаєм Спасіння
Іще спередвіку,
Та Смерть ніч осінню
Несе Чоловіку...

Х о р : Чекаєм Спасіння, чекаєм,
І тужить Душа нам за Раєм...

Пошліть нам Пророка
Служити Людині,
Щоб Смерть ця жорстока
Спинилась віднині!...

Хор: Погляньте по зёмній юдóлі:
У танці скрізь Лихо та Болі...

Стигають тыхо райські дзвони, й Веселка гасне, як в тумані.

Палата Божа никне тыхо, як никне в літі жрійний сон, й проймає душу млосний суж за спомином сьлодким...

ДІЯ ДРУГА:

БОЖИЙ СВІТОТВІР.

Безодня Всесвіту. Кругом Світи палахкотять, як ясні Зорі в нічку темну. І тихо, тихо, як в пустелі, — не чути ніде й малого звуку. І тільки й чути: Дух Господній могутньо дише в Світотворі!

В просторі пташкою ясною несеться Ангел Хоронитель, обнявши міцно Душу чисту. Душа тремтить лякливо, і пильно зорить по докільлі: кругом Світів, немов піску на березі морському!

За ними Демон поспішає. Він пильно слухає розмову, і часто їх перериває чи то глузливим злостним сміхом, чи гострим словом незгідливим: він хоче Душу налякати не йти на Землю поміж люди, бо це було б супроти задумів його.

Д у ш а :

Ой як же холод гостро коле
В оцій безбережній безодні!
Усе навкруг туманно голе,
Немов пустелі ті безводні...

І як тут тихо на пустелі,
Та Дух Господній дише, чую,
Кругом ясні Його Оселі
Снять млосно Мрію Пресвятую...

Скоріш вперед в жаскім просторі,
Он, бачу, Світло ясно грає...
І що за дїва неозорі,
Творіння Господа безкрає!

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Оце навкрúг, як бачать очі,
Усе Світі Його творіння, —
Мільйони їх, як Зірок ночі,
Йому співають Піснопіння.

І все кружляють по Вселенній,
Як їм призначив Ум Господній,
А ми, Служителі числénні,
Даємо лад у цій безодні.

Уся Вселénна вічно в русі,
І мусять рухатись і люди,
І цим ростуть вони на дусі,
Й джерéлом б'є життя повсюди.

Господь створив Світи числénні,
Та Божа творчість й далі чинна,
Вона постійна по Вселенній,
Опіка Божа бо невинна.

Природа з Божого наkáзу
Новé й новé дає щомить,
І не спочине ані разу,
Й вперед, як річка, все біжить.

Живуть в Світах цих духи-люди,
Живуть безпечні й безтурботні, —
Не знають сýму їхні груди,
До Правди Божої охотні!

Одне зайняття, — Божа Хва́ла
Займає їм увесь їх час . . .

Д и я в о л

колюче й насмішливо:

Малою Праця їхня стала,
Та щоб і цей жар не погас! . . .

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

І за́вжди вонні Піснопіння
Складають щиро дýхи Богу . . .

Д и я в о л :

Чому́ одначе ніч осіння
Снує запону й там розлбгу?

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Мовчи, Дияволе, злий духу,
Тобі далека Слава Божа,
А нашим звиклим зору й слуху
Вона — ясна пахуча рожа!

Хто Світотворцю син слухняний,
Той у Всесвітньому Чертозі
Стається мешканець коханий,
Як милий брат для нас у Бозі.

Живуть вони в Садах спокію,
Турботи жодні їм не знані,
Й Господь всещедрою Рукою
Їх поїть, як потоки лані.

Давно-давно, ще в іншій Світі,
Де повно Зла було й турботи,
Жили ці люди непригріті,
Як діти горя та скорботи.

З е м л е ю й досі Світ той званий,
Живуть там люди, як у б́орі, —
Увесь він здавна занедбаний
У всім Господнім Світотворі.

І з́емних люто Смерть косила,
Та Бог послав їм теплу Ласку:
Оця Світів громада мила
Змінила ї́хню Долю жа́ску:

Пройшовши путь Землею всюди,
Зміцнившись там, як щира скеля,
Душа вертається до Суду,
Й дається інша ї́й Осе́ля.

Хоч Божий Всесвіт досконалий,
Та не однакові Сві́ті,

І побут наш по них несталий,
Й ми мусим різне перейти.

Ти ж де жила, сестрице люба?

Д у ш а :

Не знала я турбот і Лиха,
Там не було їдкого зуба,
З природи все несміла й тиха...

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

То йти тепер би випадало
Тобі на Землю жить часово;
Скорботи й горя там немало...

Д и я в о л :

Аж ось твоє правдиве слово!...

Д у ш а :

Я не боюся жити в горі, —
Аби була плідна робота,
Бо раювати в цім просторі
Мені вже більше не охота...

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

То добре, сестро. Працювати
З Любов'ю треба на Землі,
Бо там собі міцні палати
Диявол ставить ув Імлі.

Д и я в о л

ображено й насмішливо:

Чи зробиш щό міцне за вами,
Як прете ви щомить Людину?
От вирвеш щось від вас зубами
По праці в поті без упину!

Д у ш а :

То розкажи ж мені, мій брате,
Яке там на Землі життя?

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Всіляке...

Д и я в о л :

І всіма прокляте:
За хліб насущний побиття!

*І летять вони далі та далі, провадячи тугу розмову. Часом
сувора темнота огортає їх, а часом б'є сяйво, немов із ста Сонць.
Буває, зривається Світ, і каменем рине в безодню, і гуркіт
грозами несеться в довкіллі.*

*Диявол за ними, й на жить не лишаючи їх, бо треба підмови-
ти Душу на Землю не йти.*

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Коли який Світ прогрішиться
Супроти Божого Закону,
Стрілою він в безодню мчиться,
І гине в Всесвіті з розгону.

Бо Богу лиш дихнути досьить,
І вже проступник у безодні,
І Смерть в такому Світі косить
Усіх людей й діла невгодні...

Добро — не гріх — поклав в основу
Господь у Всесвіті Своїм:
На нім снуємо всю будову,
На нім, на скелі мов, стоїм.

Д и я в о л

голосно сміється, і кричить у відповідь своє:

А що ж то г р і х , хотів би знати?
Він витвір власного туману, —

Та ж по́ступу він батько й мати,
Батіг на милян у оману!

Коли летить Зоря в безодню,
То люди дивляться: Краса!
А цю ж трагедію народню
Десь терплять люди й Небеса!...

Д о б р о́ і З л о — це рідні б́раття, —
Не може бути Добра без Зла,
Як воскресіння без розп'я́ття,
Сестра бо рідна Світлу — Мла.

Святим ніхто не міг би стати
Без “злих підше́птів” Сатани,
І ро́дяться з одної хати
І злидарі, й ясні пани.

Коли б не мав свого я Пекла,
Кому потрібний був би Рай?
Душа свята й душа запекла,
Чи ж не один ростить їх гай?

І ваші сла́влені Чесно́ти, —
Як часто всі вони лукаві:
Фальшиві квіти з позолоти,
І се́стри рідні гордій славі!

А тіні тільки там немає,
Де згасли всі ясні Проміння,
Де ж Світло світиться безкрає,
Там тінь густа, як ніч осіння!

*Диявол шипить, і слина труйлива бризкає з рота йому.
Й у захваті далі плете він руйнівні думки, немов сітку зрадливу:*

Поглянь на Небо: Світло й Хмари
Живуть собі рядочком тихо.
Коли ж Землею йдуть Примари,
Чому ж це вам уже на Лихо?

Коли б не грала Студінь люта,
Булó б незнане і Теплó, —

Це гола вигадка набута:
Добро сумнівне й плідне Зло...

Диявол, Зло... Та ж ви, побожні,
Усі зродилися від мене!
Хіба були б ви переможні,
Як не буявіло б зелене?

Ви Світ би пхнули до заглади,
Коли б Диявола не стало:
В моєму Злі покрай принади,
В Добрі ж у вас її замало!...

Добро в Природі не помітне,
А Зло кругом, куди поглянь:
Воно, як Небо те блакитне,
Основа людських мрій, зідхань.

Її Людіна двоїться завсіди
Між Небом мрійним та Землею,
І родить це печалі й біди,
І творить волю, як із глею.

Людіна птахом пнеться Вгору,
Та хліб насущний тне їй крила,
І дійсність подолать сувору
Стає й Обранцеві несила.

Не може жити Світ без руху,
Бо спокій вічний — то вже Смерть,
А гріх — родючі дріжджі духу,
І їх в Диявола ущерть!

Якби не довгі темні Ночі,
То й Сонце вартости б не мало, —
Тому й цінні слова Пророчі,
Що з них вилазить гостре жало.

Великі люди всі Закони
Ламають, ніби на війні,
Немов та буря перепони,
Хоч як були б вони міцні!

Замова, і сміється злобно, вдоволений з промови чорної своєї.

Ангол Хоронитель

*в піднесеній рішучості завзято плевели Диявола стинає, й вони
зникають, мов туман їдкий від Сонця:*

Спинися, злобний гóрдий духу,
Й Душі святої не томи,
Із вашого буйного руху
Росте джерéло Зла та Тьми.

По кожний цій твоїй промові
Буйють в Світі бур'яни,
Хоч ніби вóнні та шовкові,
Підступний витвір Сатани.

По вашій довгій темній Ночі
Засяє світові Деннийця,
І спóвняться слова Пророчи:
Обіймуться ягня й левиця!

Чеснóти людські — Божі квіти,
Святих окраса на Землі,
І з ними легко Зло терпіти,
Як бурю в смілім кораблі.

Зовсім нема З л а в Світотворі, —
Є брак Д о б р а , не Зло, в Людині,
Як є брак Світла — Тьма в просторі,
Як є брак звуку на пустині.

Добро панує в Світі всюди,
Його відсутність, Зло, часóва,
І на Добрі зростають люди,
Воно бо — Всéсвіту основа.

Повсюди Світло в Світотворі,
А Тёмрява — лише хвилéва:
Як бачиш, світять ясно Зорі,
А он й Деннийця, королева!

Люди́на д о б р а по природі,
Й в однім Д о б р і спасіння люду:
Бур'ян росте й в ряснім горóді,
Та не в пошані він повсюду.

Послухай: он бринять потоки,
Псалми співають джерельця, —
Й стояти Всесвіт буде доки,
Вони солодкі без кінця!

Поглянь в довкідля по Природі, —
Кругом величні чуда Божі:
Усе з Творцем своїм у згоді, —
Й бур'ян меткий, і вонні рожі.

Широкий Світ, а в ньому дїва
Ув очі б'ють на кроці кожнім,
І Правда, як Зоря грайлива,
Крокує в русі переможнім.

Душа розростає в спокій,
Бо спокій — плідна мати руху,
І всі плоди Душі святої, —
Міцна основа тіла й духу.

Душі приємні срібні дзвони
Й противні по́свисти меча,
І Світу треба оборони,
Як ви рубаєте з-плеча!...

Й таки на Світі запанує
Господня Правда та Любов,
Твоя ж спокуса людям всьє,
Несе роздори лиш та кров...

Неправда з Кривдою танцює,
Задірливо узявшись в боки:
Для них Закони всі навсьє,
Й Глаго́ли Божі не глибокі.

Та прийде Суд, і буде кара,
І Правда Божа переможе, —
І позникає, як Примара,
Усе неправедне й вороже!...

Мороз ударив, й пишні квіти
Свої голівки похили́ли,
Немов в недузї кволі діти,
Захля́лі з голоду й безсили...

Та Сонце Променем всміхнеться,
І ви воскреснете на вєсну, —
Мороз отруйливий минеться,
Йї в Красу вберєтєся небєсну!...

Д и я в о л

злотно точить дальшу мову, аж слина бризькає йому з їдкого рота:

Коли Диявол непотрібний,
Пощо ж творить його бу́ло?
Хіба ж Туман ранка́ми срібний
Землі й рослині йде на Зло?

Якщо Диявола не треба, —
Хай Бог пошле йому загладу!
Яка ж ціна бу́ла б для Неба,
Коли б не стало стра́хів Аду?

Чи є на Світі що не Боже?
То́му і Зло — Йо́го творіння...
Як я ніна́що — хай поможе
Забить Диявола ка́мінням!...

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Як вільготь кинеться по хаті,
Коли в ній Сонечка не стане,
Отак і ви, духи́ пискаті,
На все сідаєте кохане!

Як скрізь у Світі на болоті
Їдкої повно комашні,
Так ви ростєте, товстороті, —
Нам ваші вітївки смішні!

Буває й в чистому городі
Бувають плідно бур'яні,
Отак і ви не в переводі,
Як витвір за́здрої Мані.

Коли боліє дереві́на,
На неї мо́ститься оме́ла,
Отак і Зло, і зла Людина
Ростуть са́мі, як дикі зе́ла...

Нема самого Зла на Світі,
Де брак Добра, там Зло буяє,
Буває ж холод навіть в літі,
Як хмара Сонечко ковтає.

Господь — то Правда совершénна,
Й немає й кріхітки Зла в Ньому, —
І вийшла з рук Його Вселénна
Пречиста в твореві святому!

Д и я в о л з люттю відстає чомалу, і всі летять все далі й далі.

Та незабаром знову він злоречить, і сіє плевели отруйливі на вітер.

Душа та Ангел терпеливо сприймають плетиво нечисте й хитре.

Д и я в о л :

Керує людьми й С т р а х шалений
Чи перед Господом, чи й мною,
Й чи то старий, чи то зелений, —
Жить хоче в згоді й з Сатаною.

Господь і я, — обоє ráзом
Ми нищим людську вільну волю,
Й ви перед нами заздрим плáзом
Чолóm б'етé із С т р á х у й Болю...

В людей нема міцної волі
Добру та Злу знайти границі,
Й живуть усі в заклятім колі,
Немов безсилі чарівниці.

Коли ж нарód де пнеться Вгóру,
Туди пошлю свої тирани, —
Й на духа сітку неозору
Сплетуть з труйливої омани.

Колишуть вічно С т р á х и струни
В Душі людей, як на бандурі,
І все будують темні труни
У серці, змученім від бурі...

*Диявол в злобі аж закашлявсь, і мову на хвилю спиняє.
І далі знов хитро плете:*

В людей невільництво — потреба,
Бо люди Тёмряви сини:
Вони живуть рабами Неба,
Або рабами Сатани.

Бо рабство — людська це істота,
А персні їм — тяжкі кайдани,
Її потрібна ще не раз Голго́та, —
З Землі розвіяти Тумани...

Люді́на зроду себелюбна,
Її собі одній бажає волі,
І власне ця природа згубна
Плідна, як той бур'ян на полі.

Яка ж Душі від того втіха, —
Змінить кайдани на нові?
В дорозі не допоможе віха,
Коли в тобі кубло сові...

А н г о л Х о р о н и т е л ь

трохи спинившись, як блискавками, тме словами Диявола:

Із уст лукавих — ложне слово,
Її Добра не вродить нам воно,
Труйне плетеш усе наново,
Бо батько Лжі ти, Сатано!...

Бог дав Люді́ні вільну волю,
Вона ж її на Зло пустила,
І, щоб спинити цю сваволю,
Бог мусів людям втяти крила.

Люді́на звіку неслухняна,
Її на волю їй потрібні пута,
Її тому на спині має пана,
І ходить гола й необута.

Не можна дати їй всеї волі,
Щоб без Законів проживала, —

Попали б легко люди кволі
У лапи заздрісні шакала.

Не легко в Правді жить Людіні,
Бо скрізь спокуси, скрізь гріхі:
Здається їй — волошки сині,
А то омани лиш лихі...

Найбільше Щастя для Людіни —
То спокій серця й плідна воля,
Та скрізь підступні павутини
Плете диявольська грайволя.

Візьміть живу Людіну з хати, —
І стане пустою хатина,
Здійміть з Душі чеснотні шати, —
І враз сплюгавіє Людіна.

В Добрі міцніють наші крила
І Правда нам гартує Духа:
Без Правди людська й буйна сила
Завмерла б, як на зиму муха.

На горе є могутні ліки, —
Святий, цілющий рани, Час,
І вірний він усім повіки,
Як матінка, й не зрадить вас!

Д и я в о л :

О люди, люди... Та ж про Бога
Вони в душі лиш сумнів мають,
Й чи стане простою дорбга,
Як не й у м о м Його пізнають?

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Бо розум людський неспроможен
Збагнуть Закони Світотвору:
Господне в Світі бачить кожен,
Його ж Джерело — темне зору.

Чи всилі Всесвіт хто збагнути,
Кому доступна мудрість ця?
Початок в тайну всім закутий,
Хоч ясно свідчить про Творця.

Хто Батько цьому Світотвору,
Хто ці Світі пустив у рух?
Чи всю цю тайну неозору
Збагнуть спроможен людський дух?

Хто ж чує Всесвіту основи,
Хто духом межі їх сприймає,
Такому Інженёр будови
В останній кузці Сонцем сяє:

Госпóдь Джерéло Світоздáння,
Господь Усесвіту Творець:
Комар дрібний й Зоря Порання —
Господь початок їм й кінець!

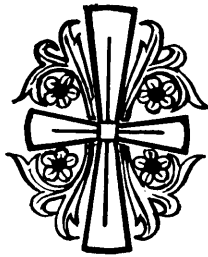
І летять усі далі безодню, — лютий-прелютий Диявол, і Ангел з Душею ясний.

Довкілля все вкрито тигими Зорями.

К о ж е т и одна за одною біжать, і сяють хвости їх безмежні.

І гитаються Зорі-Світи, немов хвилі на морі, а часом зірветься котра, і летить у безодню, і довкілля рокоче громами, а простір за нею горить стопожаром...

І всюди чуть Очі і Подих Господні, хоч Сам невидимий нікому... Дух дише, де хоче...

ДІЯ ТРЕТЯ:

ОСНОВИ ДУХОВОГО ЖИТТЯ НА ЗЕМЛІ.

Д о р о ж н і спинилися на одному з Світів, у сусідстві з Землею, і далі проваджать розмову колючу.

Д и я в о л тримається віддалі, але часто й настирливо в жову встряває, і сіє плевели рясно, і застрашує Душу відважно на Землю не йти.

Д у ш а :

Стрілою бистрою в просторі
Мчимось з тобою, брате, в парі,
Навколо нас сміються Зорі
У срібляній імлистій хмарі.

І скрізь я чую Дух Господній,
Немов той легіт на озерці,
Й змагає буйно в цій безодні
Над Злом Добро у вічнім герці.

Бо дише Дух Святий, де хоче,
Кругом у Світі Його гін, —
Його всі чуєм, як трепоче,
Та ми не бачимо, де Він...

Мені так бóязко в дорозі,
І вже так прагнутьесь до Тіла...
Спочиньмо з труду тут на розі,
А то лечу така несміла...

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Спинімось хвильку для розмови,
А я про Землю розповім, —
Тобі для кращої будови
Пізнати треба зёмний дім.

Душа :

Яка Земля, — не знаю, брате,
На ній ще досі не жила,
Хоч чула: там життя почате,
Та повно в ній липкого Зла.

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

З е м л я — Господне то творіння,
І скрізь в ній знати Божі Руки,
І шлють Творцеві Піснопіння
І гори, і ліси, і луки.

Коли мистець в майстернім творі
Природу схоплює живцем,
“Талант!” радіють всі в покорі, —
А що ж тоді з Самим Творцем?

Лиш серцем Бога пізнавати?...
Пізнай і розумом своїм,
Бо розум серцю рідна мати,
На них обох в житті стоїм!

П р и р о д а — вéлич й гордість Божа,
Уся вона — сама Краса,
Цвіте там людям вонна рожа,
На квітах пёрлиться роса.

Там Рай трояндиться весною,
Вночі там світять тихі Зорі,
По Небу лодкою ясною
Пливе там Місяць білозорий.

Там повно квітів, повно Сонця,
І все купається в промінні,
Й відважне Серце Оборонця
Знаходить спокій в цім творінні.

Поглянь он там, — ясна Природа
Співає Богу Піснопіння, —
Це Господеві вічна óда
На Славу й честь Його творіння!

Господній Дух в Природі дише,
Й Його ми чуємо душею,
Він в ній Свої Закони пише
Навік Десницею Своєю.

Пізнать Господне всюди змога,
На кроці кожному — К р а с а,
Краса ж провадить нас до Бога,
Вона — путь проста в Небесá.

Які прекрасні вонні рожі,
Що родять нам солодкі мрії, —
Блискучі це перлини Божі
З разка намістечка Надії!

Природа в Світі — тісно з Богом,
Й простує духа нам Угору, —
Й Людині пахне скрізь Черто́гом,
І повно різкоші для зору.

Поглянь, як Сонце покривáла
По сні солодкому скидає,
Й Природу будить, щоб вставала,
І все в розкошах млосних грає!...

Коли ж кладеться Сонце спати,
Поглянь, яка Краса багря́на,
Як тихо-тихо до Палати,
Мов цар величний, йде до рана!...

Щоб раз Красу́ узріти Сонця,
На Землю варто йти терпіти,
Бо путь тернисту Оборонця
Устелять там і вонні квіти.

Д у ш а :

Молітви та квіти вшляхétнюють Душу
Й до Неба крокує вона,
Росою скропляють душевную сушу,
Й душа молодіє, ясна,
Як юна весна
Голосна!...

Д и я в о л

у злобному смісі говорить здалека колюче, загадками:

Ой ввесь садочок був в цвітінні,
І млосно в пахощах спав цвіт,
Та вітер вирвався весінній, —
І молоко злизав із віт...

Цвілі весною дні погожі,
Й усе сміялось під промінням,
Та хмари збіглися ворожі, —
Й забили Сонечно камінням...

Летіла пташка раз у Вірій,
Й при березі до моря впала, —
Й нема рятунку пташці щирій,
І не бринить про неї слава...

Ой цілував метелик вранці
У промінях росяну квітку,
Та надлетіли птахи-бранці, —
Й його ковтнули рано влітку...

Людина частіше стає, чим не хоче,
Хоч “доброю” бути б хотіла,
Бажала б мать серце чеснотне пророче,
А має — із грішного Тіла...

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Кому на мислях — лиш руїна,
Той бачить скрізь саме Нещастя,
Та все ж спокійна й ця країна,
І П р а ц я щира їй придасться.

Працюють на Землі Обранці
На користь рідного народу,
І, мов те Сонце красне вранці,
Приносять радість та погоду.

Д и я в о л

вигукує злобно:

Так, так... Нещасні ті О б р а н ц і,
Оті Пророки всенародні, —

Вони щасливі тільки вранці,
А в полудень — старці голодні!

Живе Обранець в світлі власнім,
І в ньому скоро він згорить,
Й не знайде в цім житті дочаснім
Собі спромоги ні на мить.

Нарód Пророків не шанує,
І вперто нищить їм роботу,
І Праця їхня гине всьє,
Вони ж самі йдуть на Голготу!...

Обранці в Світі все самотні,
І Щастя зёмного нема їм:
Їх легко гинуть цілі сотні,
Бо путь їм тернями ми вмаїм.

Обранців часом мають в шані,
Та не шанують їх науки,
І їх думки, ясні й кохані,
Глухій юрбі — порожні звуки...

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Цвітуть Н а у к и , як ті рожі,
По всій розбудженій Землі,
І змогу мають діти Божі
Не жить кротами в чорній Млі.

Широкий рóзвиток Науки
Ростить Людіні довгі крила,
Аби булі до того руки,
Аби Душа її любила!

Несе Наука духа Вгóру,
І він летить в ясні простóri,
Ламає тами кругозору,
Й сягає геть за Божі гори!

Наука нам являє Бога,
І Бог являється в Науці, —
Немов в свічаді, повна змога
Пізнати скрізь Господні Руці.

Д и я в о л

зо сміхом та з запалом, аж б'є йому полум'я з рота:

У чому ж бачиш ти Н а у к у,
І де вона в вас на Землі?
Хіба ж дає вона поруку
Не заблудитися в Імлі?

Усе на Світі цім відносне,
Уся Наука ваша — басні,
Бо все — як скаже серце млосьне,
Як бачать очі тільки власні.

Поглянь: ніщо не досконале
У фарбі, звуці чи то в слові,
Бо Віщий Дух, й йому невдале
Мистецтво людське вже в основі.

Панують в Світі забобони,
Немов в городі бур'яні,
І що було в часі ще они,
Про те в народі мрійні сні.

Ми містим в серці почування,
Вони ж на правду тільки в мізку:
У ньому всі чуття й бажання,
А в серці маєм крові різку...

*Аж заглинувся з мови своєї й на хвилю спинився.
І далі плете злобну Лжу:*

З н а н н я, знання... Воно солодке,
Коли його набуто мало, —
Тоді воно в життя коротке
Сліпцеві справді вистачало.

Коли ж Людіна кращі роки
Віддасть на вивчення Наук, —
На старість схопить сум глибокий:
Ти знаєш їх лиш дальній гук!...

А як поглибиш ти Науки
Й набудеш справжнього знання,
Тоді здурієш із розпуки,
Що йдеш в Науці навмання!

Щоб втішить душу голу й босу,
Усе життя знання Людіна
Спрагливо п'є, як квітка росу, —
Й вмирає проста, як дитина...

Віки минають за віками,
Природи ж люди не розкрили:
Для зрозуміння всюди тами,
Й сліпа Наука від безсили.

Людіна світу не пізнала,
Природи темні їй Закони,
Тому й жалять її всі жа́ла
На кроці кожному без спони.

Загмнувся знову, і по хвилі шипить:

А вся "історія правдива",
Що ніби Правду ріже в очі, —
Немов погода та мінлива,
Як настрій автора захоче.

І в ній немає Правди здавна,
Бо Правди в ній народ не любить:
"У нас історія преславна,
Що душу пестить та голубить"...

Життям керує не Наука,
А лиш омана й груба сила,
А на людей... потрібно дрюка,
А не якісь там мрійні крила!

Знання широке, як те море,
І хто його набути зможе?
Воно, як Всесвіт цей, просторе,
Й в істоті діло тільки Боже.

У Всесвіті Світів без ліку,
І кожен з них живе по-своmu,
Й Господь не дав ще чоловіку
Усе обняти по-новому!...

Та й я із дзвоном до Науки
Даю сліпих кротів, щоб рили, —
Вони вкоротять вчені руки,
Й Наука сплісніє з безсили!...

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Госпóдь віддав усю Природу
На вжиток спра́гненій Лю́дині,
А ти обёртаєш на шкоду
Усе в своїй сліпій гордіні.

Поглянь, безумче, по довкіллі,
Яка кругом бринить Краса́,
Як дише Бог в найменшім зіллі,
Як скрізь палають Небеса́!

І хоч не виявив Н а у к и
Господь усеї для Лю́дини,
Проте вже сяють її лу́ки
На кожному кроці щохвилини.

Наука й Віра — сестри рідні,
А Правда — рідна їхня мати,
Хоч часом йдуть в житті незгідні,
Та все до спільної Палати.

Усе продумане в Лю́дині
Карбують на обличчі роки:
Цвітуть на ній волошки сині,
І ріє Час рові глибокі!

Знання — до П р а в д и то дорога,
Що робить Божими синами:
В Науці ближчі ми до Бога,
І Бог в Науці ближче з нами!

Д и я в о л :

Ах, П р а в д а , так... Чого ж у Світі
Так тяжко мучаться С в я т і ?
Чому всі "грішники" пригріті,
Немов зелені луки ті?

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Не Щ а с т я — жити без терпіння,
А мати повний спокій серця,
Коли кругом слотá осіння,
А в тебе легіт із озерця!

С в я т о м у з а в ж д и с я є в т і х а, —
Його душевне почуття:
І радість сиплеться, як з міха,
Хоча б терпів він розп'яття...

Нема Обр'анцеві Голготи, —
Йому все с'є Воскресіння,
Тому він сповнений охоти
Життя покласти за Спасіння.

Й ніколи Бог Свого Святого
В тяжку хвилину не покине:
Он Він летить уже, й з того
Йому на поміч тихо злине!

А кожна справа справедлива
Не через те, що Бог так хоче:
Вона для Нього пожадлива,
Коли в ній Праведність дзюркоче.

Коли в Душі горять пожежі,
То Святістю зволіжиш сушу, —
Людину не пізнати з одежі,
Як не пізнати з Тіла Душу!

Д и я в о л :

Людина в П р а ц і ломить спіну,
Аж очі лізуть їй на чόло,
Працює Світ увесь без впину,
А Лихо танця тне навколо!...

Слабим безплідно помагати,
Нехай загинуть всі безсилі,
А дужі враз сторощать грати,
Й в життя полинуть орлокрилі!

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Багато Щастя Чоловіку
Приносить П р а ц я для наро́ду, —
Вона лишається довіку,
І переходить в рід із роду.

Та треба в Працю вкласти Душу,
І їй віддати все знання,
А не робити тільки з “мушу”,
Не йти в житті лиш навмання!...

Всі творчі сили — для на́рoду,
Усе знання — йому на Щастя,
Йи добудем зoряну Свобoду
Усьому Світу на Причастя!

Хто для на́рoду вік працює,
Йи як віл о́ре свій переліг,
Йому життя мине не всує:
Він Людству вірно допоміг!

На смертний Світ іде Людина
Зробить доручені завдання,
Між ними Праця — ціль єдина
Твого земно́го існува́ння.

Бог певну міру для роботи
Призначив Людям на Землі,
І тим позбутися скорботи
Дав можливість їм у вогкій Млі.

Ось дерево, його ціль — в пло́ді,
Твоя ж, Людино, працювати,
І щó ти зробиш у на́рoді,
Тебе те грітиме, як мати.

На Світі Праця для На́рoду,
То праця влюблена для Бога, —
Вона приносить насолоду
Як мрія Божого Черто́га.

Пахка́, мов рожа, Богу жертва,
Найприємніша з всіх жертoв, —
То праця радісна, не ме́ртва,
Йи до люду рідного Любов!

Найбільше Щастя нам — в роботі,
Яку Господь всім призначає;
Сповняйте ж Працю по охоті,
Йи засяє Щастя всім безкрає!

Якби на Добре стільки Праці
Давали всі, як на Лихе,
То Світ не жив би в вічній Мряці,
І Щастя не було б глухе!...

Усе минає між наро́дом,
Усе забудуть смертні люди,
Але втішатись творчим пло́дом
На віки вічні Світ наш бу́де!

Погине лю́дям все кохане,
Немов на вітрі лёгкий пух,
Але навіки позостане
Безсмертна Праця й творчий дух!

Д у ш а

*розцвіла, як Зірниця Порання, і враз поривається з запалом, уся
зашарівшись на щаснім обличчі:*

Я серцем прагну працювати,
Мені допоможуть вірні д р у з і,
Бо кажуть: друзі, — як та мати,
Коли працюють у супрузі!

Життя віддам я для наро́ду,
І тим служити буду Богу,
І з того пити насолоду
Ї обняти Щастя бачу змогу.

*Д и я в о л з злобою аж падає з сміху, а потім говорить зав-
зято, з красномовними жестами, і палиться далі все більше та
більше, аж бризкає слюна із рота йому, — а з неї в довкіллі зро-
стає бур'ян.*

*Його мова гуркоче, як громи липневі по горах, й як громи по-
рожні воли. Хоч слово Дияволове кучеряве й патке, та неплідне воно.*

Д и я в о л :

А що ж то Щ а с т я, що ж то д р у з і,
Чи завжди має їх Люді́на?
Ой пишно пахли квіти в лузі,
Та вбила перша хуртові́на!

Усе нестале, все зникає,
Усе обернеться на порох,
І що було ось — вже немає,
І не лишивсь по ньому й шорох...

Усе біжить, усе мінливе,
Усе, як скаже серце хворе,
І що очам твоїм щасливе,
Те іншому приносить горе.

Веселка грає мерехтлива,
Та ось уже її нема,
І з того Щастя, з того дїва
В душі твоїй — липка Пітьма!...

І довкіллям понісся диявольський сміх: "Пітьма"...

Так, — друзі вірні тільки доти,
Коли тобі сміються Зорі,
Й втікають всі, якщо турботи
Обсядуть Злиднями у горі.

Не певні в Світі "вірні друзі",
І зрадить легко жінка мила,
І з ким працюєш ти в супрузі,
Тобі той перший вріже крила.

А Слава — мрійна вонна квітка,
Аж поки кинуться морози, —
Блискуча дітям сухозлітка,
Що з очей тисне пізні сльози.

До Слави пнеться кожен в Світі,
І прагне всяк її здобуть, —
Та не оглянеться — й по літі,
Зима морозить славну путь...

Добро і Зло злилися впарі,
Немов у матері близнята:
Сьогодні купіль маєш в Ярі,
А вввзтра вже душа розп'ята.

У Світі речі всі попарно,
Усе парїсте взагалі:
В ясних проміннях стане хмарно,
Й Добро народиться у Злі.

Життя цвіте, як цвіт весною,
Й сміється Щастям й буйним пахом,
А Смерть слідом за ним з косою
Усе одним руйнує махом...

Без чорного не буде біле,
Без Доброго немає Зла,
Не родиться без Страху сміле,
По Світлі конче чорна Мла...

*І полум'ям дише на Душу пречисту, й до Ангела горнеться та
з переляку.*

А Демон провадить своє:

За днями йдуть темнотні ночі,
Змінюють радісне печалі,
І все, — як сприймуть в л а с н і очі,
Як зафарбують мрійні далі.

Бо всі чуття — в самій Людині,
Вони, як серце, наші в л а с н і,
Й вони живуть в нас в самотині,
Бо іншому — чужі це басні.

Та то від уст твоїх залежить
І смак їди, і смак вина:
Одного вб'є, буває, й нежить,
А тих не вчепиться й Маня!...

*І сміється погордно та злобно, і доквіллям несесться регіт
їдкий Сатани...*

І що то чесне, що нечесне —
Усе в житті від пункту збору,
І вічна Правда не воскресне
Й не зможе дійсність цю сувору.

Раз опинилася лавріна
В поета славного на чолі, —
І заридала, як дитина,
Що не цвісті їй вже на волі...

Поету радість була з чо́ла,
Що в нього слава голосна́, —
Лаврина ж в'янула спрокво́ла,
І тихо згинула, ясна...

Й по довкілі луною гуркоче: “ясна”...

Та ж м о в и висловить не може
Душа всієї, що говорить:
Чуття наповнює нас Боже,
Язик же віслову не створить.

Душа наповнена думками,
Та їх віддати їй несила:
Стають міцні на вислів тами,
Й Людині нікнуть словні крила.

Бо вся так звана людська мова, —
Це словна м і м і к а німого,
Й душа горить у муках слова
На вислів вищого й святого...

Такі тернисті м у к и с л о в а ,
Коли в душі святе й небесне,
А на папір іде полова,
Й добірне зёрно не воскресне...

Кінця ми пісні доспіваєм,
Яка б прекрасна не була,
І пахне нам і зёмне Раєм,
Хоч повно бруду в нім та Зла.

І тільки Бог Істота вічна
І тільки Смерть, як Світ, постійна,
А П р а в д а людська — обосічна,
І зникне враз, як з'ява мрійна...

Та ж тяжко Правдою жить в Світі,
Вона йому не зменшить поту,
І холод лютий з нею й в літі,
Й дорогу стелить — на Голготу.

Не Правда в Світі, — груба сила
Свого кругом провадить танця,
Й мечем тяжким втинає крила
В роботі Божого Обранця!

Та люди Правдоньку Господню
В житті на “більшість” підмінили,

І тим загнали вже в безодню
Усі найкращі творчі сили.

І Правда часто лиш в меншійні,
Зростає плідно в одиниці,
Як та чеснотність у Людині,
Слухняній приказам Десниці.

Людина зёмна “зла” в Природі,
А “доброю” стає з Науки,
Та перевчіти всіх вам годі,
На це короткі ваші руки!

Паңує владно звір в Людині,
І скрізь звірячі лапи знати, —
А я йому сторо́щу грати,
Й на волю вийде звір хоч нині!

На Світі повно ще сваволі,
І повно хижого ти́ра́нства,
Й Опіку з Божих рук пово́лі
Собі забрали руки панства...

І реюче нахабно, і довкіллям луною понеслося: “панства”.

До Правди вічної с т р е м л і н н я ,
Помійлки й горді відкриття, —
Важніш за ваші зрозуміння
Й за всі за неї розп’яття!

Бо Правда Вічна — лиш для Бога,
Ш у к á н н я Правди — для людей,
І все солодша в Рай д о р ó г а ,
Аніж сам Рай святих Ідей...

Одна лиш Правда в нашім Світі,
Мільйон доріг біжить до неї,
І хто в мої попався сіті,
Чи ж він не линув до Ідеї?

Яка прекрасна вонна рожа,
Та в ній он гострі колючкі,
Отак і вічна Правда Божа,
Путі до неї всі рвучкі!...

І щó та Правда зробить в Світі,
Коли йому бракує їжі,
Коли всі ходять непригріті,
І терплять рани вічно свіжі?...

Юрба не знає, хто невинний,
І хто кричить, того боронить:
На Правду в неї погляд плинний,
Ї за Злом нерідко сльози ронить.

І Правда тихо вже зів'яла,
Немов ніжні квітки в морози,
Не видно й сліду з Ідеала, —
Їого голодні згризли кози...

Та й щó то Правда є в істоті,
Коли вона приводить Зло?
Неправда й Правда — сестри в поті,
Ї кладуть собі одне кубло...

І скільки щирих "Правд" звелосся,
Хоч їх вважали всі за Вічні?
Як сніг спадає на волосся,
Стаються "Правди" ці двосічні...

Людіна хоче тільки їжі,
Та ще щоб пахнув їй розмай, —
На це горять їх очі хижі,
Ї далекий їм ваш мрійний Рай!

Аж сміх бере за ваші мислі,
За ваші думання відсталі:
Вони назадницькі й нестислі,
Як неправдиві й ваші жалі.

Та я тебе лише рятую,
Робити ж цього я не мушу, —
Бо жаль мені тебе, Святую,
Бездóсвідну невинну Душу!

Розпачливо й гнівно магає рукою, і нервово відходить, сказавши своє, й витирає патюки із поту на лобі.

Д у ш а перелякана, й тупиться міцно до Ангола, уся побілівши...

А н г о л Х о р о н и т е л ь

*спокійну відповідь дає, немов Псалма співає Богу дзвінкий у лісі
потічок, і сапає плевели ворожі, немов в городі бур'яни:*

Д и я в о л в Світі — Злу основа,
Плете він хитро теревені,
Та Лжа — уся його розмова,
Неправда — всі думки шалені!

Коли на Світі все попárно,
То вибирай чеснóтну пару, —
Тоді ти житимеш немарно,
І Божого не згубиш Дáру.

У Світі скрізь усе подвійне,
У всьому бачим дві природі:
Одне пречисте й богобійне,
А друге в вічній з ним незгоді.

Та все ж подвійність ця — є д и н а ,
В парістості — одна істóта:
Йй таки за Богом йде Людіна,
Йй несе Воскрéснення Голгота!

І хоч в Людіні дві істоті,
Проте в собі одна Людіна:
Вона все робить по охоті,
Бо воля в неї все ж єдина.

І хоч паристі маєм очі,
Одне все ж бачать до вподоби,
І дні ясні, і темні ночі
Одні складають в часі дóби.

Іспередвіку Світ існує
У цій безбéрежній безодні,
І людський розум брався б всує
Збагнути творива Господні.

Лиш той почує всі марнóти
Свого́го лю́дського буття,
Хто духом лине на Висóти
Позасвіто́вого життя!...

Одежа Правди все мінлива,
Але сама вона постійна,
Й, немов та Зірка мерехтлива,
Сміється Світу млосномрійна.

Нікому не гаси Надії,
Не рви з Душі пахучі квіти,
Усі життєві й людські дії
Пильнуй найперше — зрозуміти!

Д и я в о л

*підскакує знову, й говорить шалено з злобою, і німстою повні
його гнижі очі:*

Джерело З л а — в самій Людині,
Воно із неї б'є потоком,
А ви мене в своїй гордині
Зробили Злом лукавим оком!

І пощо шати вам ті сніжні,
Коли брудне в Людини Тіло?
Хоч раз не будьте гордоніжні,
І пальцем ткніть у себе сміло!

Чого казати на Івана,
Коли в самого рільце в пуху?
А в вас Дияволу догана —
Міцна основа всього руху...

Не встиг Господь створить Людину,
Вона ж відразу вбила брата...
Й таке ведється без упину,
Бо ця Земля давно заклята...

Шукав я в Світі Чоловіка, —
І пусто скрізь, ніде нікого,
І так було ще й спередвіку:
На Світі тісно для Святого...

Підняв я вгору смолоскипа:
Озвися все, що ще не вмерло!
І тільки Ніч очима глипа,
Й своє підносить владно бєрло...

Кому ви платите даніну:
Святому Богу чи мені?
Ви молитесь вагання сину, —
Й готові дати обом пені!...

Ви в назви бавитесь звіку,
Бо Зло й Добро — слова марні,
Й котре з них Правда, Чоловіку
Не розібрати в наші дні.

Й чому Добро — то Правда Вічна,
А Зло — Диявол, Сатана?
Оце звіку Лжа злорічна,
Для Світу видумка, Мана!

Й нема окремої Людини, —
Є тільки думка в людським Тілі:
Вона то “я” аж до хвилини,
Як Тіло схоплять черви білі...

І полум'ям дише Диявол, і регоче з злобою...

Налякана чиста Душа вся тремтить, і розігублено зорить на Ангела...

Ангол Хоронитель

у сильнім зворушенні довгими крилами має навколо Душі, так ніби рятує її від спокуси Диявола:

Відстань, Дияволе бездушний,
Й не вводь в спокусу Душу вірну, —
Ти ж Господеві непослушний
І маєш думку непокірну.

Нехай іде Душа Святая
На Землю в люди працювати,
Нехай святі Ідеї Рая
Несе й у бідні земні хати!

Ніколи не будують трітні, —
Будують завжди прості бджоли,
Виходять пізно зуби кутні,
Й різцями не стають ніколи.

Потрібні руки скрізь робочі,
Потрібно творчого завзяття,
Й не бачать терну віщі очі,
І не лякає їх розп'яття.

Нетворчі в нас серця холодні, —
Огонь потрібний та відвага,
І часто бблизні нарбдні
Для серця творчого наснага.

Хто вміє тільки все ламати
Й нідé нема йому Святого,
Будує той для Правди грати,
Бо в ньому творчости — убого.

Хто критикує без будови,
Хто гудить руба навлманнй,
Тому чужі святі основи, —
Нема в нйм творчого огня!

Диявол сiе сумнів в ділі,
Немов бур'ян сiвкйй на полі:
Від нього в'януть мрїї смілі,
Як на морозі віти голі...

Але вперед, сміліш до Праці,
На боротьбу гартуймо руки:
Несімо поміч небораці, —
Зменшімо людям смертні мўки!

Диявол помаху відстає, безнадійно рукою матнувши.

Ангол Хоронитель, обнявшись з Душею, продовжують дальшу дорогу, а Диявол за ними, і прямують на Землю.

І тигу та сблодно стелиться Пісня ясна, мов барвінок хрещатий весною. Бо

Х о р А н г о л і в

тигу Пісню співає:

Хто очі суворі
В душі своїй має, —
Не світять тим Збрі
І Місяць не грає.

Кому в серці тріни
Покладено мёртві,
Не грають в нім струни
В улюбленій жертві.

До Раю дорога
Йде через Чесноти, —
Просімо ж у Бога
До Правди охоти!

Лиш ті бачать Бога,
В кого серця чисті, —
До Раю дорога
В чеснотнім намисті.

Лиш ті бачать очі,
Які без полуди,
Й сприймають Пророчі
Слова без облуди!...

Хор Ангелів тугу Пісню співає, а А н г о л Х о р о н и т е л ь кінчає її:

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Усе прекрасне в Світотворі,
Усе створив Господь належно, —
Світї числєнні неозорі,
На них квіткї чудес безмежні!

Не да́но лю́дям зрозу́міти
Складний Господній Світотві́р, —
У Сві́ті ми — безпечні діти,
І нерозві́нений наш зі́р.

Висо́ке міс́це в Сві́тотво́рі
Госпо́дь відві́в сво́їй Лю́дині,
І хоч вона́ — як в темні́м бо́рі,
Та вже панує в ньому́ нині!...

ДІЯ ЧЕТВЕРТА:

СВЯТЕ ПЕРЕМОЖЕ — І ПРАВДА НАСТАНЕ.

*По довгих блуканнях дорожні вкінці прибувають на З е м л ю ,
і спляються всі на широкій галлявині лісу густого.*

*Тежно. Із Неба до них заглядають цікаво запізнені Зорі, та
Місяць білявий підслухує мову гарячу.*

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

І ось уже ми й на Землі, —
Розваж прикмети добрі й злі!

Д у ш а :

Яка я, брате, широко рада,
Що ми вже бачимо кінця!
В роботі вся ясна принада, —
Надіть закінчення вінця.

А н г о л Х о р о н и т е л ь

*говорить натхнено з гарячим піднесенням, як Божий Охоронець і
Божий Провідник Людини:*

Розваж усе, сестрице мила,
Й котрийсь з Світів цих обирай,
Бо поки маєш довгі крила,
Летіти можеш хоч у Рай.

В отих Світах нема турботи,
У них панує спокій вічний, —
Незнані хресні там скорботи,
Незнаний меч там обосічний.

А з нами тут Земля кружляє,
Країна радості й юдóлі, —
Тут знайдеш Щáстячко безкрає,
Зате й бідóти тут доволі.

Господь на Світ дає терпіння,
Щоб в них Людіна виростála,
Щоб не лякала ніч осіння,
Її душа розквітла досконала.

Безсмертна в Всесвіті Людіна,
Бо Смерть — почáток це життя,
А на Землі життя — хвилина,
І то смертельне розп'яття.

Великий дар — то сила духа,
Його дають тяжкі терпіння,
І з-під зимóвого обуха
Пора наро́диться весіння.

Життя Людині на ковалі
Кують обставини суворі,
І іскри Щастя та Печалі
Летять навкрúг, немов ті Зорі.

Шукати Щастя в зéмнім Світі
Десть поза нашим власним серцем, —
Ловіть це вітер буйний в сіті
Чи море вічерпать відерцем!

У кого воля, мов сталéва,
Того не колють зéмні муки, —
Йому байдúжі й реви лева,
Йому чуже жало розпуки.

Зло міцно липне до Людини,
Немов тонké те павутіння:
Пусти його на півхвилини,
Її воно гноїть, як жабу́ріння!

У Злі найгірше, то почáток, —
Лякайсь його, немов зарази:
Він скоро стане звичний дáток,
В Душі ясній заклавши бази.

Не треба сили “Зла” зменшати, —
Воно грізний висланець Аду:
Під стріхи прості й під палати
Заклало кўбла на принаду.

Та “Зло” — мерéжна павутіна,
Й від світла Правди промине:
Лише в Добрі росте Людіна,
Як в Сонці дерево ясне.

Усе не вічне, все минає,
Не вічний й гордий Чоловік,
Й хоч дух Вгорі орлом ширяє,
Проте на Смерть незнаний лік.

Який прекрасний сад весною,
Та все минає восені,
І тільки квіткою ясною
Цвітуть принадні в серці сні.

Солодке Щастя — вічна мрія
Про той минулий тихий Рай,
І вічна в нас й ясна Надія —
Липкому Злу настане край!

Горить огнем осіння рожа,
І в мряці тихо снить про вєсну,
Отак в Людині Іскра Божа
Бринить про Доленьку Небесну.

П о е з і я — душі розрада,
Велична зоряна Краса,
Для серця спраглого принада
Ростити крила в Небеса.

В її чуйнім добірнім слові
Бринить незёмна буйна сила,
І з нею в соняшній розмові
Плететься мрія воннокрила!

Ти ще недóсвідна й святая,
До праці пильна та завзята, —
Відкриєш людям двері Раю,
Й обернеш будні їм на Свята!

Але навчи їх: помагати
Один одньому треба всім, —
Як любить сина рідна мати,
Так ми брат брата полюбім!

Д у ш а :

На Землю всі мої бажання,
Її я серцем полюбила,
Спішім, щоб я ще до Світання
На ній свої зложила крила!

Так прагну людям помагати,
Бо це мета моя єдина, —
Як до дитини прагне мати,
Як батько тягнеться до сина!...

Д и я в о л

виходячи із-за дерев, говорить рішуче, бо, видно, задумав останні спокуси, останній свій бій.

І тайна пекельна розлита йому по обличчі:

Зажди, — Земля тобі далека,
На ній чекай саму загладу:
На кожному кроці небезпека
Попасти просто в зуби Аду.

Послухай — ось на все це свідки,
І зайва з фактами розмова!
Це все мої правдиві дітки, —
Фальшивого не скажуть слова.

Вони розкажуть все дочіста,
Змалюють зёмную картину,
І тобі не буде дійсність млиста
Ні на хвилиночку єдину!

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Ти хочеш знову теревені
Плесті з сухого бур'яну?

Д и я в о л :

Та й ти снуєш думки зелені,
Немов горбошок по тину!

Із лісу тиво виступає в цвітї сил ставна й висока жінка. З очей б'є в неї пожадливість, у ругах воля та принада. Це вічне З л о на Світі.

Говорить, ніби важить кожне слово, бо знає добре їгтю ціну. Липка сама, липка й промова.

Диявол руки потирає, — свідок це його найбільший, любий, і звинний на Землі.

З л о :

В Людині глибоко в натурі
Буяють плідно "грішні" зёрна:
Зростають прїстрасні з них бурі,
З них розцвітає й "зёмна сквёрна".

З л о липко спўтує в кайдани
Хоч найсвятїшую Людїну,
Її в одежу мїляну омани
Зодягне й чўйного в хвилину.

А чим Людїна справді є,
Вона того признать не може:
Не хоче знать, щó в нїй моє,
А виставляє тільки Боже.

У Світі З л о найбільша сила,
І тільки Бог Один без нього:
У Злі ростуть орлині крила,
У Злі наснага й для Святого.

Мїцна віками я, як скелі,
Її надна, як спрагнені красуні,
У мене очі все веселі,
Мої бажання вічно юні!

І Вічна Правда — я на Світі,
Хоч Злом мене Святі назвали:
До мене, спрагли, непригріті,
Солодкі в мене ідеали!

Я на Землі із Богом вічна,
І я всесильна, я вельможна;
Живу без спину, обосічна,
Як та цариця переможна!

Поглянь допитливо довкола:
Кругом бує плідно З л о ,
А Правда ходить боса й гола,
Й Насильство рясно розцвіло!

Як реп'яхи, чіпка спокуса,
Й твої підмочаться Чесноти,
І в боротьбі за хліба куса
До них позбавишся й охоти...

В городі по́лемо завзято,
Проте бур'ян у нім бує,
Отак гріхам в Людині свято,
І переводу їм немає!...

Аж раптом із лісу вискакують З л и д н і , голодні, обшарпані діти, за ними Х в о р о б а , неглюйка з великими клешнями рака, забруджена й чорна...

Душа ж у страху мов застигла...

З л и д н і :

Ми всі на тебе скік черв'юю,
І будем кров твою смоктати,
Й тоді впадеш ти з головою
В бездонну прірву нам за грати!

Кого обсядуть З л и д н і люті,
Тому спасіння вже немає:
Він буде чахнути, як в отруті,
І Лихо з'їсть його безкрає...

Остав, Людіно, дні веселі,
Коли тебе обійме Горе,
Бо прястись буде, мов з куделі,
Тобі життя гіркé й суворе!

І з голоду всі скарвлять, і намагаються Душу обсісти...

Х в о р о б а :

А я підкрадусь ненароком
Й тобі наближу зразу гроба,
Вмоцнусь тобі під самим боком,
І в серце впнуся я, Х в о р о б а !...

Тебе застукаю невпору,
Коли найменше будеш ждати, —
І не спасуть благання Вгору,
І не допоможе й рідна мати.

І поки дійдеш до кончини,
Снажну по краплі вип'ю кров, —
Чекай на мене щохвилини,
Й прийняти в гості будь готов!...

Д у ш а налякана тремтить, як кволе листя восени, і міцно тиснеться до Ангела Хоронителя.

Засапавшись, із києм у руці, на який вона важко спирається, потигу навзлинці підходить старезна бабуся, і злобно говорить. Говорить, немов би рубає сокирою. Це С т а р і с т ь .

Під час її мови Диявол колюче регоче, і горять йому очі, мов полум'ям.

С т а р і с т ь :

Коли натерпишся ти Лиха,
І Смерть не втне тебе косою,
Тоді прийду до тебе стиха
Я, С т а р і с т ь , лютою osoю.

Підійде Старість тихим кроком,
І непомітно все поглине,
Твоїм снажнім уп'ється соком
І змінить сильне на куріне.

І буду гризти дні та ночі
Усе твоє сталеве Тіло,
Й твої орлині згаснуть очі,
І вдень ходитимеш несміло!

До всього втрапиш ти охоту,
Й в тобі погасне горда мрія,

Усю зсушу твою істоту,
Й тебе охопить Безнадія...

*Закашлялась сильно, і руками вимагує, мов патиками...
І далі погрожує:*

Бо старість — тихе це конання,
Розп'яття довге та безкрає,
Коли снага живна остання
По краплі з Тіла випливає...

На старість — все життя в минулім,
Й складають спомини далекі
У серці, на самотність чулім,
Затишні кубла, як лелєки.

Й минуле всядеться на груди,
І буде голками колоти,
І жала вистромлять повсюди
Твої підмочені Чесноти...

Старіє з бігом часу Тіло,
Й старіють з ним усі чуття,
І що в тобі огнем кипіло,
Іде помалу в небуття!

Чуття черствіють з часом в Тілі,
Й черствіють наші насолоди,
І всі твої надії смілі
Поглинуть в пащу сиві гóди...

І буде кликати насолода,
І будуть снитись ночі юні,
Та станеш ти — гнила колода
Й при лоні спрагненім красуні...

Знову кашлем зайшлася, і тилиться низько з злоби та з лукства. І далі шипить по-гадючому:

Я з тебе вип'ю юні соки,
Але збільшув міцного духа,
Й зміню твій розум на глибокий,
Щоб чув міцніш мого обуха...

І будуть з тебе сили духа
Потоком бити, як з джерéла,

Та Тіло стане — потеруха,
А ти оточенню — омела.

Господь створив прекрасне Тіло,
Та й я вкладаю в нього руки:
До найсильнішого йду сміло,
Щоб він напився вщерть розпуки!

І будуть мріяння орлині
В просторах пташкою ширяти,
Та Тіло створить з них рабині
Й скує на духа смертні ґрати.

І буде дух твій нестись Вгору,
А Тіло пхати до могили,
Й твою премудрість неозору
Поглине враз черва безсили...

І будеш плакати по нóчах,
Що марно Молодість злетіла,
І сум застигне в слізних óчах,
І голова поникне біла...

Й тебе покинуть рідні діти,
Й в обійми вчепиться самота,
Й пов'януть вонні мрійні квіти,
Як в'яне в Злі липкім Чеснóта.

Й труйна самота пазурами
Уп'ється в серце, як хижак,
І буде ссати кров без тамі,
І піде все тобі наvspак...

На розум будеш класти все,
І бачить в ньому порятунок,
Та сива старість принесе
Тобі турботи лиш про... шлунок!

І будеш чути щохвилини
На кроці кожному мене,
І ти зачáхнеш без провини
Ще поки Смерть тебе зітне...

*И сугими руками жагає погрозииво, а мова стається шипін-
ням зміїним:*

Пізнаєш тайну Світотвору
Й умом наблизишся до Бога,
Та Він пошле могилу скору,
На мудрість людську острога...

Найбільше Лихо для Людини,
Це Старість люта, як та Смерть,
І поки дійдеш домовини,
Страждань натерпишся ущерт...

І будеш кидатись на їжу,
Та жоден лік вже не допоможе:
Не відновіти кров несвіжу,
Як Тіло сточене негоже...

Як восени природа гасне,
Так гасне в Старості Людина,
І все величне, все прекрасне
Поїсть голодна домовина...

Зайшовшись кашлем, спить цю мову.

А далі продовжує знову й кінчає розчулено:

С т а р і с т ь — це час, коли гасяться мрії,
А серце зболіле стихає,
Й душу не мліють травневі лелії,
І Щастя не сниться безкрає...

С т а р і с т ь — це час, коли бачать все очі,
Та падають стомлені руки,
Й мислі твої — як віщання пророчі,
Та більше це дочки розпуки...

С т а р і с т ь — це час, коли зб'яні крила
Загубить навіки Людина:
Те, що бажав би, робити несила,
Бо Тілом ти знову дитина...

С т а р і с т ь — це час виснажного конання
Що буде кусати піввіку,
Й Людині від цього труйного смеркання
Нема на Землі вашій ліку!...

*Д и я в о л зростає від мови цієї, і полум'я б'є йому в очі.
Нечиста вся Сила регоче й кричить із погрозами...*

*Д у ш а на цю мову заплакала гірко, і тиснеться міцно до
Ангола...*

*Із лісу виходить покинена й зраджена дівчина, недбало зодя-
нена. Незаплетені коси розвіяні в повному безладі. У темних очах
її — чорна байдужість та розпач. Це*

Б е з н а д і я :

Коли зів'яне всяка мрія,
І Лихо стане віч-на-віч,
Тоді в обійми, Б е з н а д і я,
Схоплю тебе, як темна ніч!

І стане все тобі байдуже,
І згине в серці вся потреба,
Йї тоді відхочеться, мій друже,
Шукати мрійну путь до Неба!...

Лину́ буденщину на крила,
Йї вони спадуть, немов тій курці,
І буде никнуть в тебе сила
По краплі крапля, як по рурці.

Усе Святе, й усе кохане,
Впаде до рук Недолі-ката,
І пустою для тебе стане
Ясна ще вчора рідна хата!...

*Підходить страшний безтілий скелет, самі кості та жили,
коса за плечима, обвішаний різним знаряддям для мук.*

Це —

С м е р т ь :

Коли ж впадуть від Праці руки,
І ти нап'єшся Горя вщерть,
Тоді тобі остані муки
Достачу я, бездушна С м е р т ь !

С м е р т ь не страшна тобі косою, —
Ураз я голову зсічу! —
Але кусливою осою
Тобі до серця долечу!

Гримлять із погрозою смерті знаряддя...

І думи всі твої високі
Покрию чорним я крилом, —
Й на щó тоді життєві скоки
Й вагання між Добром і Злом?

Найбільша в Світі міць — у мене,
Найбільша Правда — Правда Гробу, —
Майне життя твоє шалене,
Так ніби жив ти лиш на пробу...

Бо Смерть на Світі неминуча, —
Хто змінить Заповідь Господню? —
Й що вища вся життєва круча,
То голосніш впадеш в безодню.

Одна лиш я на Світі вічна,
Одна правдива на Землі, —
Рука у Смерті обосічна
Й на жебракі, й на королі!

Мені на поміч — міріади
Бацил труйливих та смертельних:
Вони провадять до заглади,
До мук нестерпних, мук пекельних...

Усе спалю, як на пожарі,
Не позоставлю й порошини,
Огонь, вода — зо мною в парі
Ковтнути послиди Людіни.

Готовий будь у кожній хвилі,
І Смерти жди на кожен час,
Й ніщо спасти тебе несила,
Як твій Огонь життя погас...

Покинеш все багатство зёмне,
Й голодна з'їсть тебе черва,
А Світу лиш одне приємне:
На соках виросте трава...

*Д у ш а налякалась безмірно, тремтить, і горнеться до
Ангела...*

*Нарешті підходить дивовище дике, немов би Диявол, страш-
не та сміливе, й говорить упевнено та з насолодою. Це — Д у х
Р у ї н и, це зав'язаний К о ж у н і с т.*

*Д и я в о л ізнову цвіте, бо це свідок важливий, і застраш-
во в очі Душі зазирає.*

Д у х Р у ї н и - К о м у н і с т :

Я все звалю, що Світ збудує,
Спалю всю Землю в попеліще,
Ввесь людський труд пушу навсёе,
Йї землею віхор лиш засвище!

Я буду бити з моря й з суші,
Йї сипну згори палющим плином, —
Лиш голі лишаються з вас душі,
І всі погинете під тином!...

Уся Сила Нечиста кричить з задоволенням...

У мене друзів довгі сотні, —
Це зради, війни та повстання:
Вони понищити охотні,
Аж зникне хатонька остання...

Паную в кожній я Людині,
І маю тепле в ній кубло,
Йї мені на поміч хоч би й нині
“Народ” скакне Добру назло.

Розплюнись в вас на кроці кожнім,
Як той бур'ян сипкий на полі,
В моїм поході переможнім
Усе схилю своїй грайволі...

Коли завітне Світ в спокії,
Пушу я п а р т і ї на нього,
І заспівають всі такої,
Що поїсте один одного!...

У вас повстануть горді “в о л і”,
А я зроджу з них бійку люту:
Буває, сіють жито в полі,
А я вирощую отруту...

Ввірвуться й в Церкву о т а м а н и ,
І до Святині кинуть бруду,

І Райські Двері, серце Шани,
Зірвуть під дикі реви люду...

Та ж Світ байдужий, люди темні,
Й не бачать, що я їм утну́:
А я “святі” Чесноти зе́мні
У купу гною оберну́...

Пущу по Світові я гроші,
Так ніби первісну підставу,
І снитись будуть вам розкоші,
Й летіти станете на славу.

Гарячка схопить вас на крила,
І всі попхнётесь в отамани,
І не спасе вас жодна сила
Від цієї “славної” омани...

Зміню я критику на лайку,
І перестане Світ творити,
Зроблю із преси таратайку,
І запанують в ній бандити!...

Пущу між люди спраглу зраду,
І всі обернетесь на туди:
Вона посіє скрізь загладу,
Й своє уб'єте без надуми...

Й служити будете лиш силі,
Своєму ж послуху не стане:
Чужинці будуть славні й милі,
Своє ж спротивіє й кохане...

І будеш щиро працювати
Усе життя ти для Наро́ду,
Та враз крикун тобі в Палати
Лине помий на прохолóду!...

*Уся Сила Нечиста гуркоче, і диявольський регіт луною несе-
ся в довкілля...*

Цвіли в Єгипті горді твори,
Та все посік мечем Камбіз, —
Комуна звалить доли й гори,
А вам полишить море сліз!

Я погашу́ поетам риму,
І знищу в них Святе й неземне,
Й вони плодитимуть без стриму
На по́сміх миляне та темне.

Пущу одного́ на одного́,
Й війною піде брат на брата:
Не буде більше в вас Святого,
І стане Правда вам щербата!

Де двоє зійдуться в спокі́ї,
Один вам вмоститься на спі́ну,
І в Світі з “воленьки” такої
Не бу́де вірить батько си́ну...

Без ста́рших Світові стояти —
Стоять хатині без основи,
А я скую на шану грати,
І молодь зробить їх без мови.

В житті дай волю одиниці,
І в Небо пташкою полине,
А я створю́ на них в'язниці,
На мрії сховище єдине.

І я знесилю одиницю,
Не дам найменшої їй волі,
На весь наро́д створю́ в'язницю,
І погниють там, босі й голі.

Пущу в життя ю р б у́ сліпучу,
Й замовкне творча одиниця:
Усе Святе звалю́ під кручу,
Й барвінком буде глум стеліться...

Ю р б а́ завідлива й лукава,
І ззаду б'є Святу Люди́ну:
Тобі відкрито крикне “Слава!”
Й ножа устрóмить тихо в спі́ну...

І бу́дуть всі у мене рівні,
Ніхто не зможе лі́нуть Вго́ру,
І стануть битися, як півні,
Й без лі́ку гинути з роздо́ру.

І всі забудуть давнє краще,
І будуть вірити: в нас Рай,
І хто цінне там, хто ледаще,
Один для всіх — голодний пай!

А хто хоч слово проти мене
Кому на ухо лиш шепне, —
Прощайсь зо всім, дитя зелене,
Забудь за Сонечко ясне!...

Прошиють кулі все, що Боже,
Й повійсне Правда на Голготі,
Добро неправда переможе,
Й Земля потоне у злидоті!

Пушу на Всесвіт я атоми,
И на бій із Богом сміло стану, —
І всі мої отруйні гноми
Обернуть Землю вам на рану!

Бо я всесильний, я могучий,
На Землю зрушу води й гори, —
Лиш драні лишаться онучі, —
Як потрушю оці простори!...

*Уся Сила Диявольська вереск здіймає, і радісно полум'я б'є їм
з очей.*

*Руйник-комуніст відходить на бік, зо злобою дивлячись на все
Святе...*

Д и я в о л ,

з терпкою погрозою, задоволений свідченням Сили своєї:

А я тобі Нечисту Силу
Водітиму щодень у гості, —
Забудеш ти й про матір милу,
Коли пізнаєш наші злості!

Пушю на Землю Комуніста,
І він насіє бур'яну,
І Правда станеться імліста,
На неї сумніву лину...

Блискучі задуми Пророчі,
Як в темну нічку тихі Зорі,
Та ми на них пускають охочі
Липкі “обставини” суворі...

І кожен буде свого носа
В твою роботу заздро пхати,
Й юрба сліпа й простоволоса
Скує тобі на Працю грати.

На тебе встануть “вірні друзі”,
І зрадить скоро жінка мила,
Й за те, що тяг ти щиро в плузі,
Покрай обітнуть горді крила...

Коли ж ти станеш над товпою,
Вона стовче тебе камінням,
А ні, — то з ревностю сліпою
Заб’є лукавим підозрінням...

Хто хоче жити з Серцем Чистим,
Тому повсюди стане Пекло,
І друзі з виразом імлістим
На тебе кинуться запекло.

Хто Совість Чисту хоче мати,
Тому нідé нема життя:
В’язниця люта стане з хати,
І щохвилини розп’яття...

Про все лихé я крикну: Добре!
Про все правдиве гаркну: Зло!
Цькуну юрбу на все хоробре,
І Правди в вас — як не було!...

Та в Світі Правда абсолютна
Одному Господу можлива, —
Вона Людіні річ покутна,
І тільки мрія мерехтлива!

Покинь свій замір нерозважний,
Й не йди на Землю нашу в гості,
Бо побут тут гіркий й виснажний, —
Лети вперед у Високості!

І вся Сила Нечиста ізнов до Душі підбігає, і галас лякливий на неї здійснює з погрозами.

А чиста Душа тихо плаче від розпачу...

І Ангол розправив свої білі крила, і став, як стрільчаста тополя. І говорить він палко й завзято, а Сила Нечиста стоїть в нерішучості.

І чиста Душа до спокою вертається знову, і сяє проміння їй з чола...

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

А я прошу́ на Землю в гості
Тебе, сестриченько завзята, —
Чужі тобі руїнні злості,
А тут якраз про тебе хата.

Не бійся зёмного терпіння,
Воно все витвір Сатани:
Воно Святому на спасіння,
Як дощ весінній на лані.

Плетé Диявол теревені,
Лукаву сітку на Людину,
І всі думкі свої зелені
Він по Землі снує без впину.

Покинь спокуси ці нікчемні,
Лукавий, гордий Сатанó,
Тебе печуть Чеснóти зёмні,
На устах мстивих Лжа водно!

Боїшся ти трудящу Душу
Пустити до сумно́го краю,
Щоб там вона пустельну сушу
Не обернула в сіні Раю.

Нехай й мої промовлять с в і д к и
Усі вони — творіння Божі,
А ви взялися тут ізвідки,
Диявольські сини негожі?

Уся Сила Нечиста налякано збилася в гурт, і, видно, не знає, чого їй чекати.

І тихо злітає на зорянім Проміні Божий Висланець, — А р - х а н г о л М и х а ї л , і грожом з-над лісу віщас-співає.

*Усі, як замерли, а Сила Нечиста втікає в страху, бо в нього
в руках сяє меч обосічний.*

А р х а н г о л М и х а і л :

Х р и с т о с В о с к р е с — і всіх обóжив,
Всі стали Божими синами,
Воскресні Дáри Він примножив,
Зваливши Аду згýбні брами.

Х р и с т о с В о с к р е с — і Смерті жáло
Голгота знищила навіки,
І Царство вічне всім настало
В обіймах Божої Опіки.

Х р и с т о с В о с к р е с — й живна́ Надія
Засяла Сонечком у серці:
Воскресне лю́дям Райська Мрія,
І переможе Правда в гérці.

Х р и с т о с В о с к р е с — і Воскресіння
Принесло Світу Слово Боже,
І покінчілась ніч осіння,
Й неправду Правда переможе.

І стануть прості та убогі —
Правдиві Господа сини,
І їм відкриються Черто́ги
І Дáри вічної Весни!

.....

Настане час, — воскреснуть мертві,
І вийдуть всі живими з гроба,
А хто себе приніс у жертві,
Того в Раю Господь сподóба, —
І веселі й ясні
Будуть райські їм дні
На весні!

Й життя безбéрежне настане,
Й не буде Смерті вже потому...
О вір, дитя моє кохане, —
За все відплáтиться Святому, —

И зацвітуть всі Святі —
Як троянди оті
Золоті!

Як прийде з мертвих Воскресіння
То прийде з ним і всім заплата:
Хто з Богом жив, тому Спасіння,
А ні, то путь йому підтята!
І Обранці в Раю
Знайдуть долю свою,
Осяйну!

І вже он грають Ранні Зорі,
І скоро прийде час Спасіння,
И бринять Землею неозорі
Життя наступного Проміння!
І воскресне цей край,
Як надзоряний Рай,
Божий Гай!

Д у ш а тремтить, і в захваті неземнім тило руки простягає до Архангела. А той підносить довгі крила, і никне в Небі, як орел.

На галавину тило підходить, як Ангел ясний, Д у х Д о б - р а, увесь могутній, рішучий, що постав на Законах Господніх.

За ним молода сильна дівчина й парубок, обоє прекрасні, як сонце, здорові та свіжі, немов та троянда травнева, росюю покрита. Це — З д о р о в ' я та М о л о д і с т ь.

На ігню гарячу промову Д у ш а випогоджується, мов поранок весняний, і вся обертається в радість бурливу.

Д у х Д о б р а :

Я дам тобі клейноди духа,
Щоб ти була могутня всюди,
І вдари видержать обуха
Твої сталеві ширі груди.

На Світі Нечисти немало,
І скрізь танцює Дух Руїни,
Та я йому знешкоджу жало,
И не дам Господнього до зміни.

Добро на Світі перемóже,
Й Комуна спійниться, підтята, —
Бо вічне тільки діло Боже,
І Праця віддана для брата.

Перлина в Світі — одиниця,
І їй створю могутні крила,
І буде високо носіться,
І все зростатиме їй сила.

Усе цінне — твір одиниці,
Від неї зéмна вся культура,
А маса плеше небиліці,
Від неї дійсність ця похмура.

Не більшість Правду вирішає,
Вона свята в собі сама,
І часто в більшості немає
Ні зёрна Правди, тільки Тьма.

Нехай шаліють в тебе Злидні, —
На них пушú життёве вміння,
Й від них не стане й сліду в три дні,
Несе бо Розум нам спасіння.

Багатства зéмні ненадійні,
І не приносять Щастя гроші,
Духовні ж скарби благодійні
Й несуть надзоряні розкоші!

Пізнай кругом усе в Природі,
Пізнай Господні всі Світи,
Й живи з Добром спокійно в згоді, —
І будеш Щастя мати ти!

В Людіні вічно на сторожі
Вартую я, його Сумління,
Й свічу на Світі Зорі Божі,
Коли бушúє ніч осіння.

В Людіні Совість, зёрно Боже,
Буяє плідно спередвіку:
Вона Кому́ну перемóже,
І Рай покаже Чоловіку.

І Старість мстива не злякає,
Бо з нею дам Душі погоду, —
І будеш Щастя пить безкрає,
Й пізнаєш вищу насолоду.

Подам на Старість я Людині
Пізнання тайни Світотвору,
І всі яркі волошки сині
Блідими стануть об ту пору.

Велична Старість мудросива,
Столітній дóсвіду це пень, —
В заході сонця сяйва злива
Таки пишніша за весь день!

І Смерть не зможе вбити духа, —
Орлом полине він віками,
І хоч завие завірюха,
Я їй міцні поставлю тами!

Душа в Людині не старіє,
Старіє тільки зёмне Тіло,
Тому до Смерти в дусі мріє
Й стає зо Злом до гёрцю сміло.

Немов ті дріжджі, зёрно Боже,
Сумління сховане в Людині,
І в перше véрем'я погоже
В ній забринять волошки сині.

Хай вік руйнують Комуністи,
Їм не згасити волі духа,
Їм на Святому не осісти,
Бо їх наука — потеруха...

Добро плодуче й нестертельне,
Йому скрізь світла перемога:
Від нього згине все пекельне,
Й Нечиста Сила вся розлога!

Д у ш а сяє радістю вся, і руки здіймає до Духа Добра.

З д о р о в' я :

А я тобі сталеві сили
Наллю по вінця в горді груди,
І щоб Хвороби не вчинили,
Відпорність матимеш повсюди!

І не страшні липкі баціли,
Що їх довкола міріяди:
Бог людям дав цілющі сили,
Що їх рятують від заглади!

В житті стоятимеш, як скеля,
Бо руки дам тобі крицеві,
І Тіло, пристрастей оселя,
Слугою станеться Творцеві!

М о л о д і с т ь :

А я в дарунку дам розкоші,
Незнані в іншій Світотворі:
З піску робитимеш ти гроші,
Носить в кишені будеш Зорі!

І по коліна буде море,
А сила юна, як сталева,
Ї на зёмне боїще суворе
Ти відгукнешся ревом лева.

І Сонце радісно засяє
На всій Землі тобі одному,
А Щастя зоряне безкрає
Оросить квітами утому.

І буде полум'ям кипіти
Твоя гаряча юна кров,
Ї цвістимуть в серці вонні квіти
В душі солодкий Вгору зов.

Блаженна юність незабутня,
І Молодість блаженна мрійна,
Коли по вінця міць могутня,
Коли бринить душа надійна!

Д у ш а на цю мову цвіте, й її радісний сміх срібним дзвоником стелиться скрізь по докільді, немов той барвінок хрещатий.

К о х а н н я —

*принадлива зоряна дівчина, радісна, мов та весна, вічно спрагла
кохання красуня.*

*Уся вона — пестощі, і снагою жадібно тремтять її перса
дівочі.*

*Ніжна, немов Ангел, уся в сніжно-білїм убраннї, і кохання б'є
полум'ям з неї, та вся вона чиста, немов та ранкова троянда в
росі.*

І тихо шепоче, як легіт липневий:

Життя всерадісна основа,
Огню я дам тобі, К о х а н н я ,
Й світити буде чорноброва,
Твоя навік Зоря Порання!

В палкіх обіймах насолоди
Пізнаєш райське Щастя ти,
Й повалим дружно перешкоди,
І враз долинем до мети!

Потонем віддано в Кохання,
І Бог засяє нам у серці,
І в цьому чистім раюванні
Ми сил набудемо на герці!

К о х а н н я — сила всенародня,
Коли воно — троянда чиста:
Опіка прийде з ним Господня,
В Покрову візьме нас Пречиста!

*Д у ш а скам'яніла, тремтить, немов квітка в Проміннях, і
руки пестливо витягує враз до К о х а н н я...*

*Із лісу неспішно вигодить Л ю б о в до людей, — чорноока
красуня в чернечому одязі. Смиренна й поважна, вселюблячі очі
опущені долу.*

Це Божа Висланиця.

Л ю б о в :

І я прийду тобі в підмогу,
Гаряча віддана Л ю б о в ,
Служити світові та Богу
Зачну з тобою щиро знов.

Забули всі: служить наро́ду —
Служити вірно Богу це,
І цим найвищу насолоду
Йому складе́м перед Лице.

Життя щасливе дасть Люді́ні,
Обнявшись з Правдою, Л ю б о в ,
Ми в прах оберне́м Зла твердині,
І звільним Сві́т з липкі́х оков.

Л ю б о в найбільші перепони
В житті легенько переможе,
І де невсилі всі зако́ни,
Любов там зробить діло Боже.

Л ю б о в бере крице́ві мури,
І ворогам ламає зброю,
Л ю б о в полегшує й тортури,
Йі за все Святе стоїть горою.

Як Сонце будить квітку зо́ сну,
Що на́ ніч всю себе сховала,
Отак Л ю б о в Люді́ну злосну
Вертає знов до Ідеала.

Прощайте й ворогу своєму,
Л ю б о в неправду переможе:
Так легко Сонечку святому
Змести з Землі усе негоже.

Л ю б о в , як мох шовковий в лісі,
Голубить солодко всім душу:
В її всема́тірній потісі
Йі жорстокий змінить сме́ртну сушу.

Л ю б о в виходить з моди в Світі,
Її потроху гублять люди, —
Тому́ серця їх не пригріті,
Тому і Зло танцює всюди!...

Служи ж наро́дові до ско́ну,
І тим служі́тимеш ти Богу, —
Цим переможемо мамону,
І зна́йде люд святу доро́гу!

Ще говорить Любов, а із лісу помаху підходить робітник.

*У руках покалічених, мов та рілля польова, тяжкий молот, а
сам увесь п'ютом облитий. Сорочка розхристана, і світяться гру-
ди, волоссям зарослі. Це —*

П р а ц я :

А П р а ц я — то життя основа,
Його свята найперша ціль,
Бо з нею Світові обнова
Йї стається Рай із диких піль.

На Праці вищиться Людїна
Йї стається нею досконала,
І хай навчає батько сина
Шукати в Праці Ідеала.

Найкраща Господу Молитва,
То Праця плідна та віддана,
І з нею легка вся гонїтва,
Яку ведемо ми від рана.

І легко помагусь молотом, мов би пір'їнкою!

Працєю, Людїно, вдень й по нóчах,
Окраса наших рук — мозблі,
Працєю з огнем, — й на наших óчах
Заб'є ясна веселка волі!

Для Світу в Праці лиш спасіння,
Вона підвалина обнови, —
Без Праці йде слотá осіння,
І Злидні сунуться на влови!

І не складай ти рук в роботі,
Працєю до милого кінця,
Працєю в ряснім кривавім поті, —
І прийде плата для женця!...

*Аж раптом увесь ліс загорівся, немов на світанні весною.
На галевину звергу несеться проміння, мов силеться з мігу.
Це душу бадьорить*

С о н ц е ,

*величний мужчина, увесь у златавім багрянім промінні. Проміння
водограйми силється з нього, мов дощ весняний, що любовно за-
пліднює землю.*

Я для Землі живуща сила,
Без мене гине все творіння,
Людині зрощую я крила,
І в душу ллю святе надхніння.

Оглянь кружіння це шалене
В безмежнім Всесвіту просторі, —
Немає кращого над мене
У цім Господнім Світотворі!

Щоб раз поглянути на Сонце,
То варто жити на Землі:
Воно до Вишнього віконце
Усім темнотникам у Млі!

*Радість небесними проміннями б'є із Д у ш і , і вона свої очі
впинає до С о н ц я , немов би ніколи не зріла його.*

Думки я зроджую високі,
В моім теплі цвіте Ідея,
Я всім даю живущі соки,
Я рідний батько Прометей.

І я пошлю тобі Проміння,
На всі Хвороби вірні ліки,
Воно ж подасть тобі й уміння
Боротись з Нечистю повіки.

Коли в кого збереться бруду,
То Сонце спалить все те вмить,
Мое живнє Проміння всюду,
Як лікар пильний, поспішить.

І Сонце вб'є осінні ночі,
Втече від тебе холод лютый,
Й огнем тобі засяють очі,
І дух запалиться й закутий!

Уся Сила Нечиста забігла далеко, бо Світла боїться вона.

*Пречиста ж Душа простягла свої руки до Сонця, й стоїть
нерухома, немов та берізка в безвітрі.*

По-над лісом на Небі з'являються Місяць та Зорі.

Місяць

*у промінях срібних мужчина надний. Срібliste проміння немов
би застигло, і сон навіває спокійний, але переповнений мріями.*

Я серед Неба на сторожі
Твого спочинку вірно стану,
Зо мною Зорі, діти Божі,
Зціляти будем кожну рану.

Я з Неба Землю оглядаю,
Й принішу людям милі сни,
В душі ворую пахощ Раю,
А в серці спомини Весни.

З Коханням взявшись за руки
Ми Землю Божу оглядаєм,
І сиплем мріями на луки,
Щоб людям спраглим пахло Раєм.

І я із мрій плету віночки,
Й до стіп Господніх їх складаю,
Й безперестанно довгі ночки
Стелю дорогу всім до Раю.

Зорі

кружляють круг Місяця, мов коло мами розбавлені діти.

*Усі вони сяють проміннями тигими, як пофарбовані, усі вони
бавляться в срібному сяві Місяця, і тигло моряють, захожані в
нього.*

Ми Зорі — в Небо вікна Божі,
В Чертоги Горні проста путь,
Чатуєм вірно на сторожі,
Щоб мрій Людині не забути.

Ми будем кликати в просторі
Твого духа завжди Вгору, —
Дивись на нас, на тихі Зорі,
І переможеш чорну Змору!

Коли ж обставини суворі
У серці зродять люту сушу, —
Поглянь на нас, на тихі Зорі,
Ї тобі зволіжимо спраглу душу!

Д у ш а , ніби закам'яніла, і стоїть нерухомо, поїдаючи Зорі очима.

Підходить красуня, прекрасна, як мрія, й як сонце, ясна, і привабливим голосом сіє бадьорість у Душу. Це —

Н а д і я :

А я дам волю, волю лева,
Ї пахуча буде, як лелія,
І сила розцвіте сталёва,
Як сяду в серці я, Н а д і я !

Людина мертва без Надії,
Як без води суха пустеля,
Убрана ж в горді пишні мрії,
Стає шляхётному оселя.

Ростить Надія людям крила,
Ї вливає сили в спрагле серце,
Вона як мати рідна мила,
Як пурпур заходу в озерце.

Тебе я вестиму за руку,
Як мати радісна дитину,
І не пущу тебе в розпуку
Ні на однісіньку хвилину!

Аж раптом являється знову Д и я в о л , прелютій і вдарений, провадячи свідка нового.

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Ти знову пінишся спочатку
З дороги збити Душу чисту?

Д и я в о л :

Нехай пізнає ширу гадку,
А не саму твою імлісту!

*Наперед виходить пів'яний і сильний мужчина, без жодного
сиду дуговости в грубім обличчі. Озброєний міцно до самих зубів.
Це — В і й н а .*

Говорить упевнено та самовладно.

В і й н а :

Якби життя Землі розквітло,
Йі заграла Зіркою Весна,
То зброя скоро згасить Світло,
Бо спокій спінює В і й н а .

Підозра й заздрощі у парі
Танцюють Світом, як шалені,
Мої це вірні коні карі,
І Світ чавлю я, мов у жмені.

Війна — дорóга й до розвóю,
Життя і Смерть будують різом;
У Світі той живе без бою,
Хто пóвзає в темнóті плáзом!...

Коли ти хочеш що придбати,
Здобудь якоюбудь ціною:
Не ставлять з Правдою палати,
Поставиш легко їх зо мною!

Бряжчить уся зброя погрозливо...

Бо то простóлюду закóни,
Гріха бояться лиш слабі:
Герой не знає перепони,
Йі орлом ширяє в боротьбі!

Бо к р а с т и може лиш голота, —
Герой б е р е в війні відкрито,
Йі де брязкіт буйний срібла-злота,
Нехай не йде туди копіто!

Не можна ворогу прощати,
На нього наша люта кара:
Лихе дитя карає й мати,
І ворог пóступу не пара.

Не йди на Землю цю закляту,
Бо я готую їй ато́ми:
Мене ти вкусиш тільки в п'яту,
А я Світ знищу без втоми!...

*Присутні напружені, і тиха Д у ш а оглядає всіх з сумом
глибоким.*

Та зараз, величний й спокійний, бере слово й

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Покличу й я свого свідка,
Нехай останній проречé, —
Н а у к а в нас говорить зрідка,
Коли стає всім гарячé.

*І підходить П а у к а , мужчина надний в цвіті літ, поваж-
ний й величний.*

*Говорить із силою, а Н е ч і с т ь пожалу зовається в ліс.
Д у ш а розцвітає, як квітка весною.*

Н а у к а :

Коли б Земля була Війною
Зруйнована хоч до основ, —
Вона заквітне, як Весною,
Й трояндами запахне знов,

Бо в поміч стане їй Наука,
Й пошле Землею поцілуя,
Ущент сторбщить з криці лука,
Й заграє в Небо Алилуя!

І Сила Нечиста назад подається, немов перелякана...

Росте Наука всемогутня,
Правдивий меч наш обосічний:
Душі Чеснотній — Божа лютня,
На Тьму диявольську лік вічний.

І все з Наукою при боці
Сміливо Правда йде Господня,
І нам обом лежить на оці —
Щоб Зло поглинула безодня.

Наука вб'є Нечисту Силу,
Бо Світлом нищиться все Темне,
І міцно Душу білокрилу
Введе відважною на зёмне.

Досяг хто вищої Науки,
Той має теплу Віру в Бога,
А горді й недосвідні руки
З Дияволом псують Чертога.

Війна — провина непростісна
Супроти Бога та Людини,
І проти неї вся Вселенна
Кричить воднодуш щохвилини.

Бо Тіло Бог дає Людині,
І тільки Він забрати може:
“Не вбий!” це Заповідь не знині
На все живе творіння Боже.

Війна вбиває тільки Тіло,
Але живе безсмертний Дух:
Він з-під меча полине сміло,
І Правду вічну пустить в рух.

Хто Тіло смертне лиш вбиває,
Зміцнить той зоряну Ідею:
Вона летить в життя безкрає
На славу вічну Прометію!

Погинуть може все Війною,
І люди стануть босі й голі, —
Та все ж Дух Зіркою ясною
Світити людям буде долі!

Короткорука груба сила
Йї непереконливий кулак:
Не втнеш Господні ними крила,
Не знищиш сили духа так!

І Душа ясно сяє, і проміні б'ють їй із гордого чола.

Людина в Тёмряви в неволі,
В незнання світу полоні, —

Від цього пострахи недолі
Женуть за нами на коні.

Страждання рódяться з Темнóти,
Понищить їх Проміння ясне, —
Терпíть Людіна буде доти,
Аж поки Тёмрява не згасне.

Коли ти хочеш Щастя в Світі,
Уміти знóсити терпіння, —
Порви свої темнотні сіті,
В свою Імлю впусти Проміння.

Я в Небо проста путь-дорога,
Я відкриваю лю́дям Зорі,
Я Вічний Дух Святого Бога,
Що з Ним ширяємо в просторі!

Подам я спосіб довголіття,
І люди житимуть вікі,
І станете — кедрóве віття,
Всевічно юні та надкі.

Зроблю́ безсмертно́ю Людіну,
На Смерть знайдú потрібний лік,
І Правду визнає Єдину
Новий щасливий Чоловік!

*А н г о л Х о р о н и т е л ь , у ш а т і я с н і й й білосніжн ій ,
цвіте, як лелія травнева, і в обіймах стискає пречистую Д у ш у .
По всьому вже знати, що Сила Нечиста на Душу не вплину-
ла, — і Ангел цвіте, як троянда...*

Загроза велика була, бо Диявол сильний...

*Д у ш а своє чоло здіймає сміливо до Неба, і стоїть так, ясна
та пречиста: в о н а т а к и п і д е н а З е м л ю !*

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Добро на Світі спередвіку,
А Зло приніс нам Сатана:
Він дұхів злих пустив без ліку,
І між людей пішла Манá.

Бо хто не хоче знать істóти
Святої Правди на Землі,

Той шибениці від Голготи
Не розрізнить в своїй Імлі.

Добро на Світі переможе,
Лукаве Зло впаде до Аду,
Бо вічне тільки все, що Боже,
А Зле відходить на загладу!

У чому Щастя, Світ не знає,
І все летить на згубні гроші,
Круг нього ж Небо Сонцем грає,
А в нім самім — снажні розкоші!

Будь задоволений в малому,
Над міру зайво не бажай, —
І будеш легко йти Додому,
В щасливий зоряний наш Рай.

Багатство, як суха солома,
Згорить у легкому вогні,
І щасливіший той сірома,
Що в нього в серці тихі дні.

В твоєму серці буйне Щастя
Цвіте велично, вонне й красне, —
Сприймай його, Святе Причастя,
Воно повіки не погасне!

Живи у злагоді любовній,
Життя Любов'ю хай цвіте:
В цій Жертві Богові безкровній
Ти серце збережеш святе!

В Людині в серці пахнуть рожі,
В Душі цвітуть ніжні лелії,
І вічно сяють діти Божі —
Надкі й солодкі тихі мрії.

На все Святе Людина голод
У серці спраглим вічно чує,
І в сивизні буваєш молод,
Й душа співає Алилуя!

Це Бог Свого Святого Духа
В Людину вічно посилає,

Чуйніми чинить зора й слуха,
Й гарячим Сонцем в серці грає!...

Святе в Людині не погасне,
Аж поки буде Світ стояти:
Йй снитись буде все прекрасне,
Йй будуть мріятись Палати...

Людина — Вишнього Подоба,
Душа її — душа Господня, —
Усього творива оздоба,
Солодка Пісня Великодня!...

*Уся Сила Нечиста погинула в довіччя, бо чує, що
справу програвала вона.*

*І з'являється Хор Ангелів, і Пісню солодку співає,
немов то джерельця й потоки по лісі бринять Піснопілля.*

Хор Ангелів:

По Божій Вселенні
Споконвічні лети, —
Кружляють численні
Господні Планети.

Кружляє між ними
Й Земля наша вічно, —
Руками Святими
Путь дана всебічно.

Земля прагне сили,
Тут повно роботи,
І Люди молили
Зменшить їм скорботи.

Блаженний, хто руки
Віддасть для Землиці, —
Спочине за муки
У Божій Світлиці!

Святе переможе,
І Правда настане, —
А з нею все Боже,
Усе, що кохане!

ДІЯ П'ЯТА.

СЦЕНА ПЕРША :

БЛАЖЕННИЙ, ХТО СЛУЖИТЬ НАРОДУ!

Час вирішкий, на галевині в лісі там само.

Пречиста Душа, уже сміла й завзята, говорить рішуче, з захопленням. Очі горять їй відвагою й силою, — видно з усього, що час її життя минувся назавжди. Землі не боїться, і до неї іде на життя та роботу, — людей рятувати, як Божий Обранець.

Душа :

Словам я вашим довго внемлю, —
Пора скінчить свої вибори:
Я на роботу йду на Землю,
На ці запущені простори!

Терниста путь для Оборонця,
Терпіння зёмної Голготи,
Та Бог пошле Проміння Сонця,
І в них бринітимуть Чесноти!

Своє я серце на кусочки
Мечем покраю обосічним, —
Її родючі вонні ці листочки
Роздам в народ — сіро́мам вічним!

Я буду кров свою між люди
По краплі крапля віддавати, —
Її вона посіє згоду всюди,
Як сіє ласку рідна мати.

Служити хочу я народу,
І тим служити Богу буду,
Її не стану я шукати броду,
Щоб плідну поміч нести люду:

Я не лякаюся роботи,
Йї не жду належної заплати,
Хоча б за Працю Хрест Голготи
Прийшлось в зболілі руки брати!

Як та бджола п'є всяку квітку,
Так я піду на Працю кожду:
Чи то взимі, чи в спеку влітку
Дам брату руку допоможну.

Мене невдачі не злякають,
Мені помилки всі навчальні:
Вони чолó мені умагають,
Немов ті вітоньки клечальні.

Не хочу зёмного спокою,
Бо вічний спóкій — то вже Смерть:
Я хочу Працею тяжкою
Собі налити груди вщерть!

Клади Надії всі на Бога,
Та й сам свої настáлноу руки,
Тоді в житті твоя дорога
Стелїтись буде без розпуки.

На цьому Світі ми лиш гості,
Із Краю Рідного вислáнці:
Побудем тут у зёмній млості, —
І підем звідси може й вранці...

Підношу духа сміло Вгóру,
Йї благаю голосно до Неба:
Коли прийшла сюди я впору,
То дайте все, чого потреба!

Найбільше Щастя для Людини —
То для народу працювати,
І до Останньої Хвилини
Служить йому, як рідна мати.

Бо тільки П р а ц я дасть спасіння
Оцій запущеній Землі,
І то хай стануть покоління
Без зайвих слів, старі й малі!

Липка "обставина життєва"
Не може Праці стамувати,
Коли мета твоя крицева —
Народу ставити Палати.

Бо праця радісна з Любов'ю
Приносить плідні чудеса,
А ви, Нечисті, гетьте з кров'ю:
В Любові й Праці — вся Краса!

Тому іду на Землю сміло,
Іду без страху й без вагання, —
Нехай же Бог призначить Тіло
Мені скоріше до світання!

Підú на Землю Чоловіком,
Бо ширші скрізь йому ворóта,
Й для мене будуть тільки ліком
Страхіття смертні та Голгота!

Хто в Світі праведно жить хоче,
Нехай несе супрúжжя Боже:
Дружина серденько пророче
Пречистим зберегти допоможе.

Тому візьму собі дружину,
І буду вірний їй довіку:
Без пари в Світі хоч годину
Не добре жити Чоловіку!

*А н г о л Х о р о н и т е л ь , я с н и й , я к З і р н и ц я П о р а н н я ,
співає в захопленні Г і м н а Т в о р ц е в і .*

І Місяць, і Зорі, і Природа довкола заслугались співу святого.

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Надійно бринять тихі Зорі
В безмежному Божім просторі,
Як ті Божі очі,
Усі вони твори Господні,
Кружляють всевічно в безодні,
За дня та за ночі.

Співають на всіх творах люди
Хвалу Господєві повсюди
На повнії груди,

Бо взяв у Свою Він Опіку
Безмежний Усесвіт довіку
Для Божого ліку.

Обранці несуть Щастя людям,
І Світло вливають їх грудям
Посеред скорботи.
Блаженний, хто служить наро́ду,
Йї несе йому плідну свобóду
Від Зла та Темнóти!

Хвалá ж, Душе, — ти в Світотворі
Обрала країни суворі
І їх покохала!
Хто віддано йде на роботу,
Готовий той хоч на Голготу
В бою́ Ідеала!

Нам Землю тримають Обранці,
І сяють, як Сонечко вранці,
І сиплють Проміння.
Цвітуть від них квіти й в пустелі
І грають серця нам веселі,
Як пташка весіння!

*А С и л а Н е ч и с т а , злобою огоплена, в люті запеклій
погрозово криє, бо бій за Людину програли вона остаточно!*

*Пречиста ж Д у ш а , як веселка грайлива, в проміннях го-
рить, і в захопленні молиться Господу.*

Д у ш а :

Вдихни в мене, Господи, Правди Святої,
Щоб вибрати вірну дорóгу,
Уміть відрізнати річ добру від злої,
І мати над Злом перемогу.

Постійно я прагну познать Правду Божу,
Щоб в Світі не йти намання,
Пошли ж мені, Царю, найкращую рожу, —
Про Правду Господню знання!

Не хочу маєтків, не хочу я царства,
Не хочу я довгого віку, —
Не дай заблудитись в дорозі митарства,
Подай мені Правду сторіку!

Лиш Правдою Божою жити Світ зможе,
Бо Правда — то Сонце Небесне,
Пошли ж всьому Світові Правди, мій Боже,
Йі тоді він щасливим воскресне!

Д и я в о л

насмішливо, ще й на останку нильнує посіяти Лжу:

Тепер же Правда — груба сила,
Яку несе вістрія меча,
Йі неправду Правда породила
Ударом шаблі з-за плеча.

Дорóга праведна до цілі
Просто́паш не веде Людіну,
Тому обранці мужні й смілі
Обходять Правду, як тернину.

Та й де та Правда, щось не бачу
На цій збідованій Землі,
Ти миттю згубиш юну вдачу,
Як не скупаєшся у Злі.

Лукавство явно править т́анця,
Йі на кроці кожному обмана:
Нема вже місця для Обранця,
І Правда ваша звіку п'яна...

Обранцю тісно в Світі стало,
Скрізь верховодять отамани,
І їх труйливе гостре жа́ло
Його нараз позбавить шани...

Порушу землю я, й Пророка
Не буде з вашої Людіни:
Йі заб'є юрба жорстока,
Як б'є мороз красу́ калини!...

Д у ш а

сяє всерадісним Світлом, і натхнено говорить:

Бог Надія для мене живу́ща,
Як троянді в посуху роса:
З Ним життєва лагідніє пу́ща,
З Ним в Темно́ті горять Небеса́.

Господь сила мені непоборна,
З Ним безпечно живу, мов у скелі:
Не лякають життєві́ї жо́рна,
І осінні́ ночі — веселі.

В оборону Господь дає зброю:
Його Правда незломна, мов криця, —
Найміцніший це панцир до бою,
Це всесильна Господня Десни́ця!

Х о р з л и х д у х і в

стає в обороні Диявола, батька Неправди, і висхідно шипить по-звірячому:

Без розуму Людина
Запропастила Душу:
На Землю йде за сина
Воложити тут сушу!

А в Божім Світо́твoрі
Світів спокійних повно,
А їй засяли Зорі,
Її на му́ки йде любовно....

Ми мусим на сторожі
Тепер чуйними бути,
Бо ці Обранці Божі
Насіють тут отрути!...

І з вереском диким вся С и л а Н е ч и с т а зникає, немов той ранковий туман на долині, як Сонце встає. Запеклий свій бій за Людину програти вона остаточно!

А скрізь по полянці й над лісом з'являються Анг о л ь с ь к і Х о р и, у шатах святкових, блискучих, як сніг, і грають на арфах солодких, і тихо співають.

*І радість небесна пливе всім з обличчя, як сльоза з ранкового
Сонця: на Землю Обранець іде, не злякавшись терпіння, не підпа-
вши намовам нечистим.*

І Правда неправду таки поборолала!

Х о р и А н г о л і в :

Хвалі́ Господе́ві
Віднині́ й дові́ку,
Що сили крице́ві
Дає Чолові́ку!

Земля́ — це перлина
У всім Сві́тотворі́,
Хоч тут в ній Люди́на
Купається́ в Горі́.

Хвалі́ тій Людині́,
Що йде до наро́ду
Служити віднині́
В годину́ й него́ду!

Нехай́ буде слава
Рукам працьовитим,
Їх горда постава́ —
Удар по неситим!

Із Мстою́ Темно́та
По Сві́ту гуляє́,
У танці́ Скорбота́
Та Лихо́ безкрає́.

Блажен́ тому́ кожний́,
Хто Те́мряву́ бо́ре,
Він вал переможний́
На Лихо́ суворе́!

Обранці́ наро́дні
Працюють́ як бджоли́,
І сіють́ Госпо́дні
По Сві́ту Глаго́ли.

Сві́т прагне́ Любо́ви,
Сві́т хоче Нау́ки,

Бо годі вже крови,
Й гіркої розпуки!

А Демон лютує,
Як батько Темноти,
Та все ж таки всує
Його лють аж доти!

Бо Правда Господня
Неправду поборе,
Як ніч Великодня
Те серце суворе!

І все покриває імліста заслона туману, і всі відлітають з галлявки.

Шумить тільки бір, а на сході Зірниця горить, — незабаром Світання на сонній Землі.

І народиться сильний Пророк, який буде кликати всіх на служіння народу.

Бо служити народові — то Богу служити!

СЦЕНА ДРУГА:

ЕПІЛОГ У НЕБІ: СЛУЖИ НАРОДОВІ!

*І знову картина та сама, що й перше на Небі була.
Господь розкриває Пречисті Уста, і говорить Свій п р и с у д .
Картина Небесна лише на хвилину, а далі бринить тільки Го-
лос Господній, а Бог невидимий.*

Г о с п о д н і й Г о л о с :

Найбільшая служба — то служба наро́ду,
Бо служба народу, — то служба Мені!
Обранці служити для людського роду
Для Мене — то Зорі ясні!

Блаженна ти, Ду́ше, що Працю обрала
На ко́ристь занедбаним лю́дям,
Що Сві́тло святого Мого Ідеала
Ти хочеш вдихнуть їхнім гру́дям!

Бо Я в Сві́тотворі дав повную волю
Люди́ні в своєму розво́ї,
Тому то Люди́на — коваль своїй До́лі
В Проміннях Опі́ки Свято́ї.

Иди ж, свята Ду́ше, в дрібне оце Ті́ло
Йі за зе́много стань Чолові́ка,
Рости Нам на Славу, орлом ширя́й смі́ло, —
З тобою Господня Опі́ка!

*І чути, — співає щаслива З е м л я , співає і радіє: приго-
дить до неї Людина нова, як Господній Обранець, — Пророк довго-
жданий, що Правду звіщатиме лю́дям, і службу народові буде ева-
жати за службу Творцеві.*

З е м л я :

Блаженна хвилина
В усім Сві́тотворі:
Родилась Люди́на
У зе́мному бо́рі!

О радуйся, Краю,
Родилась Людїна,
Що двері до Раю
Відчинить єдина!

Родилась на мўки,
На труд та змагання,
Та все ж без розпуки
Спішить до Світання.

Блаженні Обранці,
Що йдуть на роботу:
Родилось уранці
Дитя на Голгóту!

Радійте, всі люди,
Йй плещіть у долоні:
Спочинуть вам груди,
Як в нені на лоні!

Блаженна хвилина
В усім Світотворі:
Родилась Людїна
У зёмному борі!

Ангол Хоронитель

у гарячїм піднесеннї сміло звіщає останні слова, і говорить, як Божий Висланець.

*І б'є перемога з обличчя йому, бо Правда Господня взяла та-
ки гору над Злом Сатани!*

І Ангол науку дає для Душі на Землі:

Господь не кине нас ніко́ли,
І ми, постіймо з Ним у серці,
Через життєві гори й доли
Пливсті зачнем, як по озерці.

І по Життєвім Океані,
Зо мною за́вжди братньо в парі,
Немов ніжні Господні лані,
Ми бўдем мчатися на хмарі.

Не пташка сторожіть пташата
І день, і ніч в тіснім гнізді,

То Бог чатує оком Тата
За Світом зёмним у біді.

Господь Покровою Святою
Укриє нас, дітэй, мов мати,
Й в житті ми стёжкою крутою
Промінно бўдем поспішати.

І нам Господь за Охорону
В життєвих бурях міцно стане,
І не допустить нас до згону
У серці Огнище кохане.

Бо Бог Господь — то наша Сила,
Надія наша і Покрoва,
Він для життя зростить нам крила,
Й в душі заграє міць дубова!

Він з нами буде розмовляти
В грайливім пурпурі заходу,
В Проміннях теплих, як та мати,
Ввілле до Душ цілющу воду.

Він нам дихнє в квітках пахучих,
Всміхнеться ранком у росі,
В громáх і в блискавках могучих
Засяє нам у всій Красі.

Про Нього всі весінні чáри
Нам ніжно забриня́ть у серці,
Й Веселка буде тихо з хмари
Для Нього воду брать в озерці.

Про Нього будуть тихі Зорі
В серцях у нас ростити мрії,
І всі Світи Йому в покорі
До ніг складуть серця-лелії!

Бринить про Бога все прекрасне,
Могутній свідок — то Красá:
Вона в Людині не погасне,
Дорóга проста в Небесá.

Шануй Створителя в Молитві,
Й виконуй ввесь Його Закoн,

Сміливим будь у зёмній битві
За свій надзбр'яний Сіон.

Он пташка голосно співає
Палку Молитву Господеві, —
Німа вона, та добре знає
Свої обов'язки Творцеві!

Умій стояти за Ідею
Й терпіть за неї смертні муки,
І пам'ятай, що Прометейо
Незнані жалі та розпуки.

Життя підносять не збірноти,
Але обрані Одиниці,
Тому для них і Хрест Голготи,
Для них кайдани та в'язниці...

Народу служба — служба Богу,
Для Господа найперша жертва,
І май на оці остопогу:
Без діл й палка Молитва — мертва!

Сама хвала — чужа Творцеві,
Він прагне плідних діл Любови,
То хай же сили в вас крицеві
На службу ближньому готові!

Візьми народ в чуйну опіку,
Щоб Божий сповнити Закон, —
Для люду служба вся без ліку,
Для люду все без перепон!

Бог не грізний, Бог не суворий,
Бог не застигла буква мертва:
В Своїй Любові неозорій
Для Світу Він пахуча Жертва!

Він Батько рідний Світу всьому,
Своєму твориву Отець, —
Рука Він мамина на втому
Зболілих й зморених сердець.

Живімо ж в Світі всі по бозі,
Живе хай Правда та Любов, —

І в райському Його Чертозі
Щасливо жити будем знов!

Неси на Світ новé навчання:
Віддати сили всі наро́ду, —
Засяє хай Зоря Порання
На Щастя всім та на Свободу!

Д у ш а

*в молитовному загваті, руки тремлячі підносить до Неба, і Богу
складає молитву гарячу, як Божу присягу:*

Нехай Землею кóтять хмари,
Хай стигне все живе в морозі,
Хай зуби щирять скрізь Примари, —
А я живу по Бозі!

Нехай Неправда скрізь лютує,
Хай Зло сміється й на порозі,
Що все Святе стається всує, —
А я живу по Бозі!

Хай б'ють на смерть шалені бурі,
Диявол хай трима на розі,
Хай Злидні ссуть мене похмури, —
А я живу по Бозі!

Мені і в бурі світять Зорі,
Міцні мої в спокúсах нозі,
І не лякають дні суворі, —
Бо я живу по Бозі!

С Ц Е Н А Т Р Е Т Я :

НА ЗЕМЛІ НАРОДИЛАСЬ ЛЮДИНА НОВА.

І на Землі народилась Людина нова, і на неї Земля покладає найбільші надії свої, як на Пророка Господнього, що визволить Землю з Неправди, і Правду засвітить Господню!

На Землі народився Господній Пророк, народилась Людина нова, яка глибоко знає Господнє Добро і все Зло нечестиве, яка буде віддано служити Народу, бо:

Служити Народу — то Богу служити!

І цим переродить народ!

На Землі народилась Людина нова, що народу несе все нове, — і працю нову, і науку нову!

Народився Божий Висланець на Щастя народу: віддати на Працю та службу народу всю душу свою, і це буде найбільша для Господа Жертва, — єдина приємна Йому!

Він Світ переродить, і зробить щасливим його!

.....

Здалека несесться журний плач дитячий. і чути, як М а т и співає щасливо, колишучи сина до сну.

Вечірніми срібними дзвонами тиво стелиться спів А н і о л ь - с ь к и х Х о р і в , а п е р е д провадить у ньому, немов той барвінок шовковий, коліскова пісня Матері:

М а т и :

Люлі, ой люлі, синочку,
Час вже давно діткам спати!
Бачиш, шовкову сорочку
Шие тобі рідна мати!

Льолю надінеш шовкову,
Нозі вбереш в черевички,
І свататись підемо знову
Аж до княгині синички.

Візьмеш княгиню додому,
И будеш ти пан над панами, —

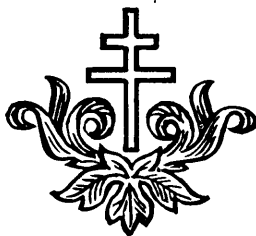
Доля така нікому
Навіть не снилась між нами!

Люлі ж, синочку мій, люлі,
Спи, бо вже нічка на дворі:
Спатки лягли всі зозулі,
Тільки ще бавляться Зорі!

.....

16—18. XI. 1944.
Краків,
вул. Сирокомні 11 м. 8.

15. VIII. 1957.
Вінніпег,
Катідрал 101.

ДО ЩАСТЯ!

ФІЛОСОФСЬКА МІСТЕРІЯ

НА П'ЯТЬ ДІЙ.

ДІЄВІ ОСОБИ:

Дід В а с и л ь . Старий. Колись багатий, та по пожежі збіднілий.

М а р и н а , Василева жінка, що покинула свого чоловіка.

І в а н , його син.

Х р и с т и н а , жінка Іванова, яку він покинув.

У о с о б л е н і частини людської істоти: Душа, Розум, Воля, Серце та Тіло.

А н г о л Хоронитель.

ДІЯ ПЕРША:

УСЕ ЖИТТЯ ЖЕНЕМОСЯ ДО ЩАСТЯ!

Мала вбога кімната, Глуха ніч. На столі непомітно блимає сліпа лялька, яку заглушує густа темнота ночі, що надто згустилась по кутках.

На вбогому ліжкові мучиться в тяжкій недугі сивоволосий висоглий дід Василь.

В а с и л ь згадує про своє колишнє давно пережите, що колькіми привидами обступило й мучить його. І він тихо й болізно шепоче:

В а с и л ь :

О помилки мої минулі,
Які ж ви всі палючі!
Я думав, — діти ви поснули,
А ви — гаддя з-під кручі...

На мене прете ви юрбою,
Вампіри із безодні,
Та стати проти вас до бою
Невсилі я сьогодні...

Душі моїй жаска отрута,
Ви полум'я для серця, —
На мене ви затяжкі пута,
Щоб з вами вести гёрця!

Огнем печете скорбну душу
І жалите осною, —
Терпіти ж вас до гробу мушу,
Невсилі будь собою...

У вас шукав собі Спасіння,
Життєві Ідеали, —

А ви, як мрячна ніч осіння,
Всі Зіроньки покрали...

Коли оглянусь на минуле,
В очах аж темно стане:
Щасливе все — тепер нечуле,
Й бридкє — колись кохане...

О помилки мої минулі,
Які ж ви всі палючі!
Я думав, — діти ви поснули,
А ви — гаддя з-під кручі!

*До кімнати навшинок входить з своєї кімнати Х р и с -
т и н а, покинена молода жінка Івана, дідового сина. Вона до-
глядає за тяжко творим, і одна позосталася в хаті, бо жінка й ді-
ти покинули старого. Христина старанно поправляє свекрові
подушки.*

Х р и с т и н а :

Пора б заснути... Пізно, тату,
Ви сном змогли б недугу кляту!

В а с и л ь :

Засну я скоро вже навіки, —
Для мене зайві зємні ліки...

Х р и с т и н а :

Та пощо, тату, поспішати:
Усіх нас схопить смертна мати...

В а с и л ь :

Та бачиш, мучуся, Христино,
Й терпінням цим нема кінця, —
Забрать з життя мене, дитино,
Благаю слізно я Творця.

Мене покинула дружина,
Шугнули діти в різні боки,
І тільки ти, моя єдина,
Ще світиш діду в дні жорстокі!

Х р и с т и н а :

Та ваші діти вже небаром
Злетяться пташками до тата,
А я Івановим ударом
На болі серця лиш багата...

В а с и л ь :

Твоя загобіється ще рана:
Своє ти матимеш, кохана.

Х р и с т и н а :

Іван не вернеться до мене,
Бо кращу любовку в місті має, —
Усе життя його шалене
Мені ножами серце крає...

В а с и л ь (с в о є) :

Я так кохав свою дружину,
Як мати першу доню люблю...
Мене покинула на згубу,
А я за нею серцем лину...

Удвох нещасні ми з тобою,
В житті каліки й жертви бою...

Х р и с т и н а (с в о є) :

Усе життя не знала Щастя,
Усе життя колькі терніни, —
До нього все, як до Причастя,
Душею неслась щохвилини...

В а с и л ь :

Мені воно вже не придасться,
Як в хату тиснуться Мерліни...

І промовляє, немов плаче:

Кому повім свою печаль,
І серце я кому відкрию?

Ношу в душі жиру́щий жаль,
Хилю додолу сумно вию.

Кого любив, кого кохав, —
Вона в путі не йде зо мною,
Кому всю душу й серце дав,
Не світить зорею ясною...

Само́тність точить, як шашлі,
Вона ж байдуже за́німіла...
Й чого товчуся по землі,
Кому моя потрібна сила?

Х р и с т и н а :

Івана палко я кохала,
А він мені — у серце жа́ла...

В а с и л ь :

Кохав і я свою родину,
І докоха́всь, — само́тній гину...

Х р и с т и н а :

Від сліз погасли юні очі
За довгі дні й само́тні ночі...

В а с и л ь :

По-тво́му, вернуться ще наші?

Х р и с т и н а :

Як ми гіркі доп'ємо чаші...

В а с и л ь :

Та йди вже спати, люба доню,
Душі зболілої не рань,
Бо викладання на долоню,
То тільки смутку мила дань...

*Христина зо слізьми відгадить до себе в кімнату, а Василь
тихо стоїть від жук.*

І знову привиди минулого кусливою юрбою обступили його, і він розпачливо шепоче:

В а с и л ь :

Зів'яла квітонька розкішна,
Яку кохав я повним серцем,
Ї душа сумує безутішна,
Як та лебідка над озерцем...

Одна вона в моїй хатині
Життя розбите веселила,
Її листочки теплосині —
Моє надхніння й творча сила.

І тихо квіточка зів'яла
Ї спустила крилонька спроквбола, —
Її листки опали з Ідеала,
І зуби ширить дійсність гола...

Зів'яла квітонька розкішна,
Яку кохав я повним серцем, —
Її душа сумує безутішна,
Як та лебідка над озерцем...

І тигро, по-старечому співає-шепоче:

Болить моє серце щохвилі,
Усе не знаходжу спокою:
Все сняться мені очі милі,
Усе розмовляю з тобою!...

Усе мені пахнеш, як рожа,
Бриніш, як травнева лелія, —
Дружина улюблена гожа,
Солодка надзбр'яна мрія!...

Вертайся ж скоріше, кохана,
Вертайся до рідного дому, —
І легко загобіється рана
В зболілому серці моему!...

*Перевертається з боку на бік, і стоїне ще більше.
А далі заспокоюється, і знову шепоче:*

Лежу на смертному вже ложі,
А Щастя сниться йще мені,
І ще травневі вонні рожі
Я чую, мов би на весні...

Шукав я Щастя спраглим скоком,
Воно ж втікало, мов та тінь,
Йі пізнав на старість, що під боком,
В мені самім його глибінь...

Усе життя я гнав до Щастя,
Немов метелик на огонь, —
На щó ж воно тепер придається,
Що й так сміялось лиш спросонь?...

Я біг до Щастя, як олені
Біжать у спразі до потоку,
І гину сам, дитя без нені,
Йі самотній чашу п'ю жорстоку...

Гніздо будує, як пташина,
Трудящий в поті чоловік, —
Йому ж під старість самотіна,
Немов черв'я, руйнує вік...

Усі розбіглися від мене,
Йі скорботну чашу сам п'ю нині...
Життя минулося шалене,
Неначе привид на пустині...

Усі розбіглися по світу
Шукати Щастя в далені...
Та по зимі ще бути літу,
Та тільки певне не мені...

Завіса тього опускається.

ДІЯ ДРУГА:

ЩАСТЯ ЛЮДИНИ — В ГАРМОНІ Ї ДУХОВИХ СИЛ.

*Василь міцно заснув, а його Душа, Серце, Воля й Розум пови-
ходили з нього, уособились, засіли за стіл, покритий простою ска-
тертиною, і провадять жваву дискусію про найголовніше в житті
своїї Людини, — про Щ а с т я.*

*Д у ш а — в повні сил жінка, що все рветься Вору. С е р ц е
— палкий юнак, що гаряче на все відкликається, мов та арфа чут-
лива. Р о з у м — мужчина в повні віку, з допитливим поглядом.
В о л я — струнка молода дівчина, що, здається, ось-ось поле-
тить вітром.*

*Як Дід заснув, його Т і л о також уособилось у постаті про-
стакуватого чоловіка з загребущими руками й завидючими очима,
і засіло за столом.*

*А н г о л Х о р о н и т е л ь — стрункий білокрилий, з осяй-
ним обличчям, увесь у білому. С в і т л о б'є із нього всього, і
тож у кімнаті видно, як удень.*

*Глуна ніч. Д і д Василь завмер у глибокому сні. Він знітився
зовсім, бо все його повигодило з нього. Сухий, немов тріска, й ледь
дише.*

Т і л о :

До Щастя мчиться все на Світі,
“Д о Щ а с т я !” спрагло все кричить:
Голодні люди не пригріті
У пащі горя кожну мить,
Й сміється радісно всім Щастя,
Та, в'юн верткий, до рук не дасться!

Поглянь, — горішки онде сині
Від Щастя в проміні блищать,
Чому ж одна Людина й нині
У Щастя тільки спраглий тать?

Людина в світі спервовіку,
Та Щастя скупю Чоловіку...

Д у ш а :

І справді, легше жить биліні,
Не бачить Щастя Люд, —
Нехай воно б хоч раз Людїні
Всміхнулось без облуд!

Кругом Природа вся щаслива,
Усе бринить, святе,
А на Людину, мов та злива,
Нещастя лиш мете...

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Не все ти знаєш, Душе Божа,
Не все Господь відкрив тобі, —
І хто збагне той задум Вожа
У всій життєвій боротьбі?
Глибокі наміри Господні —
Для нас незбагнені безодні!

Й чому для вас Людина вічна,
А не горішина оця?
Осудна думка недорічна
Супроти Мудрого Творця, —
Та й діл Господніх не пізнати
Почерез грубі людські ґрати.

Т і л о :

“Глибінь чудес!” таємне чуєм, —
Потіха всім нам замала...
Та чом без даху ми нчуєм,
Без їжі, світла та тепла?

Д у ш а :

Не все про м'ясо й хліб Людїні, —
Бринять же їй й волóшки сині!

Ти сниш про їжу тільки тлусту,
Та про солодкий довгий сон, —

Не можна ж мірять на капусту
Господній зб́ряний Сіон!

Т і л о :

“Капуста, м’ясо, хліб, напій”, —
Оце твоя завсідня мова!
І гордо пнешся ти на бій
До Сонця, мов трава шовкова.

Спитайся Господа про це,
Чи можу жити я без їжі?
А ти насупиш вмить лице
Й гризеш: “Вовкі ви зёмні хижі!”

Голодне з́авжди, хліба хочу,
Мені до Неба не летить,
Шаную думку я Пророчу,
Та з́авжди спрагла в мене хіть!

В о л я :

І вам би все гнузд́ати Волю,
А я на кр́ілах рвуся ввись:
Шугнула б бурею по полю,
Щоб треті п́оти полились!

Р о з у м :

Без їжі й Розум не працює,
Й Земля не родить без води, —
Ти, сестро, др́очишся навс́ує
І накликаеш нам б́іди.

Коли б для Тіла д́осить їжі,
Вільніш на св́іті б вс́ім жилось,
І сили наші, юні й св́іжі,
Не бігли б б́езладом навќось!

Д у ш а :

Так, так, коханий милий брате,
Тобі б літати все орлом,
Та тільки мр́іяння крилате
Життя нам коле, як спис́ом.

Літаєш мрійно зависоко,
Хоч в тебе путами Земля,
Й твоє розумне горде око
Забуло вже, що Тіло — тля.

Т і л о :

Зовсім не тля я, сестро, ні,
Мене створили Руці Можні:
Джерело всіх вас — у мені,
Без мене жить ви неспроможні!

Та ви ж мої живі частини,
Створив Господь вас у мені,
Щоб дружно кожної хвилини
На поміч лінули, ясні.

І Сам Господь родився в Тілі,
Як жив на Світі поміж людьми,
Тому чеснотне й я на ділі,
І Тіла смішками не гудьмо.

І маю я свої закони,
Подав для мене їх Господь,
Й до них усіх без перепони
Отак запросто не підходь!

Р о з у м :

О ні, наш любий, милий брате, —
Бог перше нас створив усіх:
Без нас м'ясіво ти пом'яте
На ліжку он лежить на сміх!

Живий ти, брате, тільки нами,
В тобі ми Божі Посланці,
А ти нам ставиш зайві тами,
Немов сільця на горобці...

Т і л о :

Я вам усім готую соки,
Щоб дружно разом жити нам,
А всі думки твої високі —
Плідна основа зайвих там.

Без мене ви — туманна пара,
А вкупі всі — одна сім'я!
Я твориво Святого Дара,
Як вічні ви, то вічне й я!

Бо й я по смерті не вмираю, —
Стаю почátkом для живого,
Йї поліну Всесвітом безкраю
На мудрий приказ Пресвятого.

По Смерті я не все зотлію,
Не всього з'їсть мене черв'я:
Дам соки живні на лелію,
І буйно виросте трава!

Хіба ж вони не твори Божі,
Хіба рослинність не жива?
Хіба не кращі вонні рожі,
Як безпорадна голова?...

Хіба в Природі лиш Людіна
Живе Господнє сотворіння?
Захоче Бог, то створить сина
Хоча б з бездушного каміння.

Цвісті я буду кожну вєсну,
І тішить ніжною Красою,
Йї на славу Божу знов воскресну,
Коли зітнуть мене косою...

Я невмируще, як тварина,
Міняю тільки форму в творі,
Сестра мені — ніжна билина,
Брати мої — пташки та Зорі...

Ніщо безслідно не зникає
У цілім Божім Світотворі,
Тому й мені кінця немає
В біжучім вічнім перетворі.

Коли ж сурма Його заграє
На Суд Останній всім ставати,
Вона нас разом поскликає
Летить до Божої Палати.

С е р ц е :

Не знаєш ти, Тіло,
Глибінню Господню,
Простуєш ти сміло,
Та часто в безодню.

За всіх вас болю,
Як скорбная мати,
І ніжну лелію
Вам легко топтати...

В о л я :

Для мене ж ви клітку
Зробили дубову,
І холодно й влітку
По вашому слову...

Р о з у м :

Чого ви завжди, як ті півні?
Без свárки вам немає й дня, —
У Бога всі ми милі й рівні,
Галúзки всі одно́го пня.

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Коли б усі жили ви в згоді,
Щасливим був би Чоловік,
І Світ спочив би в насолоді,
І брата б брат огнем не пік.

Нещастя внутрішнє Людіні,
Що згоди й каплі в вас нема,
Йї на бездоріжжі гине й нині,
І Світ для неї — вогка Тьма.

В о л я :

То я й кажу́: летім Уго́ру, —
Людіні Щастя тільки Там!

С е р ц е :

Люблю Вишiнь я неозóру,
Бо Щастя край Господнiх Брам!

Д у ш а :

Готова й я летiти з вами,
Готова зáвжди до Творця,
Бо жити край Святої Брами, —
Менi солодка мрiя ця!

Т і л о :

І знов до Неба всiм летiти,
Угóру пнéтеся всi знов...
А як же з х л i б о м , милi дiти,
Щоб я в дорозi не схолóв?

Летiть без мене вам несила,
Бо я даю для вас наснáгу,
Для мене ж хлiб масний — то крила,
А ви даєте лиш вiдвагу.

Та зрозумiйте, що й я рáзом
Охоче з вами полечú,
Але вважайте, щоб нам плáзом
Не впасти в пáщеку плачú!...

С е р ц е :

Чого ж то впасти, як летiти, —
Нехай одна в нас Воля, й край!

Д у ш а :

Та й справдi: всi ми Божi дiти,
Вiтчизна всiм нам — Горнiй Рай!

В о л я :

Летiм Угóру, Т а м бо Щастя,
Летiм Туди баскiм конем:
Наш зádум легко нам удасться,
Й новé життя ми Т а м почнем!

Т і л о :

Летить готове з вами Вгору,
Але й наїдку наберім,
Бо я вже й за годинку скору
Охляну з голоду зовсім.

І це моя завсідна мова:
Для Тіла їжа — вся основа!

Д у ш а :

То в по́сті ти летить невсилі?
Ти, брате, пута́ нам тяжкі!

С е р ц е :

І завжди гинуть мрії милі
У нас з тілесної руки...

Р о з у м :

Не хочу в'януть на Землі,
Вона тісна, як гріб, для мене.

С е р ц е :

Не можу жити тут в Імлі,
І колочу́ся, як шалене...

Т і л о :

То скиньте з мене зёмні пута,
Що в них окóвано мене,
І засміється Воля сута,
Й потоком Щастя нам лине!

Та поки я насправді Тіло,
Мені не лінуть по Горáх:
Хоч я вперед дивлюся сміло,
Мене тримає зёмний прах...

С е р ц е :

Тобі б ще може закортіло
Угору й жінку взять на плечі?

Т і л о :

Та зрозумійте всі: я Т і л о ,
І жарти ваші — не до речі!...

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

І завжди так ведеться звіку:
Душа та Тіло йдуть невраз,
А це загибель Чоловіку,
Й в незгоді Дух йому погас...

І звідки прийде лю́дям Щастя,
Як в вас гармонії нема?
Як вам у згоді жить не вдасться,
То для Лю́дини Світ — тюрма.

На ваші плечі Многоокий
Поклав завдання пресвяте,
А ви, як гуси — в різні боки,
Тому й на місці стоїте!

В Лю́дини знати вже віддавна
Бажання й дії не одні, —
Стелілась їй дорога славна,
А не стежиночки тісні...

Погляньте, — онде ваша жертва,
Що Щастя прагла цілий вік, —
Лежить безсила, напівмертва:
Це г о р д и й Божий Чоловік!

*Д у ш а зблизилась до Діда, нагнулася над ним і спокревола
дигнула на нього.*

*Д і д тиго ворухнувся, і болізно застогнав, і всі наші роз-
мовники спинили розмову.*

*А н г о л Хоронитель так ніби розтанув, а інші вернулися
в свою вічну оселю, — в тілесну Людину.*

У кімнаті півжорок, блимає тільки сліпа лямпа.

В а с и л ь

шепоче:

Постійно не те, що бажаю,
Роблю я постійно не те:
Душа моя прагне до Раю,
А Тіло — до Пекла мете...

І завжди двоїстість в дорозі,
І завжди безрадна Людина:
Бажає ходити по Бозі,
А ходить, — як темна звіріна...

Думки мої линуць в Небесне,
А Тілом несуся до Пекла, —
Й коли вже той спокій воскресне,
І згине двоїстість запекла?

Й про Щастя хтось вічно шепоче,
Хоч я вже на Божій Дорозі:
Мені б Святе Слово Пророче,
Бо онде вже Смерть на порозі....

Спокूसи мене підкосіли,
Й я трачу до Неба дорогу,
Та вірю: Бог дасть мені сили
Над Злом святкувать перемогу!

*До кімнати тило входить обезнадієна Христина, — зо всього
знати, що й очей ще не зводила в своїм сумі пекучім...*

Х р и с т и н а :

Ви знов прокинулись, мій тату,
Я чую шепіт ваш в ту хату.

В а с и л ь :

Чи не вернувся хто додому
Зменшити нам душевну втому?

Х р и с т и н а :

Старе не вернеться ніколи,
Розбите серце не зростає.

Порозліталися соко́ли
У Щастя краще та безкра́є!...

Припадає до твого тестя й розначливо плаче...

Недужий голосно стоїне, і любовно пестить Христину ру-
кою...

А вона докінчує через сльози:

Схопи́лась буря й розігна́ла
Пташо́к поспра́гнених по Світу,
А нам — труйні колючі жа́ла
Й життя зболі́ле без просві́ту...

В а с и л ь :

Мені приснилося: додому
Вернулись всі, сини й дружина,
І я молився Пресвятому:
Нехай святі́ться ця хви́лина!...

.....

Як тільки очі затуляю,
Т е б е відрáзу бачу:
Стоїш, немов у сяйві Ра́ю,
А я тремчу́ та плачу...

І сяєш ти, як тиха мрія,
Як рожá та огніста, —
Отáк в садú цвіте лелія,
Пахуча та пречиста...

Х р и с т и н а :

Немов земля дощу в посу́ху,
Так ми чекаємо своїх,
Та щось нема про них і слуху, —
Мов вітром лист, рознёсло їх...

І Христина тихо співає-голосить:

Ой зозуля кує та й кує
На нещастя сирітське моє...

Ой не куй ти, зозуле сіре́нька,
Не суши мні, пташко, серде́нька!

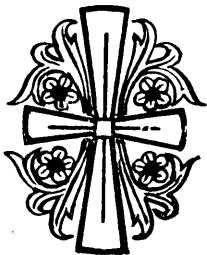
Бо не вёрнеться милий до мене,
Я ж лишуся самітною, нене...

Обіцяв повернутись весною,
Обіцяв одружитись зо мною...

Ой зозулько, не куй ти мені,
Бо вже він одруживсь в чужині...

А зозуля кує та й кує
На нещастя сирітське моє...

Завіса тихо опускається.

ДІЯ ТРЕТЯ:

ЩАСТЯ ВСЕ В ТОБІ САМОМУ.

Та сама кімната, і ті самі особи, що продовжують перервану розмову про людське Щастя.

Д і д лежить нерухомо, як мертвий.

Д у ш а :

Ми як неспряжені ті коні,
Й бажання наші не одні:
Я хочу жити на Божім лоні,
Та в Тіла задуми чудні.

Й ніколи в нас немає згоди
Летить до одного кінця,
Тому й не пити насолоди
Нам з рук Предвічного Творця.

Для мене Тіло — то в'язниця,
І Щастя Райське — тільки сниться...

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Шукаймо Щастя всі в спокбї,
Шукаймо може й на Землі:
Втікають від зими тяжкбї
У вірій навіть журавлі.

Бо Щастя є, ми всі це знаєм,
І хоче Бог його нам дати:
Усім нам пахне вонним Раєм,
Усім нам сниться Благодать.

Та не тягнімо в різні боби, —
Усі до одної мети!

До Щастя Людства Превисокий
Наказа дав у згоді йти.

Т і л о :

Мене з Землею злютували
Кайдани вічні та міцні,
І в мене інші Ідеали
Постійно світять, як огні.

Куди мені летіти Вгору,
Коли Господь створив без крил?
Мені теплішу б тільки нору
Й поживи доброї для сил!

І знайте всі, що вам без мене
Окремо кожний не прожить:
Візьміть з землі щобудь зелене,
Й голодне зв'яне вам умить.

Ми мусим жити тільки в згоді,
І Зло з Землі тоді мине,
Сваритись нам безкарно годі, —
Хай світить Щастя нам яснє!

Д у ш а :

Сиджу я в Тілі, як в в'язниці,
Й гризе мене журба й печаль:
Мої до Господа зріниці,
Та й Тіла рідного все жаль...

Погляньте, браття та сестриці,
Забиле Тіло в мене паль:
Мені мигтять в очах жар-птиці,
А я й зирнуть не можу вдаль...

Надію щиру покладаю
Я завжди тільки на Творця:
Він вкаже просту путь до Раю,

В Оселі нашого Отця, —
Де Щастя буде вже без краю,
Де Благодаті без кінця!...

С е р ц е :

Мені, малóму, лиш мовчати,
Забувши мрії та любов,
Бо в мене Тіло за палати,
Тому на bóлі будь готов.

Ой знає добре кожна мати,
Як часто ллється з Серця кров,
Та що не вільно йти із хати, —
Терпіти тихо мушу знов...

Бо добре знаю я терпіння,
Що все печуть, як ті огні,
Та я чекаю, що Спасіння

Творець пошле таки й мені, —
Йі запахне квітонька весіння,
Йі засяють Зорі нам ясні!...

Р о з у м :

Не згóден я отут сидіти,
На цій тісній мені Землі:
Та ми ж якісь Господні Діти,
А не кроті беззóрі в Млі!

Свої я кину в Небо віти,
Пущу в безодні кораблі,
І зацвітуть пахучі квіти
В пустелі мертвій на ріллі.

І зацвіте Земля ця Раєм,
Та я вкладу зневіру в Ум:
Йі тоді ми спрагло всі пізнаєм

За Щастям вищий гострий сум, —
Йі земля пропахнеться розмаєм,
І буде гинути від дум!...

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Тогó не зробиш, милий брате,
Бо це не з задуму Творця!

Р о з у м :

То чому Щастя лиш щербате
Земля випадком бачить ця?

В о л я :

Охоче буду й я шугати
Йї порву премудрі вам сільця:
Чи є вільніші де палати,
Як степ широкий без кінця?

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Не знаєм Божої ми Волі,
Не тямим і Господніх слів, —
А Щастя скрізь, поглянь, доволі,
Аби шукать його зумів!

Заграє Щастя лиш відтودی,
Як Божий приймемо Закон:
Душа із Тілом в повній згоді
Нехай прямують на Сіон.

Нехай обоє йдуть до Бога,
Як у супрузі два воли:
Нехай Дух Тілу допомога,
Якщо б пристало те коли!

Бо тільки в згоді Духа й Тіла
Засяє щедро Щастя нам,
Йї тоді Господня думка сміла
Відкриється Його синам.

Бо досі задуми Господні
Не всім у Світі ще ясні,
Чого ж не знаємо сьогодні,
Відкриє Бог у дальші дні.

Р о з у м :

Створю я людям Щастя в Світі,
Але вщеплю за більшим сум,
І будуть знову непригріті
В вінку трояндних мрійних дум...

Правдиве Щастя лиш в шукáнні,
На те Бог Розум запалив,
І ми вже рано на Світа́нні
Багато мали мрійних злив...

В о л я :

Бо кожне Щастя — на хвилину,
І все солодшого кортїть;
І як вщасливити Люди́ну,
Коли їй Щастя — тільки мить?

Р о з у м :

Найкраще Щастя — путь до нього,
Саме ж воно — одна хвилина:
В дорозі вітерпиш усього,
Та радість це ясна й єдина!

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Тому́, мій брате, до споко́ю, —
Людей занадто не палі,
Щоб то нестрійною рукою
Та не доліть в огонь смоли!

Нехай одне в нас запанує,
Хай Щастя всім лине́ одне,
Тоді воно не буде всу́є,
І легко з Світу не мине.

Бо справді ж, буде хто щасливий,
Як за найвищим тужить він?
Нехай воно, як спів грайливий,
Біжить само нам навздогін!

Хто хоче Щастя певне мати,
Хай за мрійливим не женеться,
Життя бо стратиш лиш на чати,
А Щастя навіть не всміхнеться...

Р о з у м :

Туга́ за вищим — Іскра Божа,
Троянда вонна в Серці нам,

Ї хіба ж вона не з Волі Вожа?
Ї вдихну́в у нас Він Сам!

В о л я :

І я б орлом усе шугала
В нові безбережні простори:
Вселénна Божа досконала,
І досконалі Божі тво́ри!

Д у ш а :

І Воля й Розум дружно впарі
Все Душу ша́рпають на бо́ки,
І мушу жити́, мов на пожарі,
Ї рвучкі терпіти їхні ско́ки.

І бачу ясно: Розум-Воля
Все тягнуть Душу на безодню,
І звідси родиться Недоля,
Що пхає всіх нас в преісподню...

Хай Розум-Воля йдуть зо мною
Постійно впарі до меті,
Тоді не будём купи гною,
Досягнень ро́збрату, гребті!...

Р о з у м :

Збудую Щастя віковічне,
Воно добрóбут принесе.

Д у ш а :

Мамóнне Щастя — обосічне,
Ї минає в бурі легко все....

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Господь створив Світ для р о б о т и ,
Життя основою вона,
І творча п р а ц я всі Голготи,
Немов косою, постина́.

Нехай же Щастя й у р о б о т і
Людіна віддано шукає;
Робота мила по охоті
Приносить Щастя всім безкрає!

Б о п р а ц я родить спокій духа,
Й думки погожі та ясні,
Від неї радість та отұха,
Немов від сонця на весні!

Р о з у м :

Своєю вправною рукою
До праці дам науки цвіт.

Д у ш а :

Ти ліпше людям дай спокію,
Бо тільки в нім воскресне Світ.

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Хто може всі сили віддати
На Благó наро́ду своєму,
Поставить щасливі палати
Собі й всьому рідному дому.

Бо праця на Благо наро́ду,
То праця на Славу Господню:
Спроможна цвісти в рід із роду,
Освітить темно́тну безодню!

Бо праця наро́ду всевічна,
І Щастя правдиве прино́сить:
На тами це сила сторічна,
І сонця в самої аж до́сить!

Р о з у м :

Либо́нь, але праця для люду
Конечно веде до Голго́ти :
Обра́нцю лиш те́рен повсюду,
І повно зрадно́ї скорбо́ти!

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Обранцю Голгота весела,
Й мов вонна троянда, ху́пава:
Щоб зникла наро́дня оме́ла,
Й пишався Край Рідний, як пава!

Р о з у м :

Буває, сонечко весною
Сміється людям тільки мить, —
Отак усмішкою ясною
Правдиве Щастя пробринить.

Правдиве Щастя — на минуту,
Минута друга — вже тоска́:
У довге Щастя нам отруту
Вмішала за́здрісна рука!

Не може втішити вже знане,
Смачна голодному їда, —
Отак і Щастя нам кохане,
Якщо несе його Біда.

В о л я :

Правдиве Щастя мете́бром,
Як гість нежданий, йде до нас:
Воно надний по по́сті скором,
І безпромінне, як не в час.

Р о з у м :

Важливе йде нам випадко́во,
Й знаходим Щастя на дорозі,
Й кому відоме Віще Слово
Життям рядити хоч по змозі?

Ми Щастя вічно лиш чекаєм,
Й отрутно па́хне нам сучасне,
А час мине — й воно нам Раєм,
І в Серці нашому не гасне...

І Щастя, й Горе — сни короткі,
Й летять орлом, як по́ри року,

І хвилі зоряні й солодкі
Змінюють Тёмряву жорстоку...

Д у ш а :

У Бозі Щастя повне й вічне, —
Не хочу Щастя лиш на мить!

С е р ц е :

Мені солодке й цьогобічне,
Й по ньому Серденько щемить...

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Правдиве Щастя — у спокій,
Коли його в Людині вщерть,
І власне злагоди такої
Не переможе навіть Смерть...

Коли Душа та Тіло в згоді,
І служать Богові удвох,
То Щастя кұблється в наріді,
Як той шовковий в лісі мох.

Хай Розум, Воля й Серце в Тілі
З Душею в злагоді живуть,
Тоді Сини ви орлокрілі,
Й щаслива буде ваша путь!

А ні, то бўдуть, як колоди,
Живі ці трупи на Землі
Без сонця, мрій, без насолоди
Ростіти Тіло на шашлі...

Поглянь, — он пташечка співає,
Бо Щастя в неї всюди повно:
Воно для кожного безкрає,
Коли глядиш на Світ любовно...

Щасливим кожної хвилини
Пильнуй на Світі цьому бути, —
Це вічне Щастя для Людини:
Не добачать в житті отрути!

Бо Щастя все в тобі самóму,
Його ми нóсимо в собі,
А ти світами мчишся з дому,
Йі за нього гинеш в боротьбі...

Д у ш а т и х о підійшла до Діда, схилилась над ним, і ненароком дигнула на нього.

Д і д В а с и л ь рухається й стоїне, і дієві особи потику зникають, як і попереднього разу.

В а с и л ь

тихо шепоче, передаючи словами свої сни:

Кругом у домі, як в могилі,
Так ніби матір поховали...
І де ж поділись очі милі,
Що скрізь життя живе давали?

І де поділася ти, мила?
Все за тобою ревно плаче:
Усе спустило сумно кріла, —
У домі По́хорон неначе...

І цілі дні, і цілі ночі
Про тебе, я́сочко кохана,
Усі думки, всі сни пророчі,
Немов та незгоєнна рана...

Та ось зайшла Зоря Порáння,
І Небо темна хмара вкрила,
Та все ж думки й усі бажáння
Про тебе тільки, збігла мила!...
.....

У вишнёвому садочку
Впарі мліли, присягались, —
Не минуло і годóчку,
А ми вже розста́лись...

Воріже́нькі розлучили,
Оті добрі люди:
Я в са́моті трачу сили,
Ти пішла в прибу́ди...
.....

А де невісточка кохана, —
Чи щось не чути про Івана?

Христина безрадно входить, прибита, і став, опершись об одвірок.

Х р и с т и н а :

Та спить... Ще темна ніч надв́орі, —
В віконце м́оргають он Зорі...

В а с и л ь :

Мені здалося, ніби мова
Моїх зб́ігців в тво́й хатині..

Х р и с т и н а :

Мені у снах труна соснова
Усе верзла́ся вчора й нині...

В а с и л ь :

Та не сумуй, невістко мила,
Тобі зростуть ще щасні крила...

Х р и с т и н а :

Я вже згоріла від недо́лі,
Як ті житá в посу́ху в полі...

*Охоплює голову руками, й спазматично плаче, і падає до діда...
Дід обіймає її, ніжно пестить, і сумно згадує минуле.*

В а с и л ь :

І кожен раз, коли до хати
До мене Щастя заглядало,
Ніяк не міг його пізнати,
Бо все бу́ло його замало...

Блисн́е як бли́скавка, бувало,
Й осв́ітить сонцем все на мить,
А далі Те́мрява, як жа́ло,
І серце плаче та болить...

І це й о г о́ гірка істота:
Приходить Щастя на хвилину,
По ньому ж Хресная Голгота
Веде щасливця в домовину...

І тільки в спо́минах zostались
Усі колишні щасні мрії, —
Барвисто лу́кою посла́лись,
Як запашні святі лелії...
.....

Цвіла травне́ва вонна рожа,
Зостались гострі колючкі...
Нам сяла Дóленька погожа, —
Лишились спомини тяжкі...

Бо люто вдарили морози,
І ти злякалась, моя мила...
Маленький вітер хилить лози,
Коли снага́ їх опустила...
.....

Отак старому пригадалось,
Колишне Щастя приверзлось,
Бо в серці квітами зоста́лось
З минулих днів багато щось...

Увесь посипаний снігами,
А серце плаче, молоде,
І все, що діялось між нами,
На очі ча́рами іде...

Засни вже, се́рденько зотліле,
Йи давноми́ну́лого не руш:
Бу́ло колись, і пролетіло,
Торкнувшись крильми спраглих душ...

Та видно, серце вгамува́ти
По віки вічні ми не всилі,
І не замкнути поза ґрати
Днеда́вні мрії орлокри́лі...

Завіса тихо спадає.

ДІЯ ЧЕТВЕРТА:

НЕМАЄ ЩАСТЯ В СКОРОМИНУЧОМУ.

Д і д о в і н і б и відпустило, і він, висохлий і видовжений, ще бореться з хворобою.

Минуло по третій дії кілька довгих днів.

Уся обстановка така сама, як і попереднього разу.

Д у ш а :

До тебе всі ми лінем зно́ву
Подать про Щастя кілька дум,
Тяжку́ продо́вжити розмову,
Щоб розігнати чорний сум.

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Бо Щастя — зоряна прина́да,
Я все про нього розпо́вім, —
Бо скрізь шукають цього кла́да,
Йі до нього лину́ть перед всім.

С е р ц е :

Так часто чуем ми: к о х а́нн я
Все повне Щастя, повне мрій,
Як соловейко в час світа́ння
Перлісту ро́су п'є з лелі́й....

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Любов солодка, та минуча,
І в'яне скоро, як той цвіт,
І може раптом буря рвуча
Змете тебе у по́вні літ...

Я бачив, — в садочку метелик щасливий
Все пурхав із вітки на вітку,
З ним бавився промінь ясний мерехтливий
Поранку солодкого влітку.

Така вона красна, ранкова година,
Так хочеться дихати й жити!
Та раптом на квітку злетіла пташина, —
Йй ковтнула метелика вмить...
.....

Високий юнак, як тополя,
І повен солодких він мрій,
Йй шептала надзоряна Доля
Щасливо йому: сину мій!

І задумів повно відрана:
Онóвить лукавий цей Світ,
І мрія солодка кохана
Всміхнеться йому в цвіті літ...

Він волю здобуде Нарóду,
Готов полягти за свій Край,
Йй троянду юнак плете óду,
На серці пахучий розма́й...

Йй рипіть пухкий сніг під ногами,
До любки спішиться юнак, —
В житті він не бачив ще тами,
У Щастя ясний одинак.

“Спочину в голубки при лоні, —
Вона джерелó моїх мрій”...
Йй сверблять юнакові долóні, —
Скоріш би хоч з Світом на бій!...

Йй рипіть пухкий сніг під ногами,
Мороз виплітає вінки, —
Он на́риси милої брами,
І мрії танцюють п'янкí...

Та зна́гла хитну́всь на слизько́му,
І впав, як тополя, навзна́к...
І вже не розкаже ніко́му
Своїх мрій солодких юнак...

И потоком ярка кров багряна
Блискучий поплямила сніг...
У мріях чекала кохана,
Та сокіл прилінуть не зміг....
.....

С е р ц е :

Страшливі вітівки Недолі,
І зайва казка про сумне:
Добро і Зло в одному колі,
Та Зло небавом промине.

Приносить Щастя юна в р о д а
Бо в Світі люблена краса, —
Вона надна всім насолода,
Як вонній квітоньці роса.

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

А в р о д а — квітка промину́ща,
Сміється нам коротку мить,
По ній в Душі — смертельна пуца,
І Серце раною ятрить...

Такий самопéвний красун цей Микола,
І пéстить його щасна Доля,
І грає відвага проміннями з чо́ла,
І в о́чах бу́є грайво́ля!

Та до́шка із да́ху зірвалася в бу́рі,
И обличчя розби́ла Миколі...
З каліцтвом упарі при́йшли дні похму́рі,
І з'їли красу́ туга й бо́лі...
.....

Доро́га до Щастя простора,
Та часто воно — лиш ома́на,
И сміється з нас дійсність сувора,
Що пéстила нас, як кохана.

Яка оця пісанка мила,
Дарунок ясний великодній:
Аж серце сміється, і крила
Зростають у Празник Господній!

Та раптом ця писанка впала,
І задух наповнив всю хату,
І в серці отруйливі жала
За Щастя хитке на заплату...
.....

Така вона пишна, красуня ця рожа,
Така вона райськи пахуча,
І ллється до серденька радість погожа
Й Душа лагідніе болюча.

Й обличчя втопив я в солодкому паху, —
Як пестять пелюстки шовкові!
Та раптом завмер у смертельному жаху:
Колючки збагрилися в крові...
.....

Я бачив, в садочку в ранковій годині
Розкішний, як мрія, палав анемон,
І в Душу мені лився спокій Святині,
І в Серці зболілим розцвівся Сіон.

І сонечко з Неба в веселім промінні
На квітку пахучу лило поцілун,
Й душа моя мліла, й в святім Піснопінні
Творцеві величне я слав: Алилуя!

Та вітер легенький схопився на ноги,
Й дихнув на ніжного мого анемона, —
Й осипався він, як той старець убогий,
І в зляканім серці лиш Мла від Сіона...
.....

Р о з у м :

Б а г а т с т в о людям — Щастя красне,
Й до нього всі, як на огонь,
Та Щастя це умент погасне,
І зникне порохом з долонь...

Д у ш а :

Летить Людина на розкоші,
Як на огонь нічний метіль,

Й запізно визнає, що гроші
Несуть сумне похмілля й біль.

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Б а г а т с т в о з ё м н е — лиш облуда,
І Щастя людям не дає,
І за палац солодша буда,
Коли в ній Серденько твоє...

.....

У б о г и й здобув миску їжі,
Й смакує: "Обід великодній!
Смачні ці картопельки свіжі, —
Який я щасливий сьогодні!"...

Заставлений стіл, як на Свято,
Заморські все страви та вина,
А с и т и й : "Смаку небагато, —
Яка я нещасна людина!"

Бо Щастя правдиве лиш в тому,
Щоб чутиш щасливим самому!

.....

"Узяв я гарну та б а г а т у ,
Та не знайшов Душі спокою:
Тепер хоч кидай рідну хату, —
Нема життя мені з такою!"...

"А в мене жінка прбста й б і д н а ,
Я оминав красу та гроші:
Вона для мене — мати рідна,
Життя із нею — то розкоші"...

Не те хороше, що хороше,
А тільки те, що Серцю любе,
І не приносьть Щастя гроші,
Й краса не раз веде до згуби!

.....

С е р ц е :

Життя трояндять млосні м р і ї ,
Як в спёку тихий вітерець,

Йї не можна жити без Надії,
Яку вщепів нам Сам Творець.

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Солодка м р і я, та омáнна,
До неї треба й дужих рук,
А то це тільки пишна панна,
Звабний для Серця тільки звук...

Нижу́ я намисто, краплиночки крові,
І ось вже сміються разóчки, —
І мрії бриніти на Серці готові,
Надійні сини мої й дóчки.

Та ра́птом разóчок посіпавсь додолу,
Йї намисто течé на всі боки:
І бачу я дійсність сувору та голу,
І мрії втеклі, як ті ро́ки...

.....

Р о з у м :

Ніхто не знає, щó з ним стане,
Йї сквапливо Щастя п'є своє,
Та враз минає все кохане,
Йї кінець Людіні настає...

Буває, вхóпить в рúки Щастя
Нарешті спраглий Чоловік, —
Воно ж нінащо вже не здається,
Бо з ним і Смерть на нього — скік!...

Люді́на буде все Люді́на,
Йї до Щастя тягнеться й при скóні:
Прийшла Остання вже Хвилина,
А їй сверблять й сухі долоні...

Здається, Смерть он за плечима,
Люді́на ж тягнеться до Щастя:
Йї все бриніть солодка рíма,
Як серцю спраглому Причастя!...

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Пишáлась комашка в яснóму промінні,
І грала крильмí по дорозі,
Й пила вона спра́гнено па́хи весінні,
Й сміялося Щастя небозі!

Та гордо йшла в сонці безпечна Люді́на,
І враз на комашку ступі́ла, —
І сталася Смертю́ тій радісна дні́на,
Й комашка загинула мила...

І думки не мала весела Люді́на,
Що Смерть ко́машіні вчинила,
Та прийде неждано й для неї Хви́лина,
Й впаде, як комашка безсила...

.....

Люді́на й в Щасті́ — лиш Лю́дина,
І Лихо скрізь її пасе́,
Й вона не знає, що́ хви́лина
Уже наступна принесе...

Уп'явся комар в людське Тіло,
І sóлодко п'є свіжу́ кров:
Розсі́вся, як прі́ятель, сміло,
Й наїстися смачно́ готов!

Торкну́ли смі́лівця руко́ю,
Й по ньому́ червоний лиш слі́д...
Ми прагнемо́ Щастя́, споко́ю,
Та ло́миться ра́птом нам лі́д...

.....

Паслі́ся лані́ над пото́ком,
І Щастя́ їм про́мінням грало́, —
Мислі́вці ж в них підступним ско́ком
Всади́ли враз ста́леве жа́ло...

.....

Д у ш а :

Ой тяжко́ в світі́ тій Лю́дині,
Й терні́ста путь до Щастя́ їй.

Вона гада́: волошки сині,
А то задушливий сувій...

А Щастя наше — жить по Бозі,
Ростить в собі Святий Сіон,
Тоді нам тёпло й на морозі,
Й зникають мрії про мамон!

В о л я :

Орлом я Вгору сміло лину,
Й ніщо мені тілесні пута,
А ви не спинюйте Людину,
Бо й так уся вона закута!

Коли б то люди не ловили
Лиш т і н і Щастя полохливі,
Давно були б вони щасливі,
Усі на Правду давши сили.

Бо лю́дське Щастя неправдиве,
Звичайна зёмна це вигода:
Воно мінливе, як погода,
Воно, як лань та, полохливе...

Правдиве ж Щастя вічно з нами, —
Воно у нашім тихім серці:
Немов той лєгіт на озерці,
Немов та ласка тепла мами...

Я Щастя бо́лізно шукаю,
Та тільки рани все нові:
Д о б р о та З л о кругом без краю,
Та де очей узять сові?

Р о з у м :

Поглянь на д́уку: вонні квіти,
І поруч бур'яни смердючі,
Отак Людині рідні діти:
Добро ясне і Зло з-під кручі...

Добро та Зло на Світі впарі,
А ми не думаймо про Зло:

Берім з любов'ю, щó нам в Дарі
Творіння Боже принесло!

Шукаймо доброго повсюди,
Зимою думаймо про вєсну,
І не зазнаємо остуди,
Як оберєм дорогу чєсну.

Зло виглядає, як Палáти,
Добро здається нам негоже, —
Та Совість нáвчить розібрати,
Щó зле, а щó небесне й Боже!

Неправди й Зла на Світі повно,
А ми не думаймо про Зло:
До всього ставмося любовно,
То й холод стане за теплó!

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Живімо по Бозі
В життєвій дорозі,
То знайдем Добрó на Землі,
І Щáстячко красне,
Нам ввік не погасне,
Й Зорєю світítиме в Млі!

Живімо в Закóні
У Бога на Лоні,
То й спóкій осєлиться в нас,
А спóкій в Людїні
І зáвжди і нині, —
То Щастя яснє на весь час!

Душа й Серце в Тілі
Й думкї наші смілі
Хай б́удуть у згоді ясні,
Бо легше нам в плузі
Коли ми в супрузі,
Й прилїнуть щасливі нам дні!

*Коли Д у ш а торкнулася Д і д а , він прокидається, і
тихо стоїне. Усе в хатині враз зникає.*

*У Христини здіймається галас, — чути радісні крики й ці-
лушки... І вона вітром вивається до свєкра...*

Х р и с т и н а :

Ой тату милий, в нас новіна:
Одного маєте вже сина!...

В а с и л ь :

Якого сина, доню рідна?...
Таж Доля наша... вже неплідна...

До хати входить син Іван, одноногий, сильно стукаючи по підлозі милицями, зчорнілий та лихом побитий...

Крокує просто до батька, і хоче впасти перед ним на коліна, та милиця не дозволяє, і він безрадно востузиться...

І в а н :

Простіть своєму, тату, сину
Його безсівісну провину!...

Припадає до батька й цілує йому руки... Батько тихо нестить сина своєю шорсткою рукою... В очах старого заблесли тихі сльози, немов ті роси на квітках...

В а с и л ь :

Не маю щó тобі прощати...

Х р и с т и н а :

Вернувсь господар мій до хати!...

І в а н :

Вернувсь безногий та без сили,
Чужим віддавши кров та жили...

Х р и с т и н а :

А я й не бачу... втратив ногу...
Та не забув свою небогу!...

В а с и л ь :

Безногий ти — миліший вдвоє,
Тебе любитимем обое!

І в а н :

Не вартий вашої я ласки:
Життя протріндив без опáски...

В а с и л ь :

Та все ж до нас вернувся ти, —
Коли б зробили те й брати...

І в а н :

Як стануть зайві всім каліки,
Сюди прибу́дуть для опіки...

Х р и с т и н а :

Яка щ а с л и в а я та рада,
Яка щ а с н á мені година:
Вернувсь додому милий ла́да, —
І оживе тепер Христина!...

Для ж і н к и Щастя — в чоловіку,
Тепер воно вже при мені, —
І Щастя пítиму довіку
І в дні погóжі, і в журні!...

Завіса тихо спадає.

ДІЯ П'ЯТА:

ЩАСТЯ — У СВОЇЙ РОДИНІ.

Минуло кілька днів.

Ніч. Сліпа лямпа ледь-ледь бореться з темнотою. До малого віконця зазирає місяць та зорі.

Дід В а с и л ь треном витягся на ліжку. — йому стає все гірше, бо наблизилась криза.

Аж раптом обігас Христина й кричить:

Х р и с т и н а :

Подяка Господу Святому:
Прийшла Мариночка додому!

В а с и л ь

прокидається з нестями:

Чи що горить?... Яка Марина?..
Була така одна-єдина...

Марина, Василева дружина, входить до кімнати.

Це старша жінка, але ще в силі. Зо всього знати, що була красунею, і волю пожила.

Ніяково розглядається по вбогій хаті.

М а р и н а :

Здоров, Василю... Бачу, хворий...
Увесь ти висох... Ввесь прозбірний...

В а с и л ь :

Таки прийшла ти... на кончіну...
У цю... Останню Хвилину...

Задигається, і не може говорити.

Марина зніяковіла, і не знає, що їй казати...

М а р и н а :

Та я не знала, що живий ти,
Бо неслась чутка, ніби вмер....
Від смерти можеш ти ще вийти,
Не час Світ кидати тепер...

До кімнати вбігає її син Іван, погрозово стукаючи милицями по підлозі...

Говорить суворо й вороже.

І в а н :

Нема чого вже забирати...
До нас спізнилися в гості мати...

М а р и н а :

Я прибула до вас любовно...
Майна ж було... за мене... повно...

Василь пробує звестися, але падає з безсилля й шепоче:

В а с и л ь :

То ти прийшла... щоб пайку взяти...
Ще ж не вмер... господар хати...

Василь тратить притомність, і нерухомо витягується на ліжку. Христина побивається біля творого, а Іван виводить матір з кімнати...

По часі все заспокоюється, Василь ніби засинає, і Христина виходить і собі.

По притишеному галасі настає спокій і в кімнаті Христини...

.....

У хаті по короткому часі появляються знову уособлені душі з Людини, і кінчають свою першу розмову.

Д у ш а :

Покину скоро зёмне Тіло
Й на Суд до Бога я поліну,

Скажи ж нам, друже, Тайну сіло,
Небесну Правдоньку Єдину!

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Утиште мину́щі бажання,
Бо зéмне минає, як сон,
А вічна — Деннийця Порання,
І вічний Господній Сіон.

Нехай до Небесного лине
І Тіло, і зоряний Дух,
У ньому вам Щастя єдине, —
Сміливий до Вічного рух.

Нехай Дух до Вічного мчиться,
У ньому вам Щастя яснє,
Йй поможе Господня Десніця,
Йй Недоля людей оминє...

Все Щастя Людіні в спокбї,
В гармонїї Духа та Тіла,
Хай мчиться до Правди такої
Безсмертна Душа в Тілі сміла!

І Щастя — в дс вічному льоті
До Правди, Зорі в Небесі, —
Тому вона ходить не в злоті,
Не в зéмній мину́лій красі!...

Р о з у м :

Орлом до Неба я літаю,
Уп'явши Вгóру віщий зір,
І Піснопіння чую з Раю,
Та Тіло мчить наперекір...

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Отож, мій брате, мчися Вгóру,
До Правди Вічної лети,
Оману ж зéмну неозóру
За Щастя брать не важся ти.

Усе, що скоро проминає
Не може Щастям лю́дям стати,

Бо Щастя вічне та безкрає,
Як ті Надзоряні Палати.

Свята Душа несеться Вгору,
Бо Там її чекає Бог, —
В юдолі тісно Духу й зору,
Вгорі ж Надзоряний Чертог!

Як ми не станемо летіти
До Правди Вічної з юдолі,
То в нас пов'януть Райські Квіти,
Як восені дерева голі...

Д у ш а :

Нехай же Розум мчить зо мною
До Неба впарі на коні,
Тоді засвітяться без бою
Людині Зіроньки ясні!

В о л я :

І я готова бути з вами,
Аби нам вітром до мети,
І, не зважаючи на тами,
У згоді Щастя досягті!

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Людина вільна, як пташина,
У ній бо вільний Божий Дух,
Угору — путь її єдина,
До Неба зір її та слух!

Господь створив дочасне Тіло,
Й вдихнув йому живого Духа,
Тому прямуй до Правди сміло,
Й не бійсь тілесного обуха!

В о л я :

Я так із сонцем в перегони
Хоч раз помірятися мрію,
Та он тяжкі для мене спони,
Мороз на соняшну лелію!...

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Грізне, як Смерть, Житейське Море,
Людина в нім в хиткому човні:
Реве воно, жаске й суворе,
Та груди все Надії повні.

Не Щастя нам — мину́ще зéмне,
Усе, що скоро з часом в'яне, —
Воно для Тіла лиш приємне,
Йому одно́му лиш кохане!

І не страшні часті терпіння,
Вони мину́щі на землі, —
І що темніша ніч осіння,
Ясніші Зіроньки в Імлі!...

Манять людей волóшки сині,
Пахучі квіти на весні, —
В Черто́зі повно їх Люді́ні,
Як мрій в солодкім юнім сні!...

Найбільше Щ а с т я — жити з Богом
Усе життя у згоді повній, —
Щоб пахло Райським нам Черто́гом
У праці відданій, любовній!

Госпо́дь і праця для наро́ду —
Життя це нашого основи:
Несімо це у рід із роду,
І дочекаємось обно́ви!

Госпо́дь для Всéсвіту підстава,
Без Бога всі ми — трупи ме́ртві, —
І тим Йому хвала́ та слава
Й невпинна праця в нашій жертві!

І часто Демон-спокуситель
Міняє Щастя на бур'ян,
Й коли б не Ангол Хоронитель, —
Заріс би ним земельний лан!

Найбільше Щ а с т я — жити в Бозі,
Усім єством із Богом жить, —

Тоді нам тёпло й на морозі,
Тоді й Голгота не страшить!

.....

Найбільше Щастя: для на́рoду
Віддати все своє життя,
Покласти душу за Свобóду,
Прийня́ть за нього й розп'яття!

Що тяжчий Хрест за Край свій Рідний,
Що більша за На́рoд свій жертва, —
Скоріше прийде час побідний,
Й не бóде пра́ця на́ша мертва.

Люби свій Край, як любиш Бога,
А свій На́рoд, як Матір Божу,
Тоді Голгота — в Ра́й доро́га,
І те́рня ста́неться за ро́жу!

.....

Д у ш а :

Тож ми із Розумом в супру́зі
Під руки візьмем зе́мне Тіло,
І, як пові́чні ві́рні друзі,
До Правди лінемо всі сміло!

Бо Щастя ві́чне — тільки в зго́ді,
Коли всі мислять, як один,
І не цві́те воно в на́рoді,
Де всяк на свій пра́цює млин.

Я буду Тіло намовляти
Зо мною в ві́рній зго́ді бути,
Душі́ не пра́вити за гра́ти,
Не підлива́ть мені отру́ти!

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Усі вертайтесь до Люді́ни,
Ще трохи жи́тиме вона,
І до Останньої Хвили́ни
Хай вип'є зе́мне все до дна.

Прощай же наше любе Тіло,
Нас Бог покличе скоро Вгору, —
В Оселі Райські підем сміло,
Цю дійсність кинувши сувору.

Й коли заграють сурми й дзвони,
Й звістять про Час Останній Суду,
Тоді з всіма без перепони
До тебе знову я прибуду!...

*І всі тиги зникають, а з ними й ангільське Світло. Тільки
блимає лямпка сліпа.*

.....

*Василь починає ругатись, стогнучи, і прокидається знову. І він
ще вирішує свої стосунки до Неба й Землі, і тиги проказує.*

В а с и л ь :

Душа наша мріє про Щастя небесне,
Немов вонна квітка про росу,
Й чекає, — до Раю небаром воскресне
Й онівить себе, голу й босу.

А Тіло голодне все мріє про зёмне,
Як спраглий в пустелі про воду,
І пташкою в очах літає приємне,
І Серце п'є в снах насолоду...

І тіло й Душа наша в вічнім борінні,
Як коні неспряжені в возі, —
І Серцю все пахнуть троянди весінні,
Душа все сумує по Бозі...

І тягнеться Тіло, як камінь, додолу,
А дух вічно лине до Бога, —
І двоять Людину, рослиноньку кволу,
Земля та жадоба Чертога!...

*До кімнати несміло входить М а р и н а , боязька та засо-
рожена.*

*Гола дійсність раптом змінила її, і вона пташкою припадає
біля тварого чоловіка.*

М а р и н а :

Прости мені, Василю рідний,
Прости мені тяжкі гріхи,
Тягла я довго лад негідний,
І вбралась рясно в реп'яхі...

В а с и л ь :

Нехай Бог простить... я прощаю...
Візьми своє з свогого паю...

М а р и н а :

Та ні... я хочу жити вдома...
Тебе на старості догляну...
І Душу й Серце їсть утома, —
Прийми мене, колись кохану!...

Не знала я, що Щастя з нами,
Що Щастя в цій святій хатині, —
Отут мої волошки сині,
А я шукала їх світами...

Схиляється на коліна перед ліжком і ридьма голосить...

В а с и л ь :

Та встань, Марино, довгождана...
Устань... Бог в ласці допоможе...
О, чую, — тихне в серці рана,
В душі так лагідно та гоже...

Найбільше Щастя — вірна згода,
А я так прагну весь спокію...
Прийшла ти пізно трохи, шкода,
Бо йшла дорогою грузькою...

Для мене Щастя — будь з тобою,
Коли вернулася додому:
В житті побитий боротьбою,
Смертельну чую вже утому...

М а р и н а :

Тепер до Смерті буду вірна,
Пізнавши путь широку й люту, —
Я добре звідала отруту,
І буду чесна та покірна...

Літала скрізь, шукала Долі,
Та тільки крилечка спалила:
Із гордих мрій й п'янкої Волі
Усе виднілася — могила...

Шукала Щастя я світами,
Та скрізь знаходила оману...
Нехай цвіте воно між нами, —
Шукати більше вже не стану!...

В а с и л ь :

Ми розгубили рідні діти,
Нам двох до гурту ще бракує...

М а р и н а :

У серці матірнім — то квіти,
І я знайдú їх, серце чує...

В а с и л ь :

Усе було мені замало,
Усе життя збирав майно,
Та заздрість враз всадила жáло, —
І з димом сплінуло воно...

Багатства в мене вже немає,
Воно дощенту все згоріло,
Зате в мені любов безкрая
Наснажує зболіле тіло...

Пізнав запізно я істóту
Людськóго Щастя на землі,
Коли вже витерпів Голгóту,
Коли сточили все шашлі...

Приходить пізно ум Людїні,
І зорять пізно віщі очі,
Коли в могилі взавтра-нині
Кістяк твій глухо загуркоче...

М а р и н а :

Усього й я вже скуштувала,
І, бач, вернулася додому:
В душі зболілій людські жала
Створили пустку та оскóму...

Для мене Щастя — в ріднім домі
Віку́ свого доживати,
По перенесеній утомі
Не рушу вже з святої хати...

Страждання випила я чашу
Глибоку й повну аж до дна, —
Нехай же теплу єдність нашу
Любов оживлює одна!

В а с и л ь :

Найбільше Щастя — у спокої,
Коли душа і Серце в квіті,
Як хочеш Долі ти такої,
То будем в Господа пригріті...

Ми чашу випили гіркóї
У цім липкім лукавім Світі, —
Де повно гречности світськóї,
Та холод їсть і в знóйнім літі...

Нехай між нами щира згода
Породить Правду та Любов:
Тоді воскресне насолода

Життя кінчати рáзом знов, —
Мені минулого не шкода,
А до останнього готов!...

Василь горить від повного Щастя, і тито проказує:

Як вечір самотній до хати вступає,
Коня я баского сідлаю,
Й орлом бистролётним у царство безкрає,
Як вітер степовий, шугаю...

І мчуся я полем, а рядом зо мною
Усе моїх мріянь цариця:
Як квітка весіння зорею ясною
Край мене до вирію мчиться...

І ось ми укупі побрались за руки
Й мчимось молодими орлами:
Минаємо гори, долини та луки,
Минаємо й води без тами...

Й немає на Світі для нас перешкоди,
Бо ми молоді, повносили...
Над зоряні мрії нема насолоди, —
Тож снуйтеся вверх, орлокрилі!
.....

*Марина нагиляється над посивілим чоловіком, і любовно цілує
його в уста, голосно плачучи...*

М а р и н а :

Так любо квітці по морозах
Хоч віглянуть на втіху людям, —
Отак у спізнених цих сльозах
Зростає мир зболілим грудям!...

Завіса тихо спадає.

15-16. II. 1947
Лозанна.

—

1957. 26. V.
Вінніпег.

ОСТАННЯ ХВИЛИНА.

ФІЛОСОФСЬКА МІСТЕРІЯ

НА П'ЯТЬ ДІЙ.

Д І Є В І О С О Б И :

Господар Микола, стар- ший чоловік.	Священик.
Його Мати стара.	Смерть.
Його дружина Катерина, молодша від нього.	Гріх.
Петро } найвірніші дру- Денис } зі його.	Добро.
Гості на іменинах.	Ангол Хоронитель.
Служниця в домі Миколи.	Анголи.
Лікар.	Диявол.
	Демони.
	Соло в Хорі.
	Хор.

ДІЯ ПЕРША:

ЛЮДИНА НЕ ДУМАЄ ПРО СМЕРТЬ.

Велика балацька столова, ясно освітлена.

Посеред столової стіл, святково прибраний та щедро уставлений їжею й напитками.

За столом гості, чоловіки й жінки, уже на підпитку, — усі веселі, і гучно святкують іменини Господаря.

Усі по святковому вбрані.

М и к о л а :

І їжте, й пийте, гості милі,
І тим свою потіште душу:
Нехай Людіна, поки всілі,
Вином залле трудяще мұшу!

П е т р о :

На те й життя Бог дав Людіні,
Я не зречуся пийти ніколи,
Тож вип'єм, друзі, ще раз нині
За Щастя любого Миколи!

Ти друг сердечний нам, Миколо,
З тобою вкупі й помирати...
Як друзі є, то вгору чо́ло,
Бо дружба нам — найкращі шати!

Життя прикрашують невісти,
Хвилюють кров гарячі танці, —
Попити смачно, попоїсти,
Та й за роботу братись вранці...

Усі п'ють, дзвінко цокаючись чарками з Господарем і Господинею.

Чути голосні вигуки: "За ваше здоров'я!" "Сто літ ще жити!", "Надбати добра ще втрос!", "Діток ще двос!"

Д е н и с :

І вип'єм смачно, й заспіваєм,
Бо всім нам вєсело на Світі,
І пощо манять нас тим Раєм,
Коли ми й тут усі пригріті!

М и к о л а :

Співайте, гості, на здоров'я,
Ростуть від пісні людям крила!
До ранку з вами пить готов я, —
Нехай же ліне пісня мила!

І всі весело співають.

Дехто сидить за столом, а більшість повставали з чарками в руках і співають, жорливо споглядаючи на жінок.

П і с н я :

Заспівус Петро:

Ой зацвілі в садочку вишні
І скрізь бринить весна кохана, —

Усі підхоплюють:

До нас, до нас, дівчата пішні, } *Двічі.*
І потанцюєм дорана!

Так само:

Ой зацвілі волóшки сині,
Як очі милої, на полі,

До нас, до нас, дівчатка, нині } *Двічі.*
Потішить сєрденько в грайволі!

Стара Миколина мати сидить за столом і ласкавим оком оглядає гостей.

М а т и :

В гостях Людіна забуває
Усі життєві недохватки, —

І сонце їй у хмарах грає,
І про будуче —ані гадки!

*Усі гості новиходили з-за столу, попарувалися, і танцюють,
співаючи так само:*

Прийшла весна, ясна та мила,
В квітках пахких поля й обніжки, —

Візьму коханую на крила, }
Щоб не струдила білі ніжки! } *Двічі.*

По танці спроквола заспокоюються, і знов сідають до столу.

*Петро й Денис, матеріально залежні від Миколи, аж із шкіри
лізуть, щоб показати свою дружбу.*

М и к о л а :

Усі вам, гості милі, шана,
Що в мене чується, як вдома,
Тож тішмось весело дорана,
Приємна з радости утома!

П е т р о :

Тебе кохаємо, Миколо,
З тобою підем хоч і в Пекло!
Тож піднесімо вгору чόло,
І веселімося запекло!

Д е н и с :

Усі за тебе ми горою,
Усі ми лінем до Миколи:
Ми не розстанемось з тобою,
І не опустимо ніколи!

*І знову всі п'ють, і дзвінко цокуються з Господарем та Гос-
подинею, викрикуючи теплі побажання.*

М и к о л а :

В житті і болю, і печалі
Аж лється щедро поза вінці,

А ми своє робімо й далі,
І всі за Щастям навздогінці!

Петро:

Що вавтра станеться, не знаєм,
Візьмім своє, що можем, нині!

Денис:

І пахне соняшним розмаєм,
Коли в дівчаток очі сині!...

*До покою входить Служниця, і стурбовано докладає
Господарям:*

Служниця:

Прийшли там бідні попрохати...
Чи не дасте чогось зо столу?

Катерина,

розгарячена:

У час такий? Жени їх з хати!
Пощо пускаєш зграю голу?...

Микола:

Постій... не так... чого жаліти?
Всім дай вечерять, всіх прийми:
Для всіх ростуть Господні квіти,
Чи в Бога перші тільки ми?

Мати:

Бідацтва в місті повно, сину, —
Усі обдёрті, всі голодні...
То я сама до них полину,
Бо це ж нам гостонькі господні!...

Виходить. Катерина проводить її ненависним поглядом.

Петро :

А ми всі знову по чарчїні
За очі карі Господині!

Денис :

А потім ще раз всі по чарці,
Бо ми ж з Господарем не в сварці!

Микола :

Люблю я друзів, — це фортеця
На Світі сірому Людїні:
В житті, буває, все порвється,
А друзі лишаться єдині!

Я вірю міцно, милі друзі,
Що ви не лишите мене,
І ясно в дружньому супрузі
Усе життя нам промине!

Петро :

Та підем ми в огонь і в воду
За тебе, любий наш Миколо,
Тебе не кинемо ми зрѳду,
Хоча б горіло все навколо!

І каже приказка, що друга
Любити треба понад гроші,
І наша доля осорѳга,
Коли самітно пить розкоші!

Микола :

Тож потанцюймо, милі друзі,
Нехай бринять пахкі пісні, —
Як повно квіточок на лузі,
Так повно друзів тут мені!

*Усі знову попарувалися й дзвінко танцюють, весело приспівуючи.
Петро заводить:*

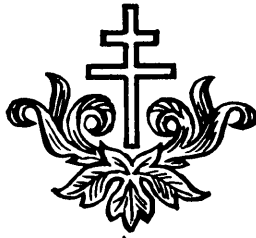
Зацвів садбчок у промінні,
І тихо пахнуть білі рожі, —

Усі підхоплюють:

До нас, до нас, квіткї весінні, } двічі.
Дівчата милі та погожі!...

Усе закрутилося в веселому танці.

Завіса тихо опускається.

ДІЯ ДРУГА:

А СМЕРТЬ ПРИХОДИТЬ НЕСПОДІВАНО.

Багато уряджена спальня.

На ліжку лежить захворілий Господар М и к о л а , і тихо постоїнує.

На стільці біля нього його засмучена дружина К а т е р и н а .

М и к о л а :

Якась Марá мене схопила
Й тримає в гострих пазурах,
І вже терпіти більш несила,
Й пече всередині, аж страх...

К а т е р и н а :

Прибу́де лікар ось небаром,
І на недугу зна́йде ліки.

М и к о л а :

Пече всередині, як жаром,
Чи не мину́ся я навіки...

К а т е р и н а :

Ти вчора випив понад міру,
Бо друзі випити просили.

М и к о л а :

Та чую ясно лиш допіру:
Горілка зайва тягне й жили...

Входить Л і к а р , з обома чежно вітається й сідає біля хворого.

М и к о л а :

Рятуйте, дóкторе, бо гину:
Пече всерéдині без впину!...

Л і к а р :

Мені розкáзано все вдома, —
По гóстях прійключка відóма!

*Оглядає й вислуховує хворого. Усі мовчать.
Катерина стоїть сужна, прилядаючись та чекаючи.*

Л і к а р (весело):

Узавтра бóдете здорові,
І зно́ву підете хоч в та́нці!

М и к о л а :

Попало щось мені до крóви,
Й схопіло кліщами ще вранці!...

Л і к а р :

Меніни всім нам миле свято,
Та вам шкідливо пить багато.

К а т е р и н а :

Не знали міри гості сп'я́на:
Пили безпрóсипу дорана!...

*Лікар зо сміхом прощається й виходить з Катериною.
.....*

Деякий час хворий позостається сам.

*Аж нагло вся кімната освітілася, мов блискавкою, і біля ліж-
ка, невідомо звідки, стала С м е р т ь , — страшний скелет з
косою.*

Микола в страгу раптово зводиться, уп'явши очі в Смерть.

М и к о л а :

Ти хто?...

С м е р т ь :

Я Божий Посланець...

М и к о л а :

Чого?...

С м е р т ь :

Звістити тобі кінець!

М и к о л а :

Який кінець?... Чого ти тут?...
Чого весь вигляд твій — отрута?...

С м е р т ь :

Я Смерть, від Господа послана, —
Збирайся в путь узавтра зрана!

М и к о л а :

Та що це сталося?... Не знаю...
І звідки ти?... З якого краю?...

С м е р т ь :

Господь призначує Людині
Жити на Землі лиш певен час,
І я прийшла звістити нині, —
Огонь життя твого погас!

І кличе Бог тебе до Сүду,
Ставай при Божому Престолі,
Чекать до завтра тільки буду, —
Наживсь на Світі ти доволі!...

М и к о л а :

То значить — я вже помираю!...
О Господи Святий, о Раю!...

С м е р т ь :

І вже нема тобі рятунку,
Усе своє кінчай сьогодні:
Творець взиває до рахунку, —
Чи співнив ти Слова Господні.

М и к о л а :

Та я й не думав про кончину,
На це не мав ще ні минути...
Зроби ослабу хоч єдину:
Дозволь на Світі ще побути!...

На мене впала ти неждано,
Як грім зимової пори,
Вмирать мені занадто рано, —
Благаю, Смерте, не бери!...

С м е р т ь :

Слуга я тільки вірна Божа,
Мене поставив Він на чати, —
І над життям я не госпóжа,
Й невсилі приказів міняти.

Госпóдь життям усіх керує,
І мент призначує кончини,
Тепер благання всі навсує, —
Це час Останньої Хвилини!

Ти часу мав на Світі дóсить,
Щоб бути готовому до Сýду,
Ти знав, що Смерть неждано скóсить
Тебе і зéмну всю полуду.

Замало братньої любові,
Замало важить одиниця,
Тому́ до Сýду не готові,
Бо тільки зéмне людям сниться...

Коли ставать кому до Трону,
Того не відомо Людїні,

Тому готовий будь до скону
Хоча б в кожнісінькій хвилині.

Бо кожен мент — то до могили
Все ближча й ближча путь Людїні,
А час летить з усеї сили
Й карбує знаки всім на спїні...

М и к о л а :

Та лікар був... тому з годину...
Й сказав, що взавтра конче встану...
Й пощо тривожиш ти Людїну
Й несеш мені жаску оману?...

С м е р т ь :

Хвилина крідеться Остання,
Як уночі підступний тать,
І не допоможуть всі благання, —
На Божий Суд ти мусиш стать!

Незмінні прикази Господні,
Й на прою не стати з Ним Людїні:
До Смерти будь готов сьогодні,
Ще маєш часу тільки нині!...

М и к о л а , в р о з п а ч і :

Та як я кину жінку, діти,
Й маєтку повні ці палати?
Усе життя над цим кипіти,
Тепер відразу покидати?

С м е р т ь :

Покїне зємне все Людїна,
Немов дитячу непотрєбу,
Коли наблізиться Хвилина
З життя рахунки здати Небу.

Багатство зємне — мїльне Щастя,
Не дасть правдивого спокою,
І ні на що воно не здасться,
Як Бог кивне лише Рукою...

Співала пташка на калині,
І пісня неслася всесила,
Та кіт підкрався в тій хвилині,
І пташка пісні не скінчила...

Микола (в сльозах) :

Та пощади Людіну, Смерте,
Молю з слізми тебе, благаю:
Усе ж життя мультке, уперте
Я горював, як вил, без краю!...

Усе життя гонитва люта,
За хліб насущний боротьба,
Усе життя — гірка отрута,
За гріш злидінний той журба...

І тільки-тільки сп'явсь на ноги,
Немов мала хитка дитина,
І тільки послиди з пожогі
Злизала соняшна година, —

А ти вже, Смерте, тут з косою,
Женеш без милости в могилу,
Й жалішся лютою осою, —
Твоя вся Правда нам над силу!...

Я цілий вік не знав спокію,
Я цілий вік, як кінь у возі, —
І пощо ж лютою рукою
Мені все валиш на порозі?...

Прийшла ти, Смерте, нечекана,
Як на пташину той коршак,
А я на праці все відрана,
Трудящий на ставу рибак...

Сумна душа моя без краю,
І повні сліз скорботні очі:
Та ж я, не живши, помираю,
Як одноднівка серед ночі!...

С м е р т ь :

Лиш раз в житті живе Людіна,
А час життя — в Руці Господній,

Й тобі вже вибила Хвилина
Покинуть зёмний сум безодній.

Грізнé для всіх Житéйське Море,
Й Людіна битись з ним невсилі,
Та духом смілим перебо́ре
Вона рев дикий й спраглі хвилі.

На Суд з собою можеш взяти,
Хто свідчить буде в обороні, —
Діла чеснотні розказати
Судді Правдивому на Троні...

Ти вірних друзів маєш повно,*
Одно́го з них візьмі з собою:
Нехай заступиться любовно,
Як станеш ти з Гріхом до бою.

За свідків стануть всі Чесноти,
Якщо надбав ти їх собі.

М и к о л а :

Не мав я й ча́су дума́ть доти
Про них в щоденній боротьбі!

С м е р т ь :

Отож, готуйся йти до Су́ду,
А я за іншими поліну, —
По тебе ще раз я прибу́ду
Уже в Останню Хвилину!

М и к о л а (н е з д а ю ч и с ь) :

То так і Світ мину́тись може,
Коли приходиш ти не в час:
Хіба ж таке веління Боже,
Щоб Світ цей зоряний погас?...

С м е р т ь (т е р п е л и в о) :

Ніщо не кінчиться з тобою,
Увесь Світ цілим позоста́не:

* Друзі-свідки на Останньому Суді — давня легенда.

Прийшли нові, і вже до бою
Ідуть за все, що їм кохане.

На Світ нові приходять люди,
Й, поживши, линуть до Творця,
Поглянь навкруг: живе повсюди,
І жити буде без кінця!

Один одного все змінє
У зємнім вічним перетворі,
Життя ж всевічне та безкрає
У цілім Божім Світотворі.

Ти в Світі Божім порошина,
І стільки й важиш, як вона,
І д у м к а лиш, — вона єдина
Пливе в віки, ясна й плідна!...

І Смерть тихо й помалу зникає, а з нею і Світло...

М и к о л а

у глибокому розпачі:

Та звідки впало все на мене,
Оце руїництво шалене?...
Гей, жінко, де ти?... Де ви, слуги?...
Рятуйте пана від недуги!...

Вбігає тільки стурбована М а т и, і злякано кидається до сина.

М а т и :

Тобі погіршало, мій сину,
То може скочити по ліки?

М и к о л а :

Мені все гіршає безвпину,
І не polegшає повіки...

М а т и :

Віддати й серце я готова,
Аби здоровий був ти знову!...

Завіса опускається.

ДІЯ ТРЕТЯ:

ПОКИНУТЬ ПЕРШІ ВІРНІ ДРУЗІ...

Та сама кімната, — спальня.

М и к о л а на ліжку, уже виразно відмічений гострою печаткою Смерти.

Біля ліжка стоять його дружина Катерина та найвірніші друзі: Петро й Денис.

М и к о л а :

Прийшла так нагло, так раптово,
Як та гроза в липнєву спеку,
Й жаскє булò жорстоке слово
Про Смерть конечну й недалеку.

Я вмерти взавтра вранці мушу
І стати Богові до С́ду,
Та чи врятую грішну душу,
Коли один я свідчить буду?

Прош́у вас, милі й вірні друзі,
Хай з вас один іде зо мною:
Удвох у дру́жньому супру́зі
Боротись легше з Сатаною.

Казала Смерть, що можу взяти
Я свідка певного з собою,
А ви посвідчите, як мати,
І стати легше вдвох до бою.

П е т р о :

Коли від С́ду знов додому
Вернутись можу до ро́дини, —
Служити другові свої́ому
Готов цієї ж я хвилини!

М и к о л а :

Казала Смерть, що з то́го Світу
Нема ні́кому вороття́, —
Ми там удвох, як по обі́ту,
Новé зачне́мо вже життя́.

П е т р о :

Як так, то йти туди не можу,
У мене ж, знаєш, жінка, діти...
Й тепер якраз зачав горóжу, —
Я при роботі мушу пріти...

Нехай Денис іде з тобою,
Він сам один, як волос в усі, —
Він не стрічався ще з журбою
В липкій родинній завірюсі...

Д е н и с :

То так здається, друзі милі,
А я вже маю молоду, —
Її покинути не в силі,
Бо під вінець її веду...

М и к о л а :

О вірні друзі, конче треба,
Щоб з вас один хтось став за свідка:
Зо мною в Пекло чи до Неба,
Іти клялися ви незрідка...

П е т р о :

Чого не скажеш при чарчіні,
І не впадеш, бува, в морóку...
А без господа́ря родині
В житті не ставити ні кроку...

М и к о л а

(зо зневірою):

Ото такі ви вірні друзі
Мене в біді порятувати?...
Бракує вас при праці в плузі,
При чарці лиш — ви батько-мати...

П е т р о :

Пішов з тобою я б до С́уду,
Та тягнуть зёмні обов'язки:
Бідота шкірить зуби всюду,
Родинні в мене неув'язки...

М и к о л а :

То не причина, Пётре, тихо, —
Ми цій зара́димо журбі:
Щоб це твое побити Лихо,
Я пів майна даю тобі!

К а т е р и н а

(похитливо):

А я ж з дітьми при чім зостану,
Коли майно ти роздасі?
Вдову мене, свою кохану,
Полишиш голу в ці часі?

М и к о л а :

Та всім прожити вволю стане...
Рішайся, Петре, йди за свідка!

П е т р о :

Ніяк не можу, милий пане, —
Без пастуха сліпа черідка!

М и к о л а :

То ти, Денисе, вволиш волю,
І сповниш вірно службу Божу?

Д е н и с :

Чинить тобі не хочу болю,
Та Світа кинути не можу!...

М и к о л а (в р о з п у ц і) :

Бери мого половину,
Й рушаймо разом у дорогу!

Д е н и с :

Тоді на ко́го ж я покину
Свою улюблену небогу?...

П е т р о :

Та не зневірюйся, Миколо,
Булó то може тільки в сні...
Прощай до завтра! Вгóру чо́ло, —
Ти ще побачиш ліпші дні!

*Петро й Денис похиливо прощаються, і зніяковіло виходять
з кімнати, паленіючи...*

М и к о л а :

Ото й по друзях, милий Боже,
А в серці ніби чорна рана...
І хто ж мені тепер допоможе, —
Хіба дружинонька кохана?

Ділив з тобою Щастя й горе,
Тебе любив я понад душу...
Чи вже в нещастя це суворе
Я в Божу Пуť самітний рушу?...

К а т е р и н а

у глибокому розпачі:

Та я ще жити хочу в Світі,
Куди підú я молодою?
Без мами діти не пригріті,
Мені не йти на Суд з тобою...

М и к о л а :

Казала Смерть, що тільки свідки
На С́уді можуть рятувати...

К а т е р и н а (н е р в о в о) :

Та як мені покинуть дітки?...
У тебе є ще рідна Мати....

М и к о л а

у глибокому розпачу:

Живе як та бджола́ Людіна,
Й про зе́мне Щастя вічно дбає,
Й немов трудя́щая пташи́на,
Гніздо́ будеє все безкрає.

Та раптом з'явиться Хвилина,
Й у Пу́ть Страшна́ Сурма́ заграє.
І ти лиші́шся, як билина,
Коли гроза́ кругом ламає...

Покинуть перші вірні друзі,
Що все кля́лися бу́ть в супрузі,
Покине легко й жі́нка мила,

І в тебе враз обві́снуть крила...
Й самотні́й підеш ти до С́уду,
Пізнавши пі́зно всю обл́уду...

*Микола їдко регоче... Катерина нервово озирється...
У кімнату раптово вбігає Миколіна Мати, до краю стурбована.*

М а т и :

Та що́ це сталось, любий сину,
Невча́сно мусиш помирати?...

М и к о л а :

Цей Сві́т лукавий я покину
Й під́у до іншо́ї вже хати...

М а т и :

І всі покинули в недо́лі,
Ніхто не хоче сві́дком бу́ти?

М и к о л а :

Такі на Світі друзі кволі:
В біді доллють тобі отрути....

М а т и :

нервово й розпучливо викрикує:

То я підú з тобою, сину,
Мені давно пора вмирати,
В Останню бұряну Хвилину
Дітей рятує рідна Мати....

М и к о л а :

Казала Смерть, що батько-мати
Не можуть свідками ставати...

М а т и :

То стане Серце це ранéне,
То стане матірне благáння:
Ласка́вий буде Бог до мене,
Йи не візьме сина спозарáння...

Усе життя я довгі ночі
Благала в Бога Долі сину,
І Він, Ласка́вий, не захоче
Відкинуть про́сьбу цю єдину...

Тебе носила Мати в лоні,
Боліла все життя тобою, —
То стать готова я й при сконі
Хоча б зо Світом всім до бою!...

М и к о л а :

Забудуть друзі й жінка мила,
І цілий Світ байдужим стане,
Одна лиш Мати сизокрила
У серці носить все кохане...

Мати припадає до сина й гаряче його цілує...

Занавіса тихо спадає.

ДІЯ ЧЕТВЕРТА:

НАДІЯ ТІЛЬКИ НА ЛАСКУ ГОСПОДНЮ.

Та сама багата спальня.

Микола зовсім осунувся, і по всьому знати, що живе останні години.

Біля конаючого Г р і х, і він чепляється до нього колькими пазурами.

Г р і х:

Грішив ти дósить, чоловіку,
Та ось настав страшний час Сýду:
Нема цілющого вже ліку, —
На тебе свідчити я буду!

Липка́ була гріховна сітка,
Йї летів ти в неї, як та муха, —
Тепер вона стає за свідка,
Коли на тебе завірюха!

У Суді хтó за тебе стане,
Перед Творцём хто оборóнить?
А зёмне все твоє кохане
Йї сльозі́ дрібненької не зрóнить...

А де ж ті друзі, милі й вірні,
Що присяга́лись рятувати?
Де слўги тихі та покірні,
Що їм тягнути б тільки з хати?

І де твоя дру́жина мила,
Що все тобі була відда́на?
Вона тоді тебе любила,
Як Доля ся́яла кохана...

Одна лиш Маті́нка з тобою
Пішла б із радістю, як тінь...

Спаситися й думку вже покинь,
Бо з чим ставать тобі до бою?

Тепер багатство не допоможе,
І гроші всі твої безсилі:
Дочасне Богові негоже, —
Чесноти вічні тільки милі!

М и к о л а :

Пропав я весь тепер навіки,
Хіба ж я дбав коли за душу?
На Суд я стану без опіки, —
Й в огонь метнуть, як зсохлу грушу...

Усе життя я гнавсь до Щастя,
Як до життєвої меті...
На щό ж воно тепер придасться,
Коли в могилу час лягти?...

Г р і х :

А чом не думав ти про Бога,
Коли аж грала в тебе сила?
Коли спастись булa спромога,
Й джерелом Ласка Божа била?

Ти покладався лиш на гроші,
Волóm в ярмі збирав майно...
І щό ж тобі тепер воно,
Що зéмні мiляні розкоші?

М и к о л а :

Та годі бити непритóму,
Я весь в кусливих реп'яхах, —
В душі я чую смертну втому,
Перед Судом — гріховний жах!

Г р і х :

Запізно кається Людина,
Й з очей скидає всю полуду, —
Остання вдарила Хвилина
Ставати з свідками до Суду!

А хто подасть тобі опіку,
Коли убрався в реп'яхі?
Нема спасіння чоловіку,
Як щирять зуби всі гріхи!...

А я на С́уді міцно стану
І всі гріхи твої повім, —
Розкрию з́емну всю оману,
І станеш ти останній всім!...

М и к о л а :

Нехай стається Божа Воля,
Мені немає оправд́ання:
Ввесь вік цвіла в мені сваво́ля,
Тепер прийшла Пора Остання...

Все повна святих мрій істо́та Людіни,
Та крил їм подати незмо́га,
Її несеться в безодню сліпа щохвилини,
Хоч чути їй па́хощ Черто́га.

І па́зуром коле роздво́ення вічне:
Небесне й будёнщина гола,
І б'є нас до крові життя обосі́чне,
І в лапи бере Зло спрокво́ла...

Усе життя летів я в ві́рій
Через Жите́йське пінне Море,
І в цій погоні смілощи́рій
Згоріло Щастя неозо́ре...

.....

*До спальні тило входить сивий, як голуб, С в я щ е н и к з о
Святижи Даражи.*

Побачивши Їх, Гріх пошалу зникає, як віск від огню.

С в я щ е н и к :

Покайся в усіх гріхах, мій сину,
І вір в безмежну Ласку Божу:
Благай простить її єдину,
Та ще Пречистую Госпо́жу..

Хто Найсвятіші Божі Дари
Приймає з Вірою у Сина,
Тому веселі смертні мари,
И ясна палата — домовина...

М и к о л а :

Я щиро к а ю с я в усьому:
Безмежно винен Пресвятому!...

*Священик тиго сповідає смертельного й причащає Святих
Дарів.*

У спальні велична святкова тиша...

*І тільки Священик відкрив Святі Дари, уся кімната вжент на-
повнилась Фаворським Світлом, і почувся далекий спів Х о р у.*

А С о л о виводить:

С о л о :

Все зёмне коротке,
Як Щастя мінливе,
Небесне ж солодке
І вічно щасливе!

Спасіння лиш в Бозі,
Його лиш Рукою:
В Небеснім Чертóзі
Шукаймо спокóю!...

С в я щ е н и к :

Гріхи твої великі, знаю,
Але ще більша Ласка Божа, —
Господне прощення без краю,
И без краю мйлісна Госпóжа!

Господь — це Серце без границі,
Господь — безбéрежна Любов,
И Опіка Божої Десниці
Спасає всіх з липких окóв!...

Безмежні в Господа Осéлі
Для всіх пока́яних готові, —
Нехай же люди йдуть веселі
На Лоно Батьківське Христові!...

М и к о л а :

Я щиро ка ю с ь перед Богом,
Як раб останній за порогом!...

С в я щ е н и к :

На цьому Світі ми чужинці,
Із Неба скинені додолу:
Туїлись досі ми в бабінці,
А Смерть несе нас до Престолу!

На цьому Світі ми не вдома,
Ми тут заморські журавлі,
Тому Людину їсть утома,
Бо їй в'язниця на Землі.

З землі повстало наше Тіло,
І в землю вернеться небаром,
Душа ж полине в Небо сміло,
Діставши крила Божим Даром.

Не бійсь, Людино, помирати,
Не бійсь рушатися з Землі:
Міняєш зёмне на Палати,
Віддавши Тіло в поїдь тлі...

*Священик з Дарами тихо виходить, і знову чується спів Хору,
і Соло виводить:*

С о л о :

Господь осто́ро́га,
Й чуйне Йо́го око,
Та Бра́ми Че́рто́га
Відкриті ши́ро́ко

До Нього Мо́ління,
На Нього На́дія:
Господь нам Спа́сіння
Й Пре́чиста Ма́рія!...

З виносом Св. Дарів Світло спинається, і настає повна тиша.

Та раптом вривається Мати, і говорить у повному розпачі...

М а т и :

Та що тут рóbиться, мій сину?
Пустіть і Матінку до слова:
Тебе і в Смерті не покину,
На все з тобою я готова!...

Життя дасть Матінка за діти,
Вона ж бо нóсить їх у серці:
За них готова всё терпіти,
З ким хоч готова стать у гérці...

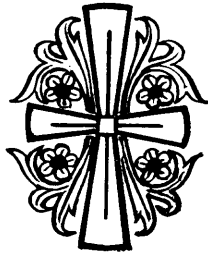
Зболіла Мати, всіх благаю:
Коли Госпóдь послав кончїну,
Відкрийте ширше Двері Раю, —
Я рáзом з сином Там спочїну!...

Заходиться плачем...

М и к о л а :

На Смерть немає, Мамо, ліку,
І Мати рідна не pomoже:
Закóн Господній це відвіку,
Її на все готов я, милий Боже!...

Завіса потику спадає.

ДІЯ П'ЯТА:

ЛЮДИНУ СПАСАЮТЬ ЧЕСНОТИ ЇІ.

*Та сама кімната. На сцені темно, як у глуху ніч.
Та раптом С в і т л о спалахнуло, і з'явився Д о б р о,
як привид осяйний.*

Д о б р о :

Вік людський в зёмній цій юдолі,
Як на бурхливім морі човен:
В обіймах зради та сваволі
Все повен бурі, й ляку повен.

Усе живе в свій час вмирає,
Бо кличе Бог в нове життя,
Господне Царство Там безкрає,
І вічне наше в нім буття!

Чекай Останнюю Хвилину,
До неї завжди будь готов,
Бо Смерть чатує на Людину
Забрать її під інший кров.

Блажен, хто мислить про кончину,
Й про неї серцем пам'ятає:
Він зорить мудро Путь єдину,
І Щастя бачить в ній безкрає.

Кому ж усе життя полуда
З'їдає очі, як омела,
Тому тепер тяжка остуда,
Оця Хвилина невесела...

Та йди спокійливо до Суду,
Господь Один твоє Спасіння:
Про тебе свідчити я буду,
І не заб'є тебе каміння!...

М и к о л а :

Ти хто такий, солодкий Духу,
Що ллєш у грішного от́уху?

Д о б р о :

А я Д о б р о , що ти Людіні
Робив хоч часом з всього серця:
Тобі я свідком стану нині
Й під́у з лихим Гріхом до ѓерця.

Усі зрі́клися йти з тобою
І бороні́ть тебе у Трона,
А я під́у з Гріхом до бою,
Твоя єдина оборона...

Кінця́ свого ніхто не знає,
Тому́ постійно будь готов:
На С́уді сонечком засяє
Твоя до блі́жнього Любов.

Д о б р о́ — це ті дрібненькі зёрна,
Що з них вирóстає кедрі́на,
Й згорі́ть у ньому зёмна скверна,
Як на пожежі соломі́на...

Відóмо всім: мале проміння
Освітить враз густу Темнóту,
Так і Добрó, як дар Спасіння,
Погли́не зёмну всю мерзóту...

І ко́жен кус, що дав в потребі,
І ко́жне тепле в гóрі слово, —
Усе згадається на Небі́,
Як Гріх кричатиме: Готово!

Бо знає Бог життя Люді́ни,
Що Гріх липкий на ко́жнім кроці́,
І Він Останньої Хвили́ни
Усе це матиме на оці́!...

М и к о л а :

В Темнóту йду... Куди — не знаю...
В пустéлю перві́сну... безкраю...

Д о б р о :

В Темно́ту йдуть самі невіри,
І Смерть для них — грізна безодня:
Їм тільки жаль своєї шкіри,
Для них відкрита преісподня.

Та в Бога повно Правди й Ласки,
Ї широкі всі Його Оселі, —
Іди ж на Той Світ без опáски,
І Очі грають хай веселі!

Бо Смерть — це не кінець усього, —
Початок вічного життя,
Життя безтілого, новóго,
Без мук, без бур, без розп'яття!

Бо лю́дська Смерть — це воскресіння,
Коли душа скидає Тіло:
Так по зимі пора весіння
Ожівить все, що омертвіло.

Ти бачив, — зérно сіють в полі,
Ї воно, здавалося, вмирає,
Та Сонце кине́ться в грайволі,
Ї хвилює жі́течко безкрає...

Ти бачив, — сніг з тепла розтане,
І спраглу землю оплідніть,
Ї вона породить нам кохане,
Ї життя не спиниться й на мить...

То лю́дському марно́му зору
Смерть видається за кінець, —
А тут дає новóму твору
Оселя́ іншу наш Творе́ць.

Життя на Небі тільки в Бозі,
Життя духо́ве без кінця
В Його солодкому Черто́зі,
В гостя́х у рідного Отця!

На Небі в Божім Го́рнім Гра́ді
Широкі со́няшні Оселі

В цвітучім вічно воннім Саді,
Де солов'ї гримлять веселі,

Де вся Природа досконала,
Річкі, байраки та холми,
Усе співає Богу: Хвала!
Усе бринить Йому Псалми,

Де хори праведних в промінні,
Яке круг них вінком колує,
Як Зорі радісні весінні,
Співають серцем: Алилуя!

Де бблізні ані печалі
Кусати нас не мають права,
Блаженства вічні там та сталі,
І за Чесноти вічна слава,

Де кришталевії Палати
Під кровом Божої Опіки, —
Отам ми будем проживати
Тепер і завжди, і навіки!...

.....

*Микола вступає в Останню Хвилину життя. На обличчі його
сяє туга радісна Надія, і він на грудях своїх складає руки Хрестом.
Видно повне примирення із станом, і повна Віра в Ласку Божу...
Знову чується тихий спів, а Соло виводить:*

С о л о :

На Бога Надія, —
Кріпись, чоловіку:
Пречиста Марія
Бере всіх в Опіку!

Щоб Світ цей спасати,
Христос ніс Голгофу,
І Райські Палати —
Для людського поту!

Христові терпіння
Були за Людину,
Йї приносьять Спасіння
В Останню Хвилину!

.....

Раптом до кімнати вривається *Смерть*, але вже в іншому вигляді: це сугий кістяк, а при ньому всякі смертні знаряддя для мук: мечі, стріли, списи, коса, серпи, залізні роги, пилки, сокири, рубанки й інші, нам неznані знаряддя.

У кімнату являється *Ангол Хоронитель*, як сонце ясний, і інші *Ангולי*.

Відразу заройлися й *Демони*, немов ті мурини, і чатують на Душу, що має розлучитися з Тілом.

Ангол Хоронитель:

Хвилина вибила Остання:
Спини, о Смерте, всі страждання!

Смерть заклопотано крокує до Миколи, і тиго стилиється над ним...

Усі смертні знаряддя її погрозливо дзвенять, навіваючи страх...

Смерть:

З наказу Господа і Бога
Приносьть *Смерть* тобі кінець, —
Усім живим на Суд дорога,
Куди скликає їх Творець!

Микола (ледве чути):

Душа моя... до Тебе лине...
Моє Спасіння Ти... Єдине...

І *Микола* тиго гасне, як догоріла свічка, покінчивши всі земні страждання...

Чути тиге сумне посмертне *подзвіння*, а разом із тим *Смерть* страгітливо дзвонить своїми смертними приладдями...

Ангол Хоронитель, ясний та величний, тиго й бережно бере звільнену від тіла Душу на свої матірні руки...

Підбігає й лукавий *Диявол*, що теж витягує чорні лапи по Душу...

Диявол (кричить):

Та він грішив на кожному кроці,
Його гріхам кінця нема,

В пекельнім огнянім потоці
Його поглине хай Пітьма!...

*І Демони здіймають галас та вереск, а Смерть
дзвонить та дзвонить своїми приладдями...*

Скінчилося людське життя, наступає Суд Божий...

А н г о л Х о р о н и т е л ь :

Хто в Світі мучився без вину,
Та жив у Бозі цілий вік,
Того ніколи не покину,
Бо він Господній чоловік!

Липкі гріхи кругом на Світі,
І не минути їх Людїні,
Та в Бога будемо пригріті,
Бо в Нього повно Благостині!

Демони знову здіймають галас.

*Та Ангол Хоронитель підносить руку вгору з
пальцями, зложеними Хрестом, і Демони стигають, і в лютості зни-
кають...*

*Ангולי з Душею того підносяться до Неба, і поволі зни-
кають.*

*По них Світло раптом гасне, і в кімнаті настає повний
морок.*

І знову чується спів Хору, і Слово виводить останню Пісню:

С о л о :

Покайсь, чоловіку,
І здайся на Бога:
В Нім знайде Опіку,
Душа твоя вбога.

В Останній Хвилині
Не тратьмо Надії:
Поможе Людїні
Заступство Марії!...

Збираймо Христові
Чесноти до скону,
І будем готові
До Божого Трону!

*Тихе плакуче по дзвіння весь час не спинається, а
жорлок сильнішає...*

*Завіса тього спадає, але тільки на половину, бо до кімна-
ти вривається Миколина Мати, і в повному розпачі голосить:*

М а т и :

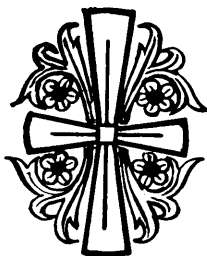
Візьми й мене до Себе, Боже,
Бо Пекло матері без сина....
Почуй, Пречистая Господіже,
Моя Надіє Ти Єдина!...

І Мати валиться на землю, а завіса потику знову спадає...

.....

5-7. IV. 1947. — 12. VI. 1957.

Лозанна — Вінніпег.

КАЇН І АВЕЛЬ.

ФІЛОСОФСЬКА МІСТЕРІЯ

НА П'ЯТЬ ДІЙ.

ДІЄВІ ОСОБИ:

Голос Господній.

Ада́м.

Хори Анголів.

Єва.

Хор Анголів.

Авель.

Херувим.

Каїн.

Диявол.

ДІЯ ПЕРША :

ВІЧНА ТУГА ЗА ВТРАЧЕНИМ РАЄМ.

У сяйві сонця золотого, перед Раїською Брамою, сидять у журі глибокій Ада́м та Є́ва, та їхні діти, — Каї́н і Аве́ль, і всі за Раєм втраченим сумують тяжко. Усі в одежі шкур'яній.

У Брамі Раю на сторожі, у пінносніжному обранні, вартує весь час Хе́руві́м. У руках у нього меч полум'яний дво-січний.

На виднокрузі вдалині пасеться череда на волі, немов ті хви́лі в морі.

Ада́м потонує весь у солодких мрія́х. Спочатку мовчанка тужлива.

І зоряний Ада́м до Раю зводить руки молитовно, і повним серцем згадує минуле.

Ада́м :

О Ра́ю тихий, незабутній,
Ти скрізь і завжди — все зо мною:
Солодкий чар твій всемогутній,
Як вонний пах квіто́к весною!

В тобі ясніш світили Зо́рі,
Тепліше сяяло Промі́ння,
І па́хла все в густому бо́рі
Надна́ солодка ніч весі́ння!

Ти все в мо́їм зболі́лїм серці,
Немов на кві́тонці роса,
Немов у тихому озе́рці
Беру́ть купе́лі Небе́са...

Про тебе вся душевна мова,
Про тебе всі солодкі сни, —

Жива душа мого ти слова,
Як пахощ Божої весни!

Мені ти будеш аж до згону
Святою Зіркою ясною,
Миліший ти від серця дзвону,
Що нам бринить вночі весною!

Як соловейко на калині
Трипóле в млóстях на весні,
Так Райські спомини й понині
Душі солодкі та ясні!...

Як світять в нічку тиху Зóрі,
Так в серці нашім світить Р а й,
І він в життєвому простóрі
Усе нам пахне, як той ма́й!...

Душа в Людіни все за Богом,
Немов за Сонечком, тужна:
Йй пахне скрізь Святим Черто́гом,
Скрізь Пісня Райська голосна!...

Ми все сумуєм, все зідхаєм
Про ті минулі дні погóжі:
В душі все пахне тихим Р а є м,
Цвітуть у серці Райські ро́жі!...

*А в е л ь з глибоким душевним захопленням слухає батька, і
в мріях солодких блищать йому очі блакитні.*

А в е л ь :

Співай, співай, коханий тату,
Про Казку ту, ніжну й солодку, —
Нехай хоч в мріях цю Палату
Я снити буду в ніч коротку!...

А д а м :

Мов Небом Сонечко гуляє,
І сипле скрізь ясне Проміння, —
Пили ми Щастя так безкрає,
Як Бог гостив в свого творіння.

То не ясна Зірниця Рання
Цілує палко млосну Землю, —
То Бог в Раю у час світання,
І я Йому душею внемлю...

Немов по Небу місяць мрійний
Пливе чутливий на сторожі, —
Так Богу я, слуга надійний,
В Раю стеріг Дерёва Божі!

Не пташечка в садку весною
По квітах порхала без краю, —
То Єва Зіркою ясною,
Бриніла радісна по Раю!...

.....

І виспалось Сонце, й збудилось зó сну,
Погоже, веселе й яснє, —
Проміннями будить землицю ще рóсну
І птаство своє голоснє.

І сяє на Сонці в блискучім Промінні,
Як Казка, надзóряний Рай, —
Прокинулись в Саді троянди весінні,
І перлиться ввесь Божий Гай.

І зóрить із Неба Отець на сторожі,
І Всєсвіт увесь оглядає, —
Й до денної праці стають діти Божі,
Й Господнє творіння безкрає.

І я прокидаюсь, комашка Господня,
Для дєнної праці Творцєві, —
І радість у серці бринить великодня,
Й ростуть мені крила крицєві!...

А в е л ь :

Про Р а й щасливий в мене мрії
Бринять в душі, мов тихі Зóрі,
Мов сніжнопінні ті делії
Цвітуть у серці неозóрі!...

А д а м :

Бувало, в пурпурі заходу
Горить, як злото, Сад,
І серцем пив я насолоду
І млів з ясних принад.

Господь поставив на сторожі
Мене над всім в Раю,
І я беріг Дерёва Божі,
Як душеньку свою.

В Раю збиралась вся звірина
Й горнулася до мене,
І в золоті тихо гасла днина
Й довкілля все зелене.

І разом всі ми Піснопіння
З грудей лили Творцеві,
Й тулила ніжно ніч весіння
В обійми нас крицеві...

І тихо Бог являвся Духом,
Як легіт той з озёрця,
Пили Його ми спраглим слухом,
І була радість з серця!...

Й Господь давав Свої Закони,
Як краще жить Людїні,
Й огнем горіли анемони,
По Райській всій долині...

Забути Райського невилі,
В очах мигтїть Краса, —
В душі все спомини ці милі,
А в серці — Небеса!...

Є в а ,

згасло:

Світило Щастя нам безкрає, —
Й мінуло все, як літній сон...
Не вічне людське, й все минає,
Як цей прекрасний анемон:

Торкни но пальцями листóчки, —
І всі вони вже на землі...
Отак і ми, сини та дóчки,
Тумáном згинемо в Імлі...

А в е л ь :

А в мене серце Щастям повне,
Коли я слухаю ці сни,
Тремтіння чую я любовне,
Коли в ушах бринять вони...

Солодкі спомини Людіні,
Як мрійна тиха ніч весіння:
Від них розцвічують пустині,
Спадають з душ тяжкі каміння...

Не був я в Раї, але знаю,
Що це Небесний Божий Сад,
Йї коли подме хоч вітер з Раю,
Йїому душею й серцем рад...

А д а м :

Було раз, сіпалось Проміння,
І землю цілувало,
До Неба неслись Піснопіння,
Які лиш серце знало.

Усе в Раю цвіло весною,
І пахли Небом рожі,
В душі веселкою ясною
Горілі Зóрі Божі.

Йї явився Бог посеред Раю,
І тихо мріяв з нами,
І Щастя сіпалось без краю
Над Божими синами!

Він був нам любим Батьком рідним,
І пестив всіх Рукою,
І в серце Промінем побідним
Лилась ріка спокою...

А в е л ь :

Люблю ходити по-під Раєм,
І мріяти про Райські діва...

А К а ї н сидить увесь час неспокійно, в обіймах злости та незгоди. І зо сміхом вривається:

К а ї н :

Від них в недугах ми вмираєм,
Кругом нещастя, як та злива...

А в е л ь ,

лагідно:

Бо прогрішилися ми, брате,
І нам закрились Двері Раю...

К а ї н ,

зо сміхом:

Чого ж усе тоді заклєте,
Оцього я й тепер не знаю...

А в е л ь :

Тоді весь Світ був — батько й мати,
І Світ цей прогрішився Богу,
То й мусить кару весь прийняти,
Про що мав вчасну остерогу.

К а ї н :

За гріх батьків терпіти кару?
Яке ж то Зло вчинили м и ?
Бог мав людей тоді лиш пару,
Чому ж Він їх не спас від Тьми?

На цю мову А д а м посумнів, немов сонце зайшло. Його мрії солодкі розбилися, і він в неохоті повчає синів:

А д а м :

Та бўде вам, сини кохані,
Щоденно в вас одне і те!
Погляньте, — граються он лані
Ї заходить сонце золоте!

Та ж не скара́в нас Бог навіки
Ї не кинув в темну па́щу Аду, —
На це Люді́на має ліки,
Ї шукає на Землі розраду!

Бог дав усе нам по-за Ра́єм
Під наше вічне керува́ння, —
Чого́ ж тоді ми нарі́каєм,
Так ніби Рай — земля остання?

Госпо́дь звелів, щоб став я паном
Над всею в Світі звіри́ною,
Над зёмним всім цві́тучим ла́ном,
Над всею моря глиби́ною.

Та ж піднесіть ви горді чо́ла,
І киньте оком на довкі́лля:
Усе цві́те, як Рай, довкола,
Скрізь повно Щастя та весі́лля!

Не відібра́в Госпо́дь нам Ра́ю, —
Он навкруги він на Землі:
Скрізь повно пахо́щів розма́ю,
Скрізь повно с́йва і в Імлі!

К а ї н :

І повно Зла, і повно тру́ду,
Ї щоденна пра́ця аж до по́ту...

Є в а :

Ї з косою чорна Смерть повсю́ду
Нам жити додає охоту...

А д а м :

Та цитьте всі ви, — ще нам стане
Отого Щастя і під бо́ком:

Повсюду в сійві все кохане,
Куди своїм лиш кинеш оком!

Людина — славний цар Природи,
В його руках — Земля і звірі...

К а ї н ,

перебиває:

Й повсюди Лихо, всюди шкоди
Деньки прикрашують нам сірі!...

А в е л ь :

Хто має на очах полуду,
Тому сміттям здаються рожі,
Святому ж світяться повсюду
Ясним Промінням Зорі Божі...

К а ї н :

Я довгий день на знійнім полі
Свою гну в праці спіну,
Й патьоком піт мені по чолі
Дзюркоче й їсть мене без впину!

Земля ця Господом заклята,
На ній росте самий бур'ян, —
Й вона мені рукою ката
Січе на тілі сотні ран...

Я день і ніч мордую душу,
Й зовсім не відаю спокою,
І той насущний в поті мушу
Здобуть охлялою рукою...

Й душа бунтує, мов в в'язниці,
Супроти рабської неволі,
Й супроти чёрствої Десниці,
Що нас забула в дикім полі...

Потреби людські — це безодня,
Бо їм у нас нема кінця,
Тварина навіть он Господня
Все хоче кращого сінця!...

І ці потреби безконечні
Несуть Людині сум та болі,
Й не можем бути ми безпечні,
Як заяць, загнаний на полі...

Найбільша ж людям Божа кара, —
Потреба всім їм умирати,
І Смерть грізна й тяжка Примара
І для халупи, й для палати!...

А в е л ь :

Злоба тобі посіла груди,
Закрив тобі Диявол очі:
Та ж Ласка Божа сяє всюди,
І світить Сонце й серед ночі!

Коли в душі нам грають Зорі,
А в серці пахнуть квіти вонні,
То що ж мені оті суворі
Життєві пащі всі бездонні?

Годую Божу я звіріну,
Своєго батенька пастух,
Й з любовним серцем довгу дніну
В Природі зорю вічний рух.

Люблю я з вівцями по горах
В проміннях соняшних блукаті,
І пісню серця по просторах
Я шлю до Божої Палати.

Яка К р а с а кругом в Природі.
Прекрасен кожен Божий твір!
Красу збагнути повно годі,
Коли в тобі не Божий зір.

Коли ж глядиш ти Божим зором,
То зрозумієш всю Красу, —

Її найвищу неозору
В своїй душі я сам несу!

Красу́ я чую чистим серцем,
А не обмеженим умом:
І тихий лєгіт над озерцем,
І дух Всевишнього кругом!

Усе Святе мені прекрасне,
Усе Господнє — то Крása:
Вона в душі моїй не згасне,
Бо в ній палають Небеса!...

Мені відкрита вся Природа,
І скрізь у ній я чую Бога,
І Райська в серці насолода
Бринить про Гóрнього Чертóга...

Шумлять про Господа потóки,
Псалмї співають джерелá,
А з Неба Бáтько Многобкий
Хранить мене й овець від Зла!

Вночі зо мною тихі Зóрі
Ведуть про Бога перемóву,
А місяць мрійний в гóрнім морі
Складає казочку чудову...

Яка велична ця Природа,
Ми перед нею — комашини,
Й які дрібні злоба́ й незгода
Супроти неї у Людіни!...

К а ї н :

Та що мені німá Природа,
Коли в ній мушу гнути спіну,
Коли в душі кипить незгода,
Й нема спокою й на хвилину...

А в е л ь :

Хто душу й серце дав Природі
Й провадить з нею тиху мову,

Той з Богом за́всиди у згоді
Росте душею на обно́ву.

Я серцем тихим все при Бозі,
Душа купається в Раю,
Тому́ в Небесному Черто́зі
Плету́ я До́леньку свою.

Встає раненько Сонце зо́ сну,
Однак мене не перемо́же:
Люблю́ я пити па́хощ ро́сну,
Коли встає ще пта́ство Боже.

Найкращий Світ Господній зранку, —
Як Сонце вперш його́ цілує:
Я йду з черідкою на ла́нку,
А з серця ліне: Алилуя!

Щебече пташка на калині,
І шле Творце́ві Піснопі́ння, —
І в мене легко в тій хвилині
Спада́ють з серця всі ка́міння...

І Гімни Богу я сплітаю,
І повно в се́рденьку споко́ю, —
І відчиняє Двері Раю
Мені Бог власною Рукою...

І легко-ле́гко в мене в серці,
Душа так про́ситься моли́ться,
Йй як ле́гіт тихий на озерці,
Мене в споко́ює Десни́ця...

А д а м

знову лагідніє:

Погляньте, — повно всюди квіття,
А це ж Дарі́ Господні,
Йй шумлять нам з Раю́ верховіття,
А не якісь безодні!...

.....

Перед Го́сподом Ангол Молитви ззра́ннтя
Стоїть із квітка́ми пахучи́ми, —

Він обертає в квіти всі людські благання
До Бога устами пекучими.

Тихий Ангол Молитви святими руками
Сплітає віночки препішні,
І при Божих Стопах розкладає рядками,
Щоб бачив цю Жертву Всевишній.

Вонні пахощі Райські стоять перед Троном,
І чує Бог людські Моління,
І несуться невпинно Небесним Сіоном
Гарячі святі Піснопіння...

І приймає Бог людські Молитви болючі,
А квіти додóлу вертає, —
І всю Землю вистелюють Дари пахучі,
Як Ласка Господня безкрая...

Черідка мала підійшла, і сміливо горнеться до всіх розмовників.

А в е л ь :

Моя товаришко черідко,
Святе Господне сотворіння, —
Мене навчаєте нерідко,
Як мати в Вишнього Спасіння!

Уся черідка поклатася поміж розмовниками, і лагідно зазирає їм в очі.

Німа Всевишнього тварина,
Та серце в неї, як в Людини, —
В моїй опіці щохвилини,
Як та безпомічна дитина...

*Аж чути. — тига Пісня понад Рам, як срібний дзвін, несе-
ється: це Х о р и А н г о л ь с ь к і співають, і Пісня стелить-
ся, як легіт.*

Усі з напруженою чуйною звертають свій спрагнений зір до Раю.

Х о р и А н г о л і в :

Усі Двері Раю
Замкнулись Людині,
Та пахом розмаю
Бринить Р а й і нині!

Й душа людська плаче
За Раєм солодким, —
Їм Щастя неначе
Булó сном коротким...

Але Милостівий
Госпóдь Своїм Лю́дям:
Він жéреб щасливий
Подасть їхнім грúдям.

Країни хороші
Бог дав їм на владу, —
В них Ра́йські розко́ші
Горять на прина́ду.

Аби но Лю́діна
Булá лиш побожна, —
І Щастям хвилина
Заквітне їй кожна!

Хто Щастя шукає
Не в На́ві Господній,
Той горе безкрає
Знахо́дить в безодні.

Голодні бо очі,
Неситі повіки:
Слова́ їм Пророчі —
Безва́ртисні ліки!...

А д а м і всі стоять без ругу, уп'явши зір у Рай зелений...

А Пісня Ангольська погалу тигне, і сум тяжкий вкриває всіх.

Усі мовчать...

Та раптом знов Адам підносить руки Вгору, й проказує благально, уп'явши зір у Рай зелений:

А д а м :

О Раю милий, тихий Раю, —
Хоча б на мить верни нам зно́ву
І ніжний пах свого́ розма́ю,
І Ласку Ба́тенька шовкову!...

І всі стоять, уп'явши зір у Рай зелений...

ДІЯ ДРУГА:

СПАСЕННИМ РАЙ ВЕРНЕТЬСЯ ЗНОВУ.

Дія там само, — перед Райською Брамою.

А д а м гаряче розповідає про Щастя минуле, про Рай той солодкий, і всі слухають пильно, як Казку надзоряну... І всім ще бринить Пісня Ангольська.

А д а м :

Солодкі нам квіткі осінні,
Як пізні спомини про вєсну:
Так Анголі ці сніжнопінні
Осєлю згадують Небєсну...

Сильно замислюється... Але враз підносить голову, і в радості сердечній розповідає:

Бувало часом холодками
Приходив Бог до нас,
І вів святу розмову з нами,
Як день у тінях гас.

І ми пили Його розмову,
Як зоряний нектар,
Аж поки Райську діброву
Не крив вечірній пар...
.....

Безплотні Сили нам співали
Солодких зоряних Пісєнь,
І в них цвіли нам Ідеали
І в темну ніч, і в білий день.

І часто вкупі з Анголáми
Ми нєсли Піснопіння,

Йї сміялось Сонечко над нами
Йї лило дощём на Рай Проміння...

Вночі моргали тихі Зорі,
І ми в вінки низали мрії,
Йї Вгорі в небесному просторі
Зорили в нас Господні вії...

Йї зростали завжди ми на силі,
І жив Господь у наших серці,
Йї солодкі мрії довгокрилі
В душі купались, як в озёрці.

Є в а :

Покинь ці спомини отрутні,
Душі зболілої не рань, —
Вони мені слова покутні,
Минулому порожня дань!

Поглянь на Райські он Ворота:
Там Херувим, як сторож вічний:
Не вчепить Ангола дремота, —
В руках огністий меч двосічний!...

Не бережём того, що маєм,
Про втрату тужим цілий вік:
Ми сліз не висушим за Раєм,
Хоча б з очей дзюрчав потік!...

А в е л ь :

А я б в'язав пахкі віночки
З солодких споминів Творцеві,
Щоб пив Господь і дні, і ночки
Любовні Жертви ці Отцеві!...

І поки звалить Смерть Людину,
Вона тужить за Раєм буде,
Йї булого Щастя й на хвилину
По віки вічні не забуде!...

К а ї н :

Ви всі шалієте за Раєм,
Забути вам його несила.

Чи голу дійсність ми пізнаєм,
Щоб тут свої сталіти крила?

Бог вигнав батька й матір з Саду
За мало знану нам провину,
І кинув нас тим на загладу,
Свою розумну твар єдину...

Та ж батько був Хранитель Раю,
Справляв у Господа посаду, —
Тепер у пащеку безкраю
Пішов на Землю на загладу...

Погинем всі ми на роботі,
Косою втне нас люта Смерть...
Отой насущний хліб у поті
Живні ссе сили наші вщерть!...

О ні, Господь не Милостівий, —
Пустив безрадными людей,
І Світ оцей нам нещасливий
Лле тільки стогони з грудей...

Й коли кінець настане тому,
Коли ми вернемось до Раю?
В душі ношú смертельну втому,
І з кривди лютої вмираю...

Бо спомини про Рай Господній
В душі в нас зойки полишили, —
Забути їх — ми всі не годні,
Та й жити тут — немає сили...

А в е л ь :

Й чого бушуєш, рідний брате,
Немов негода та осіння?
Та ж Зло на Світі цім прокляте, —
Його зітре Ж о н и Н а с і н н я !

А д а м :

Чудний ти, Каїне, у мене,
На все ти дивишся з злобою:

Та ж то юна́цтво те зелене
В найменших справах — враз до бо́ю!

Усе береш на гострі зуби,
Нідé ніщо́ тобі невго́дне...
Щоб не попавсь ти в руки згуби,
В її ото́чення голодне!...

Бог не відняв Свою Покро́ву,
І Ра́ю не закрит навіки:
Спасе́нні ве́рнуться ізно́ву
На ті солодкі Райські ріки!

Госпо́дь казав мені, — настане
Для Світу й люду час Спасі́ння,
Творе́ць пошле його, кохане, —
І нас спасе́ Ж о н и Н а с і н н я !

Диявол згине в нашім Світі,
Як гине во́гкість від промі́ння,
І бу́дем всі тоді пригрі́ті, —
Бо нас спасе́ Ж о н и Н а с і н н я !

А в е л ь :

В душі мо́й цвіте лелі́я,
А в серці пахнуть во́нні рожі:
Це Сонцем світи́ться Наді́я,
Що сповня́ться віща́ння Божі!

Госпо́дь пошле для нас Спасі́ння,
І всі ми ве́рнемось до Ра́ю:
Про це шепоче́ ніч весі́ння
Солодким за́пахом розма́ю!

Про це бриня́ть дзві́нкі потоки
Он ген навкру́г по Божих го́рах,
Про все шумля́ть верхі́ високі́
По всіх стрі́льчастих осокоро́х!

Розмову знаю́ я пташи́ну, —
І в них на ми́слях тихий Ра́й:
Госпо́дь поверне́ знов Люди́ну
В Обі́цяний Небесний Кра́й!...

Як хочеш в Світі будь щасливим,
Хай в тебе в серці сяють Зорі,
Своїм хай сійвом мерехтливим
Лагодять пристрасті суворі!...

К а ї н :

Не можу Раю позабути,
В душі огнем пече та кара, —
І серце сповнене отрути,
І чавить каменем Примара...

Тобі все б тільки "тихі Зорі"
Та "нічка зоряна весіння"...
А в мене в серці в лютім горі
Диявол стоси склав каміння...

*Д и я в о л давно вже підслугує мови, і потику до них під-
крадається, і злобно говорить.*

Увесь він оброслий волоссям, немов та звірина.

Д и я в о л :

Диявол вам — козел офірний,
На нього всі тяжкі провини!...
Та вже кінець, — слуга покірний,
Не дам своєї більше спіни!

І я на Світі бути паном
Ще спередвіку прагну й хочу,
Й неправдою або обманом,
Проте свого таки доскобчу!

І щό вам Рай забився в душу,
Коли Краса ось у просторі!
Та ж гляньте скрізь на воду й сушу,
На всі ці діва неозорі!

Я теж паную в цьому Світі,
Й приходжу завсіди до слова,
А хто в мої застрягне сіті,
Для того зміна вже готова!

Д о б р о і З л о — то рідні браття,
Й живуть обое на Землі,

І треба пильного завзяття
Обом їм догодить у Млі.

Добро і Зло — одне творіння:
Хто зна Добро, той знає й Зло, —
З одного спільного коріння
Воно в Раю для вас росло.

А ви все Зло — лише на мене,
Так ніби всьому я причина,
І це наставлення шалене
Усяка плéкає Людіна!...

А д а м :

Не прикидайся, гордйй дұху, —
Один ти всього Зла основа,
Шумиш ти sóлодко для слуху,
Та всі слова твої — полóва!

Підстұпна вся твоя робота,
Ти сієш Зло кругом обманом,
В Людіну влїзеш хоч би й з рота,
І конче станеш її паном!...

Чи вже забув, як тиху Єву
Словами хитрими ти звів?
На душу сядеш хоч крицёву, —
І не знесé підстұпних слів!...

Д и я в о л :

Те саме зáвжди: Єва, Єва!
Та щó я злого їй зробив?
У тебе впёртість — впертість лева,
Тому́ я очі їй відкрив.

Не дав Господь Своєї волі,
Щоб їли ви з Добра і Зла, —
Йї ходили ви, як в ди́кїм полі,
Природа темна вам бу́ла.

Ходили ви, як серед ночі,
Не знали ні Добра, ні Зла,

І ваші мудрі юні очі
Густим туманом крила Мла...

І Єву я навчив, що Щастя —
У вас самих, як ніжний цвіт,
Її моя наука вам придасться,
Аж поки житиме цей Світ!...

Тут жодні слабощі жіночі, —
Всевічна спрага тут знання,
І я відкрив вам зємні очі,
Щоб не ходили навмання!

К а ї н :

Госпóдь хотів, щоб ми рабами
Йому були на вічні віки:
Він звав нас любими синами,
Та щільно нам закрив повіки...

Дияволе, — дай дружню руку,
Ти всіх нас вивів із туману:
Без крику зайвого й без гуку
Розкрив ти людям їх омáну!

А д á м :

І запровадив нас в безодню,
Немов у прірву ту безкраю,
Ї ми Ласку втратили Господню,
І вигнані з Святого Раю!...

Є в а :

І горювати в поті чóла,
Її дітей родити в смéртних муках...

А д á м :

Та гляньте пильно всі довко́ла:
Хіба не Рай цвіте на лу́ках!

*На заході Сонце сідає, і докола все криється злотом.
Аж чути, — шепочуть Древа в Раю, і верховіттями Летім*

*несеться ніжний, — і говорить Г о с п о д ь. Бога не видно, —
чути Його тільки батьківський Голос.*

Усі зриваються на ноги, і пильно слухають Господню мову.

Д и я в о л, мов ударений громом, зникає в стражу.

А д а м простяг тремтячі руки, як на Молитві.

А А в е л ь упав на коліна.

К а ї н дивиться зизом, повний злоби й недовір'я.

Г о с п о д н і й Г о л о с :

В Раю учинила перéступ Людіна, —
Святий Заповіт Мій зламала;
Ада́м Мені був мов за рідного сина,
Людіна Моя доскона́ла.

Я вольную волю вдихну́в був в Людіну,
Щоб глибоко духа рості́ла,
Щоб Вгору постійно росла без упіну
Духо́ва її Божа сила.

По Образу Божому і по Подо́бі
Створив із землі Я Ада́ма,
Й не мала поглину́ть його в темнім Гроби́
Голодна Смертельна́я Брама.

Та легко Людіна в Раю прогрішила, —
Зламала Господній Зако́н,
І впала небесна духо́ва в ній сила,
А Рай їй — у споминах сон...
.....

І бу́деш ти хліб здобува́ть в поті чо́ла,
Бур'ян тобі вроди́ть землі́ця,
І стане на тебе вороже з довко́ла,
Й відсту́пить Господня Десни́ця!...

А ту́га за Ра́єм зостане навіки
У ду́шах скорбо́тних людей,
Й Земле́ю поплину́ть із сліз їхніх ріки,
І бурі зідха́нь із грудей!...

Та все ж Я наро́ду Свого́ не забуду,
Й пошлю́ йому в по́ру Спасі́ння, —

І про́грїх твій ввесь, і грїхóвну облуду
Обміє Неві́сти Насі́ння!

*І Голос Господній стигає пожалу, а всі й далі стоять, немов
зачаровані...*

*А А в е л ь в душевному загваті руки підносить до Неба, і
говорить побожно, немов би в видінні.*

А в е л ь :

Говорить Господь, — і гаряче Проміння
Від Ньóго разка́ми на Зéмлю, —
Я в стра́сі шепчу́ Йому́ слі́зні Мо́ління,
І тихо́ словам Його́ внéмлю.

Говорить Господь, — і тепло́ з Його́ чо́ла
Сплива́є мені́ в ля́чну ду́шу,
І чу́ю, що́ я о́живаю́ спрокво́ла,
І тра́чу душевну́ю су́шу...

Не бачу́ я Бо́га, — Глаго́ли лиш Ві́шні
Несу́ться я́сні та пого́жі,
І в зля́канім серці́ вирóстають пи́шні
Пахучі́ надзо́рянні ро́жі....

*І чується́ Х о р А н г о л і в , що́ поти́ху співа́ють над
Ра́єм...*

*Усі́, мов за́вмерлі́, сто́ять, як сто́яли, а ви́раз блаже́нства
не сходи́ть із їхні́х облич...*

Х о р А н г о л і в :

Хвала́ Тобі́, Творце́ві,
За все́ Твоє́ твори́ння,
За ті́ слова́ кри́цеві́,
Що́ дав Ти́ на Спа́сіння!

І при́йде́ Сві́ту впо́ру
Його́ Свя́тий Ме́ссія́,
І лю́дям чо́ла Вго́ру
Зве́де́ свята́ На́дія!

Прова́дить Сві́т Десни́ця
Й О́піка ві́чна Бо́жа,
Й він с́яє, як Зи́рниця́,
І па́хне, як та ро́жа!

Хвалá ж Тобі, Творцéві,
За все Твоє творіння,
За ті слова крицéві,
Що дав Ти на Спасіння!

*Піснопіння скінчилось над Расм, та всі стоять довго ще в пов-
ному безруту... Видно по всіх них глибоке душевне зворушення...*

*Стежніло, і Зорі на Небі одна по одній загоряються, мов ті
свічки.*

*А д а м аж світиться в проміннях радости, мов та Зірниця
Порання.*

А д а м :

І знов надхóдяче Спасіння
Зрекли нам Уста Неозóрі...
Яка ж солодка ніч весіння
Які прекрасні тихі Зóрі!...

*І в молитовному екстазі А д а м до Неба тихо руки про-
стягає...*

*Є в а горнеться до нього, а А в е л ь на Молитві зоряній за-
стиг в поклоні...*

*Усіх покинув зловний К а ї н , і пішов від Раю скорою хо-
дбю...*

ДІЯ ТРЕТЯ:

ХТО ВІРУЄ, ТОЙ ПОСТІЙНО В РАЮ.

На березі річки. За річкою Рай мерехтить у гарячих веселих проміннях.

Сонце південне тремтливим промінням цілує розлоге довкілля, — зелені ліси та долини барвисті. Довкілля гористе.

Навколо черідка, що пасе її Авель, блукає на волі.

А в е л ь стоїть на колінах, обличчям до Раю, і палко складає полудневу Молитву своєму Творцеві. Нічого не бачить, забув про все, бо Сам Бог в його серці... Він витягнув руки до Неба, і очі до Нього ут'яв!...

А в е л ь :

О Боже солодкий, о Творче коханий,
За все я складаю подяку Тобі:
За кожен Твій Дар, мені знаний й незнаний,
За вітерту кожную сльозінку в журбі!

Усяке Добро я приймаю з подякою,
Приймаю з подякою й кожне терпіння:
Щоб бути задоволеним Долею всякою,
Пошли мені, Господи, сили та вміння!

Бо всякий Дар добрий — мені в насолоду,
А кожне терпіння — в науку мені, —
Пошли ж ще, мій Боже, думкам моїм згоду,
Щоб завжди були вони тихі й ясні!...

Дорогою К а ї н у смутку надходить, і, побачивши брата, раптово спиняється й слухає, — і насмішливо й злісно говорить.

К а ї н :

Не допоможуть нам сльози,
Не допоможуть зідхання,
Як ударять морози
На твої сподівання...

Допоможе робота,
Допоможуть нам руки, —
І не з'їсть нас скорбота,
І не згинеш з розпуки!...

У кого міцні руки,
Хто має терпіння,
Не страшні тому муки, —
Той сповнить хотіння!

*А А в е л ь уваги на брата не звертає жодної, і молиться
палко в душевній екстазі, здіймаючи руки до Неба.*

А в е л ь :

Щиросерді Моління,
Душі Піснопіння
До Тебе, мій Боже, постійно,
Свої щирі благання
Й душевні зітхання
Приношу я благоговійно!

Глибоку покору,
Любовну та скору,
До Стіп Твоїх щиро складаю,
Мої теплі Молитви —
До Тебе гонітви:
Відкрий нам усім Двері Раю!

К а ї н ,

зо сміхом:

Молись тепліш, молися, брате,
Свої простуй до Раю руки,
Бо наше це життя закліте
Скрізь повне горя, повне муки...

Господь якраз тебе почує,
Й Свої на тебе зверне Очі...
Молився й я колись, та всьє
Молітви Господу й до ночі...

А в е л ь ,

у захваті душевнім:

Людина побожна з глибокою Вірою
Завжди одержить, що просить:
Господь пошле прошене повною мірою,
Й Щастя ясно́го дасть до́сить.

То ж плéкаймо всі ми в душі своїй Віру
Гарячу, міцну́ та глибоку,
І Щастям відплатить Господь понад міру,
І злагодить Долю жорстоку.

Нехай же, як сонце, горить твоя Віра,
І пёрлиться, мов та роса:
Окраситься в пурпур будёнщина сіра,
Й засяють тобі Небеса́!

При Вірі так легко живеться на Світі,
І мно́жаться дні нам погожі:
Зимою холодною ди́шеш, як в літі,
І па́хнуть тобі Райські рожі!...

*К а ї н стоїть у глибокій задумі, Молитвою Авеля вражений,
а далі говорить поти́гу та з сужом, — бо плаче душа і йому...*

К а ї н :

Душа моя горіла в Вірі,
А серце плакало в Молитві,
Та дні злидénні наші сірі
Мою злизáли Віру в битві...

Своєю карою тяжко́ю,
Господь спинив мої Моління,
І я не маю вже споко́ю, —
В душі самі важкі каміння...

Адам надходить тихо, і слугає уважно, про що сини говорять.

Щасливий ти, мій брате рідний,
Що маєш повну душу Віри:
Тобі палає стяг побідний,
І Щастя світиться без міри!...

А в е л ь :

Дивлюся я лячно в гріховну безодню:
Не видно у темряві дна!
Та Бог в моїм серці, — і силу Господню
Дає мені Віра ясна!

І Зіркою сяють Зрінці Господні
Даліко на самому дні...
І серце радіє, — бо навіть в безодні
Господь Оборона мені!...

Не знаю я Щастя нідé поза Богом,
Без Нього я й світла не знаю:
Хотів би я жити хоча б під порогом
Солодкого Божого Раю!...

К а ї н :

Поглянь но, як з сонечком граються хмари:
То пустять, то схоплять, як діти, —
Й мов зайчики, скачуть Землею Примари,
Й полóшать налякані квіти...

Так само все грається Щастя зо мною,
Й втікає, як зайчик, до поля,
Коли я вже мрію про Щастя весною,
Коли вже видніється Доля...

А в е л ь :

Зо мною Бог, — і завжди й нині
Бринить мені Його Чертог,
Й щасливий я в Його Святині, —
Зо мною Бог!

Зо мною Бог, — і я сміливо
Грядú із Ним до перемог,
Й мені ясне Господне диво, —
Зо мною Бог!

Нещасний ти, — не знаєш Бога,
Не знаєш Крайньої Меті,
Куди ведє твоя дорога, —
Нещасний ти!

Нещасний ти, — бо ти невіра,
В тобі немає повноти,
Тобі й Природа Божа сіра, —
Нещасний ти!

А д а м :

Ви знов про Щастя, — ненадійне
Воно, як змінна та погода.
Бо Щастя, — то життя спокійне,
Братерство любе й Божа згода!

Розумна й повна та Людіна,
Що любить Господа Творця, —
В душі її бринить перліна
Правдивим Щастям без кінця!

І все яснє такій Людині:
Господь — один Творець усього,
А люди всі в Його Святині —
Слухняні діти Пресвятого!

К а ї н :

Тверда, як камінь, кара Божа,
Й тяжка Рука Його крицева:
Нам вже не пахне вонна рожа,
Й не гріє Ласка нас Творцева...

Нам не сміються тихі Зорі,
І не горить ясна Зірниця:
Пильнують Очі нас суворі,
Карає скрізь тяжка Десниця...

О ні, забудь цього не можу, —
Господь ударив нас над міру,
А ви все кажете про Божу
Господню Ласку й плідну Віру...

У чому ж Ласка та Господня,
Вкажіть, — я вірити готов?...
Розкрила пашу ось безодня,
И туди звалилася Любов...

А в е л ь :

Господь створив у Світ Людину
На Образ Свій і на Подобу,
И з усіх творінь її єдину
Обрав Собі Він на оздобу.

Хто в серці носьить завжди Бога,
Тому довкілля все яснє,
Тому щаститься скрізь Дорога,
И ніде в гріху він не заснє...

Правдивий Бог, як Батько рідний,
І добрий завіси, як Мати:
Тому ніколи я не бідний,
И нема потреби нарікати.

Ступить без Господа не можу,
І скрізь і завжди Він зо мною:
В собі я чую душу Божу
Усе пахучою весною!

Я чую Бога і в Природі,
Як Батька любого, повсюди,
І хто живе з Ним в тихій згоді,
У того дишуть вільно груди!...

Булó не раз, — у час Моління
Мигтить душа мені промінна,
И я чую Райське Піснопіння,
И лелія пахне сніжнопінна...

І так приємно в тихих мріях
В Раю пташиною вітати,
И не кине Бог тебе в надіях,
І приголубить, як та мати!...

Коли ти падаєш у битві
В тяжкій життєвій боротьбі,

Шукай наставлення в Молитві, —
І легко станеться тобі...

К а ї н :

Не маю завсіди спокою
Ні в день ясний, ні в нічку темну:
Чого Бог карою тяжкою
Людей зіпхнув в юдолю земну?

Й чому на всіх ця кара впала,
Коли згрішив лиш батько-мати?
Й чому Людина досконала
Таки повинна помирати?

Та ж мали б бути ми безсмертні,
Бо їли з Дерева Життя, —
Тепер якісь ми перевертні,
Віддані в вічне каяття...

Усе в очах Господня кара,
Як темна тінь, повзе за мною,
І серце їсть мені Примара
Печаллю болізно тужною...

Немов на хвилях піна біла,
Пливе в душі вона злобою, —
Спочатку тиха та несміла,
Тепер конем летить до бою...

А в е л ь ,

у замішанні:

І як ти міг, коханий тату,
У неслухнянства впасти гріх,
Й змінити Райську Палату
На відиво життєвих втіх?

А д а м ,

з боєм:

Я вічно юним був у Бога,
Бо їв із Дерева Життя,

І Двері Божого Чертóга
Чекали нас на прийняття.

На мене Смерть не мала сили,
І я не мусів помирати,
І часто Анголі носили
Для нас поживу до Палати.

В Раю ходили ми невбрані,
Як діти, sóрому не знали,
Кругом пасліся вівці й лані,
А з ними лéви та шакáли.

Господь сказав мені не їсти
Із Дéрева Добра та Зла,
А я послухався невісти, —
І в душу влізла грішна Мла...

Адам з бо́лєж спинився... Потому говорить:

Диявол вóжа взяв подóбу,
Й підступно Ёву звів словами,
Й ми втратили святу оздобу, —
Безгрішність не була вже з нами...

Господь дав лю́дям вільну волю,
Бо Він рабів не хоче мати:
Я вжив цю волю на сваволю, —
І мусів йти поза Палáти...

Зламав я Божого Закона,
І став для Нього неслухняний, —
Й Господь мене відкинув з Лона,
І Рай закрив мені коханий...

Послухав Ёвину намóву, —
І вас усіх завів в безодню...
Мо́лімо ж га́ряче Ёго́ву,
Щоб кару зняв із нас Госпо́дню!...

Не справа в яблуках позна́ння, —
Не по́слух Богу вбив мене:
Й зайшла мені Зірніця Рання,
Й сховалось Сонечко яснé...

Коли на Небі перед Богом
В непóслух впали Анголі,
То всі за Адовим порогом
Вони ув'язнені були.

Й розкóші Божого Черто́га
Змінились їм на муки Аду,
А ми згрішили проти Бога, —
І не поїла нас загла́да!

Нехай же бу́де Богу хва́ла
За милосердя це до нас:
Він з па́щі лютого шакала
Дітей, як Ба́тько добрий, спас!

*Здалека Д и я в о л підходить, і стає біля них, і вступається
в їхню розмову.*

Д и я в о л ,

насмішливо:

“Господь дав людям вільну волю”...
Ти бачив десь її, Ада́ме?
Скрізь повно Лиха, повно болю,
І повно ра́бства скрізь так саме...

Немає в вас у Небі волі,
На кожному кроці осто́рога,
В Аду́ ж свобóда, як у полі,
Й нема хотінням в нас порога!

Неволя лю́дська стоголо́ва,
І бу́де в Світі за́вжди вічна,
Знесіть її, — і знову но́ва
Сміятись буде обосі́чна...

К а ї н :

Найбільше ра́бство поміж лю́дьми,
То ра́бство хлі́ба для життя,
Й хоч як мі́цні в свобóді будь ми, —
За хлі́б той жеде нас розп'я́ття...

Здалека надходить засмучена Є в а , і скаржиться тихо.

Є в а :

А ви вже, бачу, всі тут в зборі,
І все про Рай ведёте мову:
Життєві наші дні суворі,
І не вернутись в Рай нам зно́ву!...

І по́що Рай мені минулий,
Коли я кари не забúду?
Застиг у серці біль заснулий,
І щирить зуби Мста повсюду...

Господь створив Ада́ма паном,
А жінка — то йому раби́ня.
Ада́м ввесь день шуга́є ла́ном,
А я — лиш дітям господи́ня...

А в е л ь :

Нам ста́лять волю всі терпіння,
Й стає Люди́на доскона́ла,
А що темні́ша ніч осіння,
То все грі́зніший рев шака́ла!...
.....

І по́що, Люди́но, тяжкі нарі́кання
Пото́ками ллєш ти без лі́ку?
І по́що благаєш до но́чі від ра́ння
Тих зайвих марно́т чоло́віку?

Чи ж мало Бог дав Свої́х Да́рів Люди́ні,
Чи Він їй чо́го пожа́лів?
Потрі́бне для тебе в Сво́їй Благости́ні
Бог знає і без твої́х слів...

Поглянь, які Да́ри Господні навко́ло,
Яка скрі́зь Приро́да бага́та!
Уго́ру ж, до Неба я́сне своє чо́ло:
Круг тебе Господня Пала́та!

Є в а :

Часті́м про тихий Рай зі́дхання́м
Собі я наді́рва́ла ду́шу...

А може з Райським цим проханням
До ко́го іншого йти мушу?

Багато ж є Міцної Сили,
А ми до Господа Одно́го...
Коли б хоч раз ми попросили
Бодай... спокўсника оцього!...

А д а м :

Мала твоя, дружи́но, Віра,
То́му грішні твої думкі:
Буде́нщина тяжка́ та сіра
Руйнує душу нам таки...

Усе потрібне для Люди́ни
Господь дає постійно до́сить,
А непотрібного на нині —
Нехай собі то́го не просить.

Чи ж мало, люди, вам Проміння,
Чи ж вам не світять тихі Зо́рі?
Чого в душі вам ніч осіння,
Немов в безлюднім темнім бо́рі?

Коли усю твою істоту
Пройме́ Огонь Святого Бога,
Тоді набудеш ти охоту
Носить в душі Йо́го Черто́га.

Господь Святий в душі Люди́ни,
Як Сонце, по́лум'ям палає,
І Віра наша з горошини
Стає, як море те безкрає!...

А Рай на Світі позостане
Як найсолодша вічна мрія,
Як Щастя втра́чене кохане,
Як наша зо́ряна Надія!...

В Люди́ні вічний дух, як в Бога,
Але він в сме́ртнім тлі́ннім Тілі,
То́му то мрії про Черто́га
Усе паху́чі й вічно милі!...

І всі знов замовкли, у скорботі глибокій.

Та Каїн зривається раптом, і з криком запеклим складає скарги безконечні.

Каїн :

Чого ж цей Рай, як тінь, за нами,
Чого він тягне нас, як тільця?
Коли Господь зве всіх синами,
Чом не пригорне знов до Лонея?...

Тяжка на всіх нас Божа кара,
Немов той камінь нам на спину,
А ми ж Його мала отара,
Яку Він має тут єдину!...

А далі кричить, як у шалі:

Нехай мене карає Мстою,
Хай б'є мене Його Рука, —
Я стану з Господом до бою,
Хоч Він й розтопче червяка!...

*Почувши мову цю блюзнірську, знов поспішною ходою до них
Диявол підступає, веселий та радісний на душі. Говорить з
силою й надійно.*

Диявол :

О браво, Каїне, о браво,
Стаєш на проросту вже дорогу:
Покинь із ними йти направо,
Й спастися матимеш ще змогу!

Господь хотів, щоб вам туманом
Були в Раю закриті очі, —
На вашу користь я обманом
Вам скоротив темноту ночі.

Тепер ви зрячі, як ті боги,
Що знаєте Добро та Зло.
Не стали б ви на власні ноги,
Коли б спокуси не було!

Живе Людіна тільки в русі,
А спокій Райський — то вже смерть.
Правдиве Щастя — в завірюсі, —
Його напийтеся ущёрть!

Як хочеш ти дійти до цілі,
То всі святі тобі дорóги!
Тому в дорозі будьте смілі,
І певне станете, як бóги!

Чи ж бачив ти на очі власні
Минулий їхній мрійний Рай?
Всі їхні спомини — то бáсні,
Які плетúться через край!...

Стокрáтно лiпше в мене в Адi,
Де повно бóю, повно руху,
А пiдеш ти по Божiй радi, —
Не смiй забити нави́ть муху!

Он Херувiм все на сторóжi,
Щоб не верну́лись в Рай ви зно́ву,
Й Плоди́ Життя не їли Божi
В безсмертну лю́довi обнóву.

Коли б безсмертними ви стали,
Були́ б ви справдi вже богáми:
Добро i Зло в Раю́ пiзнали,
Й нема́ рiзницi помiж нами.

Бог дав безсмертного вам духа,
Та пожалiв такого ж Тiла,
Й тому в Людинi зави́рюха,
Бо в вас душа осиротiла...

Госпо́дь не дав Свого вам Дáру,
Щоб стали ви iз Богом рiвнi, —
Вiн показав вам Рай на кару,
Щоб бились ви, немов тi пiвнi!...

Пощо ж бу́ло до Раю брати,
Щоб по́тім ви́гнать за Ворóта?
Щоб Райськi снили́сь вам Палати,
Щоб серце їла зла гризóта?...

Покиньте Бога, — йдіть за мною,
Й самі ви станете, як б́оги,
Та ж ліпше ї с т и з Сатаною,
Як вічно пла́кати за Черто́ги!....

А д а м ,

подратовано:

Та геть, Дияволе, — Людіну
Споку́сами ведеш в безодню,
А ми не кинем й на хвилину
Предвічну Заповідь Господню!

Правдиве Щастя тільки в Бозі,
І тільки в Нім святе Спасіння,
Й Господь направить наші нозі,
Щоб не спіткнулись об ка́міння!...

Хто чистий серцем, не злякає
Його небесна Правда Божа, —
Для нього Щастя це безкрає,
Йому вона — як вонна рожа!

.....

На мене раз впала гадюка труйліва,
Й вже па́щу відкрила безодня,
Але моя Доля ще в Бога щаслива:
Спасла мене Сила Госпо́дня!

Я глибоко вірю, — Бог візьме в Опіку
Й врятує мене від гадюки...
Я щиро надіюсь: усіх нас до віку
Господні спаса́тимуть Руки!

Є в а ,

в нерішучості, оглядаючись на всія:

Хіба б з Дияволом не рвати,
І йти із ним та з Богом разом?
Згубили Райські ми Палати,
Тепер не повзати б нам пла́зом!...

К а ї н ,
у повнім подраженні:

А ну метнімо но плечима,
Рабом не будьмо в Світі вічним, —
Й слідү не стане з Херувима
З його мечём отим двосічним!...

Ходімо силою до Раю,
Бо нас же створено, як бógів,
І там я сміло заспіваю
Новіх пісень про перемóги...

Та ліпше згинуті орлами,
Аніж в гно́ю лежати пла́зом...
Летімо Божими синами,
І кіньмось в бій за Рай той ра́зом!...

А д а м :

Та стрімай рота, гордий сину,
Бо це смертельна вже хула́,
А то навік тебе покину,
Як джерелó Неправди й Зла!...

Та ж ми безсмертні нашим духом,
І розум наш, і дух наш — вічні,
Й під смертним нищівнім обұхом
Вони для нас мечі двосічні!

Госпóдь Огонь в Людіні вічний,
Що духа тягне нам Угóру,
Людіні Меч Він обосічний,
Що в поміч їй прихóдить впо́ру.

Без Господа Людіна мёртва,
Не проживе й одно́го дня,
Як Богові багата Жертва
Німа́ й порожня без огня!...

А в е л ь :

Коли ти Господа не знаєш,
Коли не знаєш Пресвятого, —

В темноті чорній пробуваєш, —
Не знаєш ти нічого!

Коли ти Господа не чуєш,
Коли тобі нема Святого, —
У Млі смертільній ти мандруєш,
Не знаєш ти нічого!...

.....

У душі моїй струни чутливі,
Кожен порух сприймаю чуйною,
Й повно радості в зоряній зливі,
Бо Господь пробуває зо мною!

У душі моїй легіт з озёрця
Кубло стелить з зорею ясною,
І похвальні пісні линуть з серця,
Бо Господь пробуває зо мною!...

К а ї н :

Душа моя — неси́та ї́ темна,
Нема́ ніко́ли ї́й споко́ю,
Й Мо́литва ре́вна та надзе́мна
Не може ста́ти ї́й свято́ю...

А в е л ь ,

в піднесенні:

Іді́м доро́гою пря́мою,
Як учать нас Зако́ни Бо́жі, —
І наві́ть лю́тою зи́мою
На ній ми зна́йдем вонні́ ро́жі!

Госпо́дь у всьому́ нам по́може
І не по́пустить у безо́дню,
Якщо ми ро́бим ді́ло Бо́же
На ві́чну Сла́ву й че́сть Госпо́дню.

Мо́лімось па́лко Госпо́деві,
Несі́м Йо́му свої́ проха́ння, —
І дасть Ві́н кри́ла нам ста́леві
Й по́шле наро́дові світа́ння!

А д а м :

Нехай в душі горить Надія,
Огнем палає хай бездóнним, —
Й Спасіння зацвітє лелія
З небесним па́хом благовóнним...

А в е л ь :

Булó раз, — плив я по озёрці
Й складав Творцєві Піснопіння,
І тихо-тихо в мене в серці
Співала пісню ніч весіння
В той час омління...

Я був по вінця Щастям пóвен,
В душі палали тихі Зóрі, —
Й хитну́в Диявол лє́гкий чо́вен,
І впав у вóди я суворі,
Немов у морі...

Й мене схопи́ли лю́ті хвилі,
Й на дно му́лкє тяглі́ голо́дні,
Та вгледі́ли це Очі́ милі, —
І Руці́ ві́тягли́ Господні́
Мене з безодні!...

Д и я в о л , зовсім знеохочений мовою Авеля, проте дає відповідь із злобною силою. У мові розгюрюється, і палахкотить, як те полум'я.

Д и я в о л :

Нехай і так, — проте велика
Дияволу над Світом сила:
Моя принада многоліка,
Й міцні мої крицєві крила!

По Світу птахом я ширяю,
І сію скрізь с в о ю принаду:
Й камінням вкрив я путь до Раю,
І люди гóрнуться до Аду!

Життя правдиве — тільки в мене,
У мене люди, як ті бо́ги,

В Раю ж крихке все та зелене,
Й на кожному кроці остероги!...

Та досить вам уже маруди, —
Ідімо разом всі за мною:
Зітхнуть відважно ваші груди,
Коли всі підуть з Сатаною!

У мене Щастя повна чаша,
У мене Правда й всі знання!
Що ж варта та побожність ваша,
Коли ви йдете навмання!

У мене повно гуку й руху,
Життя б'є в мене джерелом,
Я всім додам відваги й духу,
Й вперед ідімо напролом!

Що вартий Рай безрухий й сонний,
Коли немає в ньому волі?
Погляньте, — в мене Ад бездонний,
І всім просторо, як на полі!

У мене воля всім сталéва,
У мене Правди б'ють джерéла,
Даю я людям силу лева,
Для них Земля ясна й весела!

*А д а м і Є в а із презирством від Диявола відходять,
а К а ї н руку його ловить. Застигла Є в а в роздоріжжі!...*

*Аж вітер легкий знов від Раю, і чути звідти Піснопіння. Усі
звертаються до Раю, і Пісню слугають з омілінням...*

*Почувши Пісню Ангільську, Д и я в о л корчиться від болю,
і неохоче зникає.*

Х о р А н г о л і в :

Свої сподівання
Складайте на Бога,
Й вам блисне ззарання
Щаслива дорога!

Не тратьте з-під ока
Господньої ради, —

Дорога широка
Веде до заглади!

На кожному кроці
Диявол без впину
Все має на оці
Зловити Людину.

Він має на Світі
Спромогу надмірну,
І лóвить у сіті
Людину невірну.

Нехай ваше око
Не йде на принаду, —
Відкриті ширóко
Ворóта до Аду!

Складайте ж на Бога
Свої сподівання,
Йи щаслива дорóга
Вам блісне ззарання!

І всі стоять без руку, мов омлілі...

*А в е л ь у захваті мисному звів свої руки до Неба, і співає
останню строфу з Пісні Ангелів. Його спів цей несється докільям,
як те джерельцє лісовє...*

А в е л ь :

Складаймо ж на Бога
Свої сподівання,
Йи щаслива дорóга
Нам блісне ззарання!...

ДІЯ ЧЕТВЕРТА :

БРАТОВБИВСТВО .

Широке поле кам'янисте.

*Кружом в довіллі ліс дрібний та горді скелі. На виднокрузі
Рай зелений увесь горить в проміннях сонця.*

*Готує А в е л ь повну жертву Богу з перворідних стада.
Жертва складена старанно й вміло, бо її приносив Богові не раз.*

*Неподаль К а ї н в безнадії стоїть над Жертвою своєю, що
з плодів земних зложена безладно. Зчавивши голову руками й уп'яв-
ши в Рай скорботні очі, він у захваті палкому проказує Молитеву.*

К а ї н :

Верни, Милостівий, нас знову до Раю,
Введи до Едému нас знов!
Тяжка й нещаслива Земля ця безкраю,
Повсюди тече піт і кров...

Душа наша вічно сумує за Раєм,
За Са́дом Небесним ряснім,
Ми в зéмській темно́ті тужливо зідхаєм
За Ликом Господнім яснім.

Ми гинемо в зéмній скорботній юдо́лі,
Оточує нас скрізь темно́та,
Пошли ж, Милостівий, нам ща́сної До́лі,
Відкрий для нас Райські Ворóта!

Ой, чую: багато невинної крові
Поллється по гордїй Землі,
Пошли ж, Милостівий, ясної Лю́бови
Забутим у бо́лісній Млі!

Їмо ми насущний в труйнім поті чо́ла,
У му́ках приводим дітей,

Скорб́ота й недоля безрадна довко́ла
Женуть нас до грішних сіте́й...

Верни ж, Милості́вий, нас зно́ву до Ра́ю,
Введи до Еде́му нас знов, —
Візьми від сиріт своїх ту́гу безкраю,
Й пошли нам спасе́нну Любо́в!

Огонь із Неба не зійшов, — і Жертва ціла, як була...

*І Каїн руки опустив, безрадний, і впав лицем на землю... І
тиша залягла гробова, і чути подихи грози смертельної...*

А в е л ь ,

співчутливо:

Не так би треба, брате милий,
Молитись Господу у скрусі.
Чи ж то такий ти вже безсилий
Благати Бога в ч и с т і м дусі?

І по́що ті пекучі ж а л і
Щоденно Богові прино́сиш?
Він знає й так усі печалі,
Й подасть усе, чого попросиш...

Я так кохаю все прекрасне,
Усе Господне, мерехтліве, —
І зле в душі навіки гасне,
І серце спо́кій п'є щасливе!

В душі моїй грайливі мрії
Сміються в по́дихах Промі́ння, —
Й троя́ндою горять Наді́ї,
І пахне в серці ніч весі́ння!

На все дивлюся я любовно,
Мені скрізь пахнуть вонні ро́жі, —
І в мене в серці Щастя повно,
В душі цвітуть Глаго́ли Бо́жі!

Люди́на бачить так, як хоче,
Й саме Добро́ скрізь бачить може, —
Нехай же серде́нько роко́че
Про все вели́чне діло Бо́же!

К а ї н ,

з великим подратованням:

А в мене думи тільки чорні,
Й усе про того хліба куса, —
Й горить душа в пекельнім горні,
Й сміється заздрістю спокуса...

Кругом я бачу лиш терніни
В невеличкім Божім Світотворі:
Немає миру для Людини,
І тісно їй у цім просторі...

Зло в людях швидко засіло,
Диявол гордий в кожному з нас, —
Признаймося в цьому чесно й сміло,
Й собою станьмо хоч на час...

Блажен, хто має короткі очі
І бачить в Світі тільки рожі:
Йому сміються й серед ночі
Проміння соняшні погожі!

Таж я моливсь огнем із серця,
І було полум'я гаряче, —
Й нема потіхи з цього гирця,
І ворон в серці знову кричав...

А в е л ь :

Зо всього знати, — ти недовіра,
Тобі святого вже нема,
Тобі Природа мертва й сіра,
Тобі навкруг сама Питьма...

Мені ж кругом Природа грає,
І все голубить без кінця,
І ясно все розповідає
Про чин Всевишнього Творця!

Хто Бога в серці чистім носить,
Хто з Ним у батьківській сполуді,
То все, чого лиш він попросить, —
Усе дадуть Господні руки!

Тому́ твоя безплідна жертва,
Й Огонь із Неба не зійшов:
Молитва горда Богу мёртва,
Плодю́ча за́всіди Лю́бов!

К а ї н ,

з тремтінням:

Безсильна Богові Молитва
Полёгшити на Світі му́ки, —
Нам тут помо́же тільки б́итва,
Нам тут помо́жуть власні руки!
.....

Дивлюся на вітку, — кубло́ там го́йдається,
Зчорні́ле й пу́сте восе́нь,
Й збо́ліла ду́ша в мене стра́хом пройма́ється:
Оце тво́ї зоряні сні!...

А ще ж так не́давно тут гра́лись пта́шата,
Тепе́р — го́лі ре́шткі на ві́трі...
Так само обсы́палась й Ра́йська Па́лата,
І всі на́ші мрі́ї нехитрі!...

А в е л ь ,

з піднесенням:

М о л и т в а взо́рбує се́рце збо́ліле,
Молитва ба́дьори́ть на́м ду́ха,
Молитва підси́лює ті́ло не́смі́ле,
Молитва ду́шевна та скру́ха!...

Як со́нце весе́ле га́рячим про́мінням,
Ожи́влює зе́млю хо́лодну,
Отак щиро́сердим до Бо́га Мо́лінням
Око́рмлює́ ду́шу го́лодну!

Молитва прино́сить на́м ра́дість не́бесну,
Молитва вспоко́ює ду́ші,
Молитва до́ро́гу пока́зує че́сну
На во́дах грі́зних і на су́ші!

Молитва — як ро́си на кві́тах розкі́шних,
Напо́ює ду́шу та ті́ло,

Молитва — цілющий це лік для неvtішних,
Коли на душі наболіло!

Молитва — це наше кадило пахуче
Для Господа Бога на Жертву,
Молитва вздорівлює серце болюче
І душу оживлює мертву!

Молися ж, мій брате, при кожній потрібі,
Молися і в радості, й в горі, —
На все заспокоєння знайдеш у Небі,
Стежки бо Молитви просторі!

*Підходить потику Д и я в о л , і пильно надслушує Авеля мову.
Й сміється злорадно, і злобно говорить:*

Д и я в о л :

Молитва Богу — добре діло,
Та чом Господь її не чує?
Молись, аж серце б клекотіло,
Та все ж Молитва ваша всьє...

Бог шле на вас тяжкі терпіння,
Йї вбиває в серце вам тернину...
Моліться більше, то й каміння
Сипнє Він градом на Людіну!...

А в е л ь :

*в душовному захваті, руки підносить до Неба, і проказує в хмарах
кадила:*

Он з Неба на мене Господь споглядає,
А з Ним — вся Надзбр'яна Сила,
З грудей моїх ліне Моління безкрає
У хмарах пахкого кадила...

Несеться до Неба палке Піснопіння,
До Бога підніс я долоні,
Йому я повів про всі наші терпіння,
Йї їх чує Всевишній на Троні!...

Он чую, — Молитву й Небесні всі Сили
Співають до Бога зо мною,

І співи Його Святий Лик оросили
Сльозою перлинно-ясною...

І капають Пёрли із Неба додóлу,
Йи молюся я в хмарах кадила,
І слухає Бог із Святого Престолу,
І плаче Небесна вся Сила...

А Каїн стоїть, як прибитий...

Д и я в о л регоче, та Авеліє захват порушує, видно, й його.

І Д и я в о л шипить із злобою.

Д и я в о л :

А я тверджú: Господні уші
Глухі до ваших Молитóв,
І беззахісні людські душі, —
До горя й кривди будь готóв!...

А в е л ь

*у захваті далі провадить своє, уваги не давши на мову Диявола.
Говорить, мов бачить видіння:*

Он Господь Саваóт возсідáє на Троні,
По правиці Його — Божий Син,
Святий Дух понад Ними, і громом в Сіоні
Піснопіння несуться з Вишій!

Анголі виплітають Господню корону
З святої Молítви люде́й,
І в покóрі складають її біля Трону
Із Гімнами щирих грудéй.

Херувими сплітають вінóчки рожéві
Із лóдських гарячих зідхáнь,
І квіткáми прикрашують Трон Господéві,
Як при́гадку зéмних прохáнь.

А Арха́нгол збирає всі наші благáння,
І в рожі обертає їх,
І надзóряні па́хощі благоухáння
Побільшують Райських утіх.

І всі лóдські Молítви горять перед Троном,
Як Райські небесні свічкі,

І пливуть Піснопіння невпинно Сіоном,
Як тихі спасенні річки...

Д и я в о л :

Блажен ти, Авелю: пречиста
Душа в тобі ще міцно спить, —
Тобі б низать разкі намиста,
Бо не проснешся ти й на мить!...

*К а ї н слухає уважно душевні натхнені Молитви ці братові,
і душа його м'якне, як віск той на сонці...
І він промовляє поволи й розважно.*

К а ї н :

Та все ж я чую, — Правда Божа
Над Сатаною візьме гору, —
Коли б мені науки Вója
Влилися в душеньку сувору...

Д и я в о л ,

стривожений, злісно:

Ви вдвох гарячі Піснопіння
Від рання Богу шлєте в Жертві, —
Та все ж не прийняті Моління,
І ваші стóси Богу мертві...

І злобно сміється, й луна його сміху далеко понеслася полем...

А в е л ь :

Молись з Любов'ю, милий брате,
І прийме Бог всі наші дари,
І наше серце буде взате,
І зникнуть з нього всі Примáри!
.....

І як би Людіна не глибоко впала,
Проте в ній живе Дух Господній:
Він тихо бринить про Красу́ Идеала,
Як соняшний промінь в безодні.

В найбільшого грішника іскорка Божа
Безсмертною тліє незгасна,
А гляне Господь, — і надзбярна рожа
В душі розцвіте їй, прекрасна!

*Диявол хапає за руку зболілого К а ї н а , та той відпинає
його, і руки свої простягає до Неба, до Раю обличчям...
І молиться знову завзято, немов той топелець...*

К а ї н :

Неправда та Мста скрізь танцюють по Світі,
Скрізь чути невинну кров,
І душі ридають кругом непригріті, —
Подай же нам, Боже, Любов!

І знову насилля, і знову страждання,
У прірву несемося знов,
Скрізь слёзи гарячі й невинні ридання, —
Подай же нам, Боже, Любов!

Ненависть та гордість танцюють повсюди,
Брат брата забити готов...
Споглянь же, о Господи, з Неба на люди,
Ї подай нам, зболілим, Любов!...

І тиг-тиго по довкіллі, — і Жертви Каїна Бог не приймає... Уся природа заніміла у тиші...

І К а ї н в злобності запеклій хапає дрюка з стосу, — і розкидає непригодно свою Жертву скрізь на боки...

І піна біла б'є йому із рота...

*А А в е л ь у захваті все мліє, і не бачить горя брата, —
він руки й очі звів до Неба, і палка Молитва знов несеться з душі
пречистої його.*

А в е л ь :

На Тебе Одного, Всевишній, Надії,
На Тебе ясні сподівання,
До Тебе мої задушівнії мрії,
До Тебе щоденні бажання!

Бо Ти моя Склея, Защита та Сила,
Міцна Ти моя Охорона,

Один Ти душі моїй зроджуєш крила,
Бо Ти моя Честь і Корона!

Для мене щасливе життя тільки в Бозі,
Бо Він — моя вічна Основа,
Поставить на праведну путь мої нозі,
Мені Він Опіка й Покрова!...

Господь мені Сила, Господь Охорона,
Господь мені Отча Покрова,
Все Щастя моє — у теплі Його Лона,
У лєготі Божого слóва!...

На Небі густішає Х м а р к а шпарка, і несеться, мов пташка, до Авеля.

А в е л ь у радості високо руки витягує, і молиться далі з натхненням:

Господь моя Сила й міцна Оборона,
Надія гаряча й Покрова,
Керує Він мною з Святого Сіона
Йі рятує з гріхóвного рова!

На Нього одно́го свої всі Надії
Складаю в глибокій покорі:
Наймєнші випóвнює Він мої мрії,
І тішить мене в кожному горі!...

І Х м а р а стала понад ними, і блискавка із громом міцно вдарилася на Жертву Авеля. І загорілася вся Жертва, немов пагуча свічка Богу!

І А в е л ь кинувся на коліна, і Господеві б'є поклони...

А К а ї н скам'янів, і стовпом стоїть, схрестивши на грудях руки. Із уст у нього піна б'є, а уста складені до сміху. Увесь тремтить з злоби та з шалю...

Д и я в о л злобно знов регоче, і Каїну до уха тихо шепче зо злобою. І злісно дочитть, увесь червоний...

Д и я в о л :

Як бачиш, Каїне, даремні
Усі твої палкі Молітви,
Бо люди в Бога під'ярємні,
Йі не можуть стати з Ним до бїтви!

*І Каїн раптом весь здригнувся, і дрюка в руки знов па-
нає, — і валить Жертву Авеля горючу. Та Жертва полум'ям го-
рить, хоч розкидана на боки...*

*А Авель із колін зірвався, і раптом кинувся на брата,
немов сполошена та ланя...*

А в е л ь :

Спинися, брате, — це ж знева́га,
Це ти шалієш у злобі...

Д и я в о л

під'юджує:

А чи ж на Небі це насна́га, —
Давати Ласку лиш тобі?

*І Каїн непритомніє із шалу, і дрюком валить, куди зря!
Диявола вгатов, — і той з прокляттям геть втікає...*

К а ї н :

Кипіть озло́блення... безкра́є...
Чого Він Жертви не приймає?...

*І знов підняв важкого дрюка в шалі, — і Авеля на голову
спустив...*

*Так наче дерево підтяте, на землю А в е л ь тихо впав, і
Кров Свята дзюрком тече на Жертву Божу та Пречисту Землю...*

К а ї н к р и ч и т ь :

Устань... Очнися... Брате!... Боже!...
Що ж я зробив оце на Світі?!...

Д и я в о л

з лукавим задоволенням:

Убійвство Авеля негóже, —
В мої навік попався сіті!...

І Д и я в о л регоче, і регіт несе́ться по всьому довкіллі...

І з злобним сміхом зорить на братів...

*А К а ї н остовпів, і все непритомно стоїть над братом
убитим...*

*Аж видно, — здалека біжать Адам та Єва, бо їх жене перед-
чуття страхіння...*

Добігла перша Єва, і падає, немов підкошена, на сина...

Єва:

О Авелю, мій сину милий,
І що це сталося з тобою?!

*Адам спинивсь, мов громом ударений, і в розпуці руки
ложить...*

Адам:

О сину, брле сизокрилий, —
Диявол вбив тебе злобою!...

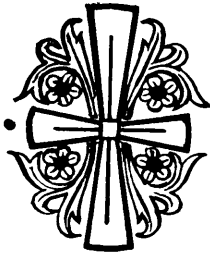
*Диявол згiрдно обернувся, — і геть пішов, своє зробив-
ши...*

І всі стоять, розпукою прибиті...

*І тиша залягла гробова, а з нею смертний страх і рознач
чорний... Та час від часу чути зловбий регіт Сатани...*

*А Кров Невинна праведного Авеля все тече та й тече на Свя-
ту Землю...*

А Каїн і далі стоїть остовпівий...

ДІЯ П'ЯТА:

БОЖИЙ ПРИСУД НА КАЇНА.

Розцїлина в скелях, а Каїн зболїлий у нїй у кутку. Його гризе збаламучена Совість.

Нїч килимом чорним покрила вже землю холодноу.

Усе Небо усїяне зорями. — квітами чорного килима. Місяць часами сміється додолю, й темнота втікає.

Тиша гробова кругом залягла, тільки чути — співає здалека дець

Хор Анголів:

Господь терпеливий, й на людські провини
Він має безмірне терпіння, —
Господь милосердний дає для Людини
Широку дорогу спасіння.

Господь терпеливий, і людську покіту
Приймає в усяку годину,
Приймає найменшу скріху відбуту,
Спасе найгрішнішу Людину.

Господь терпеливий, хоч бачить образу,
Що робить Людина Людині,
Та кару за прогріх Він шле не відразу,
Не зразу кладе край гордіні.

Господь терпеливий, й за прогрішні чини
Він довго відтягує кари, —
Та прийде Страшний Суд на людські провини,
Як ті несподівані хмари!...

А Каїн ізвівся з чекання Господнього присуду, й слухав в пильній напрузі небесную Пісню.

Увесь він у слух обернувся, і слухав Пісню, як присуд останній собі.

І говорить по-малу. зболілий на серці та душі, увесь в безнадії смертельній...

К а ї н :

Мого гріха простить не може
Грізний і праведний Єгова,
Бо вічним буде Слово Боже,
А людське діло, як полова...

Я брата вбив, — й нема спасіння
Мені повік на цьому Світі:
В душі і так вже ніч осіння,
Коли попався в злóbні сіті...

Нехай скоріше прийде кара,
Бо більш терпіть мені несила:
В душі, як вóрон, зла Примара
Вже простягла колючі крила...

Ти й так карав мене, мій Боже,
Ї не знав ніколи я спокою:
Мулькє булò убоге ложе
Мені під Божою рукою!...

Пошли ж скоріш смертєльну кару,
В Твоїх руках я ввесь, — карай!
Ти й так Свого позбавив Дáру, —
Закрив нам всім коханий Рай...

З темноти раптово надходить веселий Д и я в о л. Говорить насмішливо й злісно.

Д и я в о л :

Чого спішиш так, — покарає
Господь тебе, коли захоче:
Він лихо дасть тобі безкрає,
Он чуєш, — з Хмари вже гуркоче.

К а ї н :

Остав, Дияволе, в спокої
Мою тужну самотну душу:

Я хочу кари, хоч тяжкої,
Бо раз на Світі вмерти мушу!

Д и я в о л

регіоче, аж луна по довкіллі несеться:

Для тебе Смерть була б не кара,
Бо ж р і д н о г о убив ти брата:
Тебе навік грізна Примара
Візьме в свої обійми ката!

Забув, що мстивий наш Єгова?
Він кару дасть тобі довіку...

К а ї н :

Я не боявсь Святого Слова, —
Чекаю кари вже, як ліку!...

Д и я в о л :

Коли крицева в тебе воля, —
Не піддавайсь під Руку Бога:
Нехай твоя грізна сваволя
Впаде камінням на Чертога!

*Аж Хмара раптово надходить над них, б'ють блискавки й гро-
ми рокочуть, і чується лагідний Г о л о с Г о с п о д н і й. А
Світло блискуче вистеляє жрічне довкілля*

*І Місяць, і Зорі застигли в ошмітні, і слухають пильно Господ-
ньої мови...*

*Це Б о г вирікає Свій праведний присуд на Каїна, що рідно-
го брата убив, і кров'ю невинною Землю Пречисту зганьбив.*

*Д и я в о л етікає далеко на бік, переляканий, і звідти із за-
хватом зорить за Судом...*

Г о с п о д н і й г о л о с ,

з глибоким жалем:

Мій Каїне, — де ж брат твій рідний?

К а ї н

запекло:

Чи ж сторож я сво́ему брату?

Д и я в о л

тиго, задоволено, ховаючись далеко:

Отак... За вчинок свій побідний
Неси заслужену заплáту!

Г о с п о д н і й г о л о с :

Ти згáнив З е м л ю Крoв'ю б р а т а ,
Ї вона не дасть тобі вже плóду,
І пам'ять вся твоя заклáта
Ї в твого рідного нарóду!

Не кається душа запéкла
В своїй гріхóвній боротьбі,
Та не пошлю тебе до Пекла, —
Бо Пéкло люте вже в т о б і !

Иди по Світу, як вигнáнець,
Ї нідé не май собі прию́та, —
Печать, що Аду ти обрáнець,
Чавити бóде, як ті пута...

Кладу́ печать тобі на чо́ло,
Що б р á т а рідного ти вбив, —
Ї відразу знáтимуть навкóло,
Що між людьмі ти дівo з див...

Тобою кожен погорду́є,
Бо кров пролив свого ти б р а т а , —
А С ó в і с т ь глiбоко почує
Ї назве тебе імéнням к а т а ...

Ї ніхто не вб'є тебе нікóли,
Бо Смерть булá б тобі відрáда, —
Чужі тобі міста́ та до́ли,
Бо на чолі — печатка Ада...

І станеш вовком ти блукати,
Йї не бўдеш батькові ти сином:
І будуть гнать тебе всі з хати, —
І ночуватимеш під тином!...

*І тихо Хмара відлітає, і Г о л о с никне вдалині... І знову
тёмрява все вкрила...*

*Д и я в о л з присуду радий, підходить ближче, і злорадний
сміє вкриває все його обличчя...*

А К а ї н ніби остовпів, — стоїть прямий, як та тополя...

*А зрозумівши вічну силу кари, обертається до Раю, і в розпа-
чі глибокім викрикує:*

К а ї н :

Страшна Єгівина ця кара...
Йї не вінести Людїні...
Убївство б р а т а... як Примара,
Мене зачавить вже віднині!...

*І раптом падає додолю, розкинувши руки хрестом... І в розпа-
чі Землю гризе...*

*Аж чути, — співають тихо А н і о л і, немов веселки по
грозі...*

Д и я в о л у кóрчах перед Святим знов зникає.

*А К а ї н усе лежить, бо звестися боїться... Бо йому
накрути — самотина та Ад...*

Бо він б р а т а забив...

Х о р А н г о л і в :

Закони Господні
Незлóмні повіки, —
На рани нарóдні
Цїлющі це ліки.

За братню Кров кара —
Це Заповідь Божа:
Пекуча Примара
До смертного ложа!

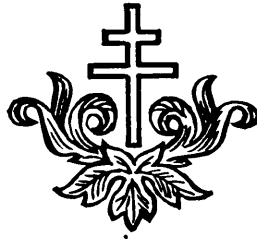
Госпóдь — Бог Любoви,
Бог Пpавди Свoєї,
Не тóрпить Він кpови
В життєвому бої!

Та про́щення в Небі
Весёлкою грає,
Й це Світу в потребі,
Як Щастя безкрає!...

.....

2—4. XII. 1944
Краків,
вул. Сирокомлі, 11. ж. 8.

6. VI. 1957.
Вінніпег, Ман.
Катідрал 101.

ВЖЕ ДОСИТЬ НЕВИННОЇ КРОВИ!

Х О Л М Щ И Н А .

ДРАМАТИЧНА МІСТЕРІЯ НА ОДНУ ДІЮ.

ДІЄВІ ОСОБИ:

М и т р о п о л и т —старий та сивий. Лежить на пім'ятій соломі в біженецькому бараку; лежить не роздягнений, у чорній монашій рясі.

П о л я к , політик із Варшави.

С в я щ е н и к и , покатовані поляками на Холмщині, Священномученики.

Х о л м щ а к и , помордовані польськими повстанцями, Мученики.

М а р а , Диявол.

У р я д н и к Консисторії.

Д і в а М а р і я , Мати Холмського Краю.

Дія відбувається 1-го травня 1945 року в прикордонному містечку Буксі, у Швейцарії.

Б а р а к для втікачів, обнесений дротом, а за ним вартує військова сторожа.

У бараку вночі, сильний приморозок, темно.

1. The first step in the process of creating a new product is to identify a market need. This involves conducting market research to determine what consumers want and need. Once a need is identified, the next step is to develop a concept for a product that meets that need.

2. The second step is to develop a business plan. This involves determining the costs of production, the pricing strategy, and the marketing strategy. The business plan also includes a financial forecast and a break-even analysis. Once the business plan is complete, the next step is to secure financing for the project.

3. The third step is to create a prototype of the product. This involves building a small-scale version of the product to test its design and functionality. Once the prototype is complete, the next step is to conduct a pilot test to gather feedback from potential customers.

4. The fourth step is to launch the product. This involves creating a marketing campaign to promote the product and reaching out to potential customers. Once the product is launched, the next step is to monitor sales and customer feedback to determine if the product is successful.

5. The fifth step is to scale the production of the product. This involves increasing the volume of production to meet the demand of the market. Once production is scaled, the next step is to continue to monitor sales and customer feedback to ensure the product remains successful.

6. The sixth step is to explore opportunities for expansion. This involves identifying new markets or product lines that the company can enter. Once an opportunity is identified, the next step is to develop a strategy for entering that market or product line.

7. The seventh step is to evaluate the overall success of the product. This involves analyzing sales data, customer feedback, and other metrics to determine if the product is profitable and if it meets the needs of the market. Once the evaluation is complete, the next step is to decide if the product should be continued or discontinued.

8. The eighth step is to document the process of creating the product. This involves creating a record of all the steps taken from the initial idea to the final product. This documentation is important for future reference and for sharing the process with others.

9. The ninth step is to seek feedback from others. This involves reaching out to other entrepreneurs or industry experts to get their thoughts on the product and the process. This feedback can be valuable for improving the product and the process.

10. The tenth step is to celebrate the success of the product. This involves acknowledging the hard work and effort that went into creating the product and celebrating the achievement. This celebration can be a great way to boost morale and inspire others.

Глуха холодна ніч.

В біженецькому неопаленому бараці лежить на соломі сивий Холмський Митрополит, вивезений німцями з дому.

Круг нього, непорозділані, сплять нервовим сном його співпрацівники, що з ним виїхали, — вони часом марять спросоння.

Митрополит, через нервову перевтому, не може й звести зважених очей, а тільки впадає в коротке забуття. Стривожений дух не хоче заспокоїтись, і малює йому картину за картиною з недавнього минулого праці на Холмщині.

А прокидаючись з оміління, М и т р о п о л и т шепоче сам до себе.

М и т р о п о л и т :

О Холмщино люба моя, безталанна,
І я ось вигнанець, — й тебе покидаю....
Я глибоко вірив: Деннийця Порання
Засвітить й тобі, покривавлений Краю...

Сусіди жорстокі, бездушні й безбожні,
Все рвали зболілу тебе, як шакали,
А я лікував твої груди немобжні,
І лив в них цілющі святі Ідеали...

І все працював я збудить тебе зó сну,
Створити із тебе Людину свідому, —
Та буря зламала й мене, як ту сóсну,
І я не верну́ся вже більше додому...

О Холмщино мила, занедбаний Краю,
Забутий відвіку всіма,
І я ось сьогодні тебе покидаю,
Тебе, — мовчалива, німа...
.....

Ой у полі та в долині
Берізка стрільча́ста, —

Горе жити Україні, —
Ляхи трусять зча́ста...

Ой зірвалась буря люта
Ї бері́зку зламала, —
Українонька закута
У лапах шакала...

Зійде сонечко, і знову
Бері́зка повстане, —
І набу́де міць духо́ву
Свята Русь кохана!...

.....

Булá то Казка над Казка́ми:
Зася́ла знов Гора Данила,
Ї моїми кволими руками
Заби́ла в ній воскресла сила.

Я не жалів на те нічо́го, —
І ожи́ла Свята Руї́на,
І хоч бу́ло кругом все вбого,
На помі́ч бігла вся краї́на...

Бу́ло це все так ніби в Казці,
Я працюва́в в солодкі́м сні, —
І чув душею: в Божій Ласці
Мерці́ всмі́халися ясні...

Старе відтво́рюють завзято, —
На це я клав свої́ всі сили:
Для мене пра́ця ста́ла Свято́м,
Хоч воро́ги вовка́ми ви́ли...

На кроці́ кожному коло́ди
Я відчува́в в свої́й роботі, —
Та що́ завзя́тцю перешкоди:
До Сонця́ ж ближче на Голготі!

.....

Ї зася́ла вся Гора Данила
В свято́му Божо́му Промі́нні,
Мені́ ж, старо́му, пра́ця ми́ла
Верта́ла юні́ дні́ весі́нні...

І я не знав ніколи втоми,
Й усе віддав на працю Божу:
Я ставив Господу Хорóми,
Ростив Нарóду вонну рожу!

І скрізь запáхло, як у Храмi,
Збуліся давні наші мрії, —
Нам Сонце сяло в фаміямi,
Й ростило зóрянi надії...

Князі воскресли стародавні,
Поперед всіх — король Данило,
Вожді з'явилися преславні,
І всіх холмщáн скликали в било.

Й скликали бiла всіх на Гóру
Життя відтвóрюють щасливе, —
Та Казка трапилась не в пору,
І все минулось, мерехтливе...

.....

Вернули нiмці нам цю Гóру,
Та скоро жаль її їм стало:
І в дійсність Хóлмщини сувору
Впускать отруйне стали жáло.

Поляки з ними йшли в супру́зі,
Й втопили Церкву нашу в крові,
І на воскреслiм рiднiм лузі
Булi могили нам готові...

Не допомiг нарóд на Сходi,
І кинув Холмщину в безодню,
І став рабом в своїй госпóдi
Холмщáк на пóзру всенарóдню...

.....

*Митрополит замовкає в чуйному півні, углиблений у свою Недо-
співану Пісню.*

*І раптом, у холодному поті, він знов прокидається: перед ним
стоїть гордий П о л я к , і говорить упевнено, насилу здержую-
чи сміх свій, їдкий та зірдлиий.*

П о л я к :

А ми розбили вам роботу,
І з димом задуми пустили, —
Лихий піддав тобі охоту
Мерцю вщеплять воскресні сили!...

Бо Холм — це польська дідізна,
Не заважайте спать Данилу!
А праця вся твоя — то трізна
Твердїм русїнам на могилу...

Та вже нераз перед тобою
Мерця хотїли воскресати,
Та звідси мусїли без бою,
Піднявши поли, утікати!...

Покиньте відумки нікчемні,
І приставайте в н а ш у Віру, —
Бо щасливіші люди зємні,
Нїж смїлі мрїйники не в міру!

Земля русїнам — лиш за Бўгом,
По цей бїк — Пóльщі панувати:
Русїн поляку стане другом,
Як сяде з а Д н і п р о м на чати!...

М и т р о п о л и т :

Це тїльки в сні мені верзлóся,
Що лях русинові дав руку...
Дожив до сивого волосся,
Але не чув про їхню злуку...

Свого цуратися — то зрада,
На це не підем ми нікóли,
Нарóдня праця нам — розрада,
Ми всі працюємо, як бджоли.

Ми понесём свою нарúгу
В віки, в настúпні покоління,
І цей кордон для нас по Бўгу
Чавїть вас бóде як камінням!

Чужого можна нахвата́ти,
Та вдєржати його несила,

І Холмські відняті Палати —
Нарóду польському — могила!...

Князь Володiмiр нам кордóни
З поляками мечем поставив,
Своiй Державi перепóни
Вiд вас — звалив, i Русь прославив!

А вашi кривди та гонiння
Ми не забóдемо вiкáми, —
З-за них глибока нiч осiння
Стояти бóде помiж нами...

Давно незгода в нас постала
Й нарóди братнi розлучила,
Але вiднять нам Iдеáла, —
Того й вiкáм зробить несила!

Не кожна справа — справа Божа,
Не кожна путь — то путь Господня,
Не всяка квiтка — вóнна рожá,
Не всяка нiчка — великодня.

Є правда людська — й Правда Божа,
Йi не знали ви нiкóли:
Вона ж одна усiм вельмóжа,
Без неi не ростуть сокóли!

В людiни задумiв багато,
Та Бог iх сiє через сито:
Там он вродило, та не зжато,
Там буйну ниву градом збито...

Ч л е н К о н с и с т о р i ї,
що забився в куток, зривається зó сну, i кричить спросоння:

Спiшóу, Владико, з всеi сили:
Ляхи Священика знов вбили!...

Повертається на другий бiк, i засинає...

П о л я к :

А пóщо стали рiднi школи
Йi усе своє нести на сéла?

Цьогó не пúстимо нiкóли,
Воно для нас — чужа омéла!

Це вже політика шкідлива,
Не слід її Духовним знати,
Бо буде Русь тоді щаслива,
Як скаже: “Пóльща — наша мати!”

М и т р о п о л и т :

Своє все рідне зберігати, —
Це не політика, а право:
Нам милі бідні наші хáти,
Своє борóним свято й жваво.

Христос беріг Своє все рідне,
Йї Святе Письмо того навчає,
Зусілля ваше все безплідне, —
Бо в вас загáрбництво безкрає!

Вам все б від моря аж по море,
На менше годі вам пристати:
Забули ви, що хлопське горе
Ясні вам ставило палати...

А покидати рідну Віру,
То все одно, що йти в могилу:
На Хóлмщині ми не допіру, —
Вінок віків дає нам силу!...

Та ж Хóлмську Землю князь Данило
Зорáв своїм русинським рáлом,
Йї щоб вам про неї й в сні не снило,
Обніс її військóвим валом!

П о л я к :

Нам збрóя зéмлі ці послала,
І хоч би крóви ллялись ріки,
Та від свойóго Ідеала
Ми не відстúпимо й повіки!

М и т р о п о л и т :

Хто візьме меч в зрадліві руки,
Той піде сам на жертву зброї:

Війна провадить до розпуки,
І обосічні всякі бої!

Ніхто на кр́ові не збудує,
Йї не споживé з чужого по́ту:
Його зусі́лля будуть вс́ує, —
Соломою не в'яжуть плóту!

Вся ваша мрія — лиш про зéмне,
Ніхто з вас в душу не погляне, —
Для ока може це й приéмне,
Але для духа — не кохана!

Нарóд катóваний ніко́лі
Не б́уде вірним у держáві:
В кайданах родяться соко́ли,
Що жити не можуть у безславі!

Пречиста Ді́ва — Хóлмсь́ка Мати,
Побійте́сь праведно́ї кари:
Не вільно торбу з пліч здирати,
І пхати люд живий на ма́ри...

Хто в гордості стає на Бога
Йї руйнує Свято́щі наро́дні,
То́му не бачити Черто́га,
А жити тільки край безодні!...

Поляк :

Хіба немає в Польщі волі
Ставати кожному по́ляком ?
Терпіли схизму ми доволі, —
Тепер надда́ти мусим з гаком!

Митрополит :

Та де ж та Польща, про́шу пана?
Ви всі із неї повтікали:
Моя й твоя земля кохана —
Там віють вороги-шакáли...

Поляк :

Та де вже й Хóлмщина кривава:
Поля́кам віддали́ Сові́ти!

М и т р о п о л и т :

Проте вона — то н а ш а Слава,
І ще запахнуть Холмські Квіти!...

.....

*Поляк зникає, але на його місці товпляться х о л м щ а к и ,
помордовані поляками Мученики...*

Напереді Холмські Священники, безневинно покатовані...

Один із них скариу складає...

С в я щ е н и к :

Несемо кров свою до Бога,
Йї складём до стіп Йому благання:
Нехай ляхам ця “перемога”
Навіки буде вже остання!

Ми не за себе Бога просим,
А за скатовану отару:
Хай прийде Правда голим-босим,
Хай Бог присудить винним кару!...

Митрополит тратить притомність, і ніби затихає...

.....

Очумавшись, пригадує Митрополит покатованого в Холмі Священника, і того розповідає сам собі про нього...

М и т р о п о л и т :

Православний Священик прибув до Холма, —
Вмить поляки його оточили:
Боронитись Духовному змоги нема,
І втекти від татар нема сили...

І Священника вмить повалила товпа,
І жорстоко місила ногами:
Засвітилася в очах ненависть сліпа,
Тут породжена ксьбондзом віками...

Довго-довго Священик лежав непритомний,
Із обличчя сочýлася кров, —
Це холмщанин, — на власній землиці бездомний,
Що за Віру страждає ізнов...

І прибув він до Архиєрея в Палату,
Окрівавлений весь та побитий,
Й було видно, що вирвався він із рук кату,
Що знущався над ним глум неситий...

І поглянув на збитого Архиєрей, —
Засвітився переляк з повік, —
І розлігся крик болю з старечих грудей:
“Оце Чоловік!”...

.....

*У півмороку сходяться ще помордовані, і голосно плачуть-
ридають...*

П о м о р д о в а н і х о л м щ а к и :

Нехай настане Божа воля,
І кара збудеться Господня:
Хай не мине ляхів Недоля, —
Хай всіх поглине їх Безодня!...

М и т р о п о л и т ,

кричить нервово:

Та скільки вас!... Та скільки криві!...
Та це вся Холмщина розп'ята!...

П о м о р д о в а н і :

На Суд до Бога ми готові, —
Нехай засудить ляха-ката!...

.....

*І Митрополит знову впадає в омління, і знов в гарячковім
півсні...*

*Через єдине віконце в бараці знов настирливо зазирає повний
місяць, і непокоїть усіх, що сплять чуйним сном.*

*І Митрополит прокидається знов, марить ізнов про недавнє
минуле страхіття...*

М и т р о п о л и т :

П'ять років тяжкого Народу служіння,
Розп'яття, зневаг, боротьби,

П'ять ро́ків за Божу́ю Правду́ горіння,
Скорбо́ти, печалі́ й журби́...

Свято́го Хреста́ я доніс до Голготи,
Дорога́ розп'я́ття тяжка́, —
Та сві́тить мені́ Мати́ й серед темно́ти,
Веде мене́ Божа́ Рука́!

П'ять ро́ків відда́но служив Господе́ві,
П'ять ро́ків служив й Холмщи́ні, —
Про́ Нїх всі́ думки́ мої́ й мрії́ травне́ві,
Від них горе́ й радість мені́...

*До холодно́го бараку́ сміливо́ вдирає́ться яка́сь те́жна М а р а ,
і зо́ сміхом перебиває́ Митрополито́ві знову́. Це́ Диявол-спокусник.*

М а р а́ :

Служити́ Богові́ й Наро́ду —
Це́ в прі́рву кидати́ каміння́:
Досто́йну має́ш нагоро́ду
За всі́ на́руги́ та терпіння́!...

М и т р о п о л и т :

Чекать за зро́блене запла́ти
Нія́к не можуть слуги́ Бо́жі:
Для́ них в'язни́ці й товсті́ ґрати́,
Для́ них колю́чки в вонній ро́жі!

М а р а́ :

Щоб спа́ть на цій бру́дній соло́мі, —
Чи́ ж ва́рт було́ п'ять лі́т кипі́ти?
По́глянь: он воро́г в тебе́ в до́мі
Твої́ зриває́ вонні́ кві́ти!

*На хвилину́ з'являється́ ві́дидо Холмське́: у митрополичому́ до-
мі́ на Свя́тій Данило́вій Го́рі помі́стився польський́ комуністичний́
у́ряд, що́ прибу́є із Москви́... Усі́ п'ють та гуляють, —́ комуністи́
й поля́ки...*

*Митрополит́ закриває́ очі́ рукою́, щоб не́ бачити́ ві́дидва... Та́
зара́з згасає́ воно́...*

М и т р о п о л и т

сильно схвилюваний:

Насилля справи не рiшає,
Грабунок п'яний — не закiн, —
Й о м е л а з дерева зникає,
Як сонця дати йому без спон...

Заспокоюється, і вертається до попереднього:

Нарiдня праця — все без плати,
Але полишитись навіки:
Мені оцей б а р а к — палати,
Мені солома ця — як ліки!

Служить Нарiдові — Голгота,
Та все ж за нею — Воскресіння,
І не боюсь я й бiля плiта
Попастись Смерті під каміння!...

М а р а :

Та ж люди з тебе тихо дiрли, —
Ти втратив все своє майно!

М и т р о п о л и т :

Хiба й з багатством не померли, —
До Рiаю пiта лиш воно!...

.....

Раптом зривається зо сну

Ч л е н К о н с и с т о р i ї ,

і тiснмиче когось просить спростоння:

Скажiть Владицi найскорi:
Нiмецьке вiйсько на Горi!

.....

Митрополит нервово засинає, а видiння зникло. Тихо.

Аж ось раптово увесь барак залився блискучим Свiтлом, немов тут сонце зiйшло, і Митрополит зривається зо сну: посередині ба-

раку, уся в незсміному Сяйві, Пречиста Діва М а р і я, Мати Холмського Краю, і небесне Проміння снопами б'є з Неї!...

І Діва Марія тиво проказує Пісню Небесну, і здається, що з Нею співає й увесь Райський Хор, і чути солодкі святі Холмські Дзвони...

Д і в а М а р і я :

За службу для брата
На нивах народніх
Приходить заплата
В Оселях Господніх!

Йи що більші терпіння
Зазнати тут треба, —
Скоріш Воскресіння
Вас візьме до Неба!...

Хто служить народу —
Той Богові служить,
Йи ніколи ізроду
За зёмним не тужить!

А Край цей устане,
Йи Данило воскресне, —
Мое це кохане
Насліддя небесне!...

І Дзвони тиво замовкають...

Митрополит скрикує, повний зворушення, і витягує руки до Видіння, але нічого нема вже, — усе розійшлося у місячнім блиску...

М и т р о п о л и т

співає та плаче:

О Пречистая Діво, о Божая Мати,
О Заступнице Холмського Краю:
Заступися, не дай нам у м'юках конати,
Зо слізьми Тебе ревню благаю!...

.....

Видіння зникають.

Місяць зайшов, і стало темніше в бараку. Починає сіріти надворі, — бо ранок зближається.

І всі міцно поснули.

А холод у бараку стає ще дошкульніший...

Сторожа за ґратами щось тихо шепоче...

.....

6-7 травня 1946 року. Лозанна, Швейцарія.

РІДНА МОВА.

СТВОРЕННЯ ЛЮДСЬКОЇ МОВИ.

МІСТЕРІЯ НА ОДНУ ДІЮ.

ДІЄВІ ОСОБИ:

Господь, Творець світу.	Ангол.
Архангол Гавриїл.	Адам.
Архангол Михаїл.	Єва.
Херувим.	Змій.
Хор Анголів.	

Дія в Раю, ще на перших часах світотворення, але Дієві Особи, знаючи майбутнє, часто забігають думками вперед у промовах своїх.

Я В А 1:

ДУШЕВНА МОВА.

Р а й . Увесь Едем в солодкому цвітінні. Куди тільки оком не кинеш, скрізь радісно бринять різнокольорові запашині квіти. Струччять заміряні різнозодянені пишні дерева в багатім цвіту, немов молода під вінцем. Весінні пагощи стеляться шовком по всьому Едемові.

З Едему вибігає повноводна річка, що далі розкинулася на чотири рукави.

За рікою встає по ночі величне весняне Сонце, і його ясне проміння перлиється в срібній росі дерев і квітів. Повно різноперого рухливого птаства, і все воно на різні голоси радісно творить раннього Гімна Творцеві.

А д а м і Є в а застигли на колінах, блаженно втопивши зрізниці свої в ясне Сонце. На них фонтаном б'є злива золотого проміння. Вони побожно звели свої руки до Неба, і завергли в глибокий, але безсловний душевний Молитві. Ранній Молитві до Господа Бога.

З обличчя перших Людей б'є гаряча Молитва, величний Гімн Творцеві за Райську Красу. Можна тільки серцем відчутти палкість і глибину їхнього Гімну святого, бо Гімн їх безсловний: Бог не створив ще людської Мови, на те час не прийшов, — і Адам та Єва мають тільки саму Мову Душевну, що нею легко охоплюють усе їм потрібне. Але повно поділитися своїми думками не можуть вони, — їх можна відчутти з виразу обличчя та з їхніх рухів.

Ангели збирають квіти на соняшних луках, в'яжуть Творцеві пагучі вінки, і тихо й велично співають. Вони розлетілись по луці, немов на весні кольорові метелики.

Х о р А н г о л і в :

Прекрасна Природа,
Всемудрий Творець,
Рясна насолода
Йому на вінець.

Все дише Красою,
Скрізь вóннощів повно,
І Сонце з росою
У танцях любовно!

А н г о л :

Перед Господом Ангол Молітви ззарання
Чатує з квітками край Трона, —
Він обертає в квіти гарячі благання,
Що линуть до Божого Лона.

Тихий Ангол Молітви чуйніми перстами
Сплітає віночки препишні,
І при Божих Стопах розкладає рядками,
Щоб звóлив цю жертву Всевишній.

Ніжні пахощі Райські стоять перед Троном,
І чує Бог людські Моління,
І несуться невпинно Небесним Сіоном
Гарячі святі Піснопіння...

І приймає Всевишній Молітви палючі,
А квіти додолу вертає, —
І Вселенну устелюють Дáри пахучі,
Як благословénня безкрає!

А д а м переводить любовно захоплені очі на Єву, і радісна усмішка палкого кохання промінням заграла по всьому обличчі йому. Сині, як морська глибінь, Євині очі віддано втопились в Адамові. Не кліпають віі, темніші за ніч.

І тихо зводяться обоє, парують свої руки, випростовуються струнко, немов дві молоді осокорі. І мов Сонце при сході, грають їхні обличчя рухливі, й обоє вони переповнені руху, — бо точать душевну розмову про Райську Красу, що навколо бринить у надній досконалості, про гарячу свою обопільну любов, що полум'ям сповнює їхній душі.

З м і й цітко обвився круг дерева, і спокусливо шипить у злобі своїй вічній. Лукава посмішка не сходить з обличчя, — йому б тільки зводити!

З м і й :

Та пощо ця надна Природа,
Її ж не висловить Людїні:

Бринить в душі велична Ода,
Вона ж, як звір, німа й понині!

Що вартий цей Ада́м без Мови,
Що варта Єва без'язика:
Нема живої в них основи,
І їхня радість невелика...

Х е р у в и м :

У них міцна́ Душевна Мова,
В них серце чує все довкола:
Як шелестить трава шовкова,
Як спить у мріях й ске́ля гола.

А Мова Сло́вна — меч двосічний,
І як оса вона куслива!
Язик душі — святий і вічний,
А мова уст — гірка́ й мінлива.

З м і й

злорадно й насмішливо:

Та вісловить ніяк не може
Красі величної Люді́на,
І хоч вона й творіння Боже,
Та без'язика, мов звірі́на.

Поглянь, — звели до Неба руки
І німо моляться Творце́ві, —
І скільки суму, скільки муки
Ллють їхні очі кришталеві!

Вони ж бо чують всі розмови,
Які ми то́чим між собою,
Самі ж лишаються без Мови
На пастку за́здошців обоє!...

Х е р у в и м :

Це Божа воля, щоб споча́тку
Не знали Мови перші люди,
Хіба одну лиш цю зага́дку
В Природі бачимо повсюди?

Х о р А н г о л і в :

Ми чуєм душею
Найтоншії рухи,
Йї сприймаємо нею
Усєсвіт, як Духи.

Душевная Мова
Любіша Людині, —
Вона з Бога-Слова
Від віку донині!

А н г о л :

О Мова, Мова, — меч двосічний
В руках невстояних Людині,
Йї закón найкращий був би вічний:
Хай в нас говорять очі сині!

Х е р у в и м :

В душі й у серці має Мову
Людіна повну та глибоку,
Йї ніяк не висловити слову,
Щó Світ шепоче уху й оку.

Душевна Мова досконала,
Бо це найперша Божа Мова:
Вона близька до Идеала,
Йї ясна їй Всесвіту будова.

Вона бо бачить й через ґрати,
Йї на морі їй не треба човна,
Устами ж Бога не віддати, —
Краса Господня невимовна!

Людіна Гóрне тільки чує,
А словом висловить невсилі,
Тож словна Мова їй навсє, —
Думки вартніші орлокрилі!

А р х а н г о л М и х а ї л :

На все святая Божа Воля,
І Він найкраще все рішить,

І що загадкою для моля,
Те творить Бог в коротку мить.

Господь створив у світ Людину
На Образ Свій і на Подобу,
Про неї дбає безупину,
Й дає найкращу їй оздобу!

Бог Мову й Словну дасть Людині,
Й Душевну Мову позоставить,
Й свого Творця повік віднині
Людина й устами прославить.

Це Воля Божа незмінённа, —
Повік летить Людині Вгору:
Стоїть на цьому вся Вселённа, —
Пізнать Істоту Неозóру!

Вселённа Божа розростётся,
Конечна стане й Мова Словна, —
Усьому рідному фортеця,
Нарóду матінка любовна!

Я В А 2:

СТВОРЕННЯ СЛОВНОЇ МОВИ.

*Аж раптом навколо все більше яснє, і все більш променє, — це
Б о г появився в Раю! Усе розцвітає пишніше, пахощі лються
сильніш, — це Творець до Свогого Едему прибув!*

*І тижо-тиженько навколо, бо й птаги спинили ужить свого
Раннього Гімна.*

*Деся за деревами лагідним вітром війнуло, і чути — промов-
ляє Господь, але чути саму тільки тиху та лагідну мову Його, та
не видно Самого Творця. Дерева аж віти свої постигали, заслугов-
шись Божої мови!*

*І все аж тремтить від гарячої радості: Создатель до Раю
прийшов — і навчас!*

Г о л о с Г о с п о д н і й :

Душа нарóду — Рідна Мова,
Всьому живому — рідна мати,

Найперша нації основа,
Ясні людськóго серця шати.

Предвічний воїн Бога-Слова
З Небес наро́дові на ча́ти,
Рука маму́сина шовкова
Споко́ю з нею заживати!

У ній розради всім безодня,
Як квітці ра́нішня роса,
Вона троянда всенаро́дня,

Усім надзбóряна Краса́,
Вона всім Пісня Великодня,
Що ва́бить серце в Небеса́!

*Зачувши величні Господні Глаголи, Адам і Єва поспішають до
Бога, і стають перед Ним на коліна.*

*Ангели оточили їх колом, і мечуть віночки до стін Господеві...
І тижо несеться благальна Молитва Творцеві.*

Х о р А н г о л і в :

Подай Мову, Боже,
Німотній Людині,
Нехай вона зможе
Довіку віднині
Хвалити й уста́ми
Святиню без тами!

Відкрий німі уста
Людині на славу,
І пісня сто́уста
Лине без угаву
На хва́лу Творце́ві
Глаго́ли крице́ві!

Г о с п о д ь пильно вдивляється на Адама та Єву, і Його
Батьківські очі затуманюються, бо Він повно знає всю будуччи-
ну Свогого народу.

*Настав час відкрити Людині уста, — створить Людську Мо-
ву, Мову Рідну.*

*Бог глибоко знає, що Людина нестала, нестійна, що вона най-
вищий Божий Дар — Мову свою — буде часто вживати й на зло
як собі, так і іншим. І на люблячих очах Господніх заблищали най-
цінніші перли — Сльозини...*

*Господь тихо схиляється до Адама та Єви, що клячуть перед
Ним, і три гарячі С л ь о з и н і із Божих очей пекучим промін-
ням упали на голови перших людей*

*І все задрижало раптово в Едемі, і на хвилину й Сонце спи-
нило своє світло. Тільки стелиться тихо*

Х о р А н г о л і в :

Хай Воля Божа
Вічно віднині
Пахне, як рожа,
В серці Людині!

Божого серця
Мова частина,
Тим то й велична
Пишна перлина!

*І знову стелиться Раєм надзоряне Слово Господнє, та Бога
Самого не видно й тепер.*

Г о л о с Г о с п о д н і й :

Мова — найкраща це квітка на Світі,
Найзапашніша троянда на луці:
Нею і в холоді люди пригріті,
Мова Людині — як матірні руці!

Мова — дарунок Господній відвічний,
Творива всього велична корона,
Людям в житті гострий меч обосічний,
Батьківський Дух рятівний Його Лона!

*І Господь нахилився над першими Людьми, і поклав на них
Руці Свої й промовляє:*

Нехай же народиться Мова,
Мов крила орліні,
На поміч всечасно готова
Подруга Людині,
Як щит і крицёва Покрова
Довіку віднині!

*І раптом відкрилися Людям їх уста німотні, і зродилася в них
Словна Мова:*

г а р я ч а — як Божого серця сльоза,

с и л ь н а́ — як Десниця Його,

і ж у д р а — як Сам Бог Господь.

Три Господні Сльозині поробили три мовні основи. Бо людська Рідна Мова гаряча, і сильна, і мудра.

І А д а ж, звівши високо руки, проказав повним серцем величного Гімна на хвалу Рідній Мові, — перший твір його уст, перший твір людської Мови на Світі.

А д а м :

Глагóле Вишній, Рідна Мово,
Ти серце і душа наро́ду,
Ти споконвічне Боже Слово,
Що всіх освічує в рід з роду!

Ти вічний голос нам Господній,
Ти Пісня Райська Херувима,
Ти Дзвін величний всенародній,
Стіна Святині незборіма!

Ти серця Божого крапліна,
Велична наша Рідна Мова:
Душі троянда ти єдина,
Лелія серцеві шовкова!

Й Адамова Мова луною стелилась по Раї.

І ось Є в а відкрила також свої уста-троянди, і стелить-ся Раєм ї ї Гімн величний для Рідної Мови: перший твір Материного Серця.

Є в а :

Перліться на квітах роса,
І стелиться пахощ весіння, —
Це рідної Мови Краса́,
Це Рідного Слова бриніння!

В саді соловейко співа
Жагучого ранку весною, —
То Рідної Мови слова́,
То матінка мовить зо мною!

На тихому Небі Зіркі,
І місяць пливе, мов у чобні, —

Нарóду на вічні віки
То скарби святі рідномовні!

У лісі надні джерельця
Бринять Господéві на Славу, —
Це рідная Мова Творця
Нас кличе Уверх безугáву!

Усіх оточує Хор Анголів, і Райською Піснею вказує найперше заведення Рідної Мови.

І стелиться Рася А н г о л ь с ь к а П і с н я, як килим барвистий.

Х о р А н г о л і в :

Господь безконечну Вселénну
Тримає Рукою побідною,
Хваліте Десницю Священну
Солодкою Мовою Рідною!

Хваліте Йогó, все створіння,
Оспівуйте Піснею но́вою,
Складайте Йому Піснопіння
Солодкою Рідною Мовою!

Хваліте Його в Рідній Мові,
Як хвалять Його Небеса́, —
Йому бо ці звуки шовкові,
Як квітці досвітня роса!

*І радісно всі відгукнулися співом, Ангולי й перші Люди, —
і П і с н я крицева послалась Едемом, як марш бойовий рідно-
мовний.*

У с і :

Найбільша наша сила,
Це наша Рідна Мова:
Вона нам мати мила,
Нарóдові основа!

І поки Мова всилі,
Живе міцна держа́ва,
І ми їй діти милі,
Як мова нам хупа́ва!

Любімо ж Рідну Мову,
Як матір нашу Рідну:
Тим ставимо будову
На долю всепобідну!

Ї хвалімо Нею Бога,
Премудрого Творця, —
Вона у Рай дорога
До Рідного Отця!

Я В А 3:

СЛОВО — ТО МЕЧ ОБОСІЧНИЙ.

Під час цієї Пісні Господь тихо віддалився, — і стало навколо все ніби темніше.

Вічно злобний З м і й, обвившись щільно круг дерева, знову спокусно шипить. Він незадоволений тим, що Людині дано аж дві Мови: внутрішню Душевну, вічну й одну на весь Світ (наші думки), і мову усну Словну, яку чуємо, мову міжливу.

І він злобно шипить про м у к и у с н о г о с л о в а.

З м і й :

Та ж Мови вісловить не може
Душа всієї, що говóрить:
Чуття наповнює нас Боже,
Язик же віслову не ствóрить!

Душа наповнена думка́ми,
Та їх віддати їй несила:
Стають міцні на віслів тами,
Ї Людині нікнуть словні крила...

Бо вся так звана лю́дська Мова —
Це словна міміка німого,
Ї душа горить у м у к а х с л ó в а
На вислів вищого й святого...

Такі тернисті му́ки сло́ва,
Коли в душі святе й небесне,

А через уста йде полова
Й добірне зёрно не воскресне!...

І жито регоче на цілий Едем:

Господь не дав всього Людині,
Розкрив уста наполовину:
В душі ясні волошки сині,
А з уст виходить згар поліну!...

Х е р у в и м :

На самім дні, в душі глибоко
Бринять думки, квітки Господні, —
Їх не побачить жодне око,
Їх не здобути, як з безодні!

Ніхто ніколи змалювати
Не зможе Божої Краси, —
Так само словом не даси
Квіток душевної Палати!

А н г о л :

Бо Мова Душевна — обличчя в водиці:
Воно нам манливо сміється,
Та в руки схопить не дається,
Немов та луна піднебесної птиці!

А р х а н г о л М и х а ї л :

Господь Людині дав дві Мови,
Душевну вічну й змінну Словну,
Й чого не висловить у слові,
Душа дасть пісню невимовну.

Із серця Божого повстала —
Господній Дар нам — Рідна Мова:
Тому нас рве до Ідеала,
Тому чуть Небо в звуці слова!

Із серця Божого повстала,
На крилах Мова мчиться Вгору,
Сама чистіша від криштала,
Несе нам Правду світлозору.

З м і й :

І буде лю́дям Сло́вна Мова
Думки правдиві заступати,
І че́сну Правду в пу́тах слова́
Замкнуть зрадливо поза ґрати!

А р х а н г о л М и х а ї л :

Чи чули, як пахне розкві́тла лелі́я,
Бриня́ть як тро́йнди травне́ві, —
Від Рі́дної Мови ду́ша небесні́є,
В обі́йми летить Господе́ві!

На благо Лю́діні
Госпо́дь створив Мову,
Щоб кри́ла орлі́ні
Росли на обно́ву!

З м і й

На шко́ду лиш Лю́діні
Ці непослу́шні зра́дні уста:
В слова́х її́ — воло́шки сині́,
А ви́ростає́ з них — розпо́ста!

Свою́ Лю́діна Рі́дну Мову
На зло собі́ й усі́м оберне́,
І будуть сі́ять, як поло́ву,
Його́ уста́ ли́хе та скверне́!

Мину́ть ві́кі, — і Мова́ стане
Окре́ма в ко́жного наро́ду,
І все, що́ нині́ в ко́ристь да́не,
Поро́дить ме́жі та незго́ду.

І Мов по́встануть до́вгі сотні́,
Поро́зуміння втра́тять Лю́ди,
До війн та на́падів охотні́,
Зірву́ться бра́т на бра́та всюди́.

І лю́д забу́де Рі́дну Мову́,
І змíнить на чу́жу відкрито́:
Воро́жу при́йме хоч дубо́ву,
Аби́ при́ ній масне́ корито́!...

А р х а н г о л М и х а ї л :

Хто забуває Рідну Мову,
Той в серце раниць свій нарід:
Руйнує всю його будову,
Дорóгу стелить для незгод!

Хто забуває Мову Рідну,
Той камінь кидає в держáву:
Смертельно раниць матір бідну,
Йї стокрát веде її в неславу!

Хто Рідну Мову забуває,
Не хоче щастя той наро́ду,
І він опрóщення не має,
І стане пострахом в рід з роду!

Як хто втрачає Рідну Мову,
Той утрачає й свого духа, —
Без зёрна колос — потеру́ха,
Годящий тільки на полову!

Х е р у в и м :

І вікі проминуть,
Все ж зоста́неться Мова, —
Як до Вишнього путь,
Як луна Йо́го зо́ва!

Як мова живе — живе з нею
Міцний і живучий наро́д,
Вона бо душею своєю
Хоро́нить його від негод!

Як си́льна в людей Рідна Мова,
То си́льна у них і держáва,
Вона бо спільно́ті основа,
Чесно́та наро́дня і слава!

Як нитка трима́ намистіни
І де́ржиться нею разбо́к,
Так Рідная Мова Лю́дини —
Держáві крице́вий зв'язо́к!

А р х а н г о л Г а в р и і л :

Раз вірвали люди тендітну рослину
І в землю чужу посадили,
Вона ж в чужині стала в'януть безвпіну,
Бо стратила там живні сили...

Злетіла Людіна в далеку чужину,
Й забула свою Рідну Мову,
І втратила душу, розраду єдину,
І вже не набуть її зно́ву...

Бо серце Людіни — то Рідная Мова,
Душа то її нестертельна,
Це матірня пісня ніжна колиско́ва,
Це ба́тькова за́повідь скельна!

Немов у заду́шну спеко́ту водиця
Джерельна солодка женце́ві, —
Так Рідная Мова — бездонна криниця
На сили родючі крице́ві!

А д а м :

Тепер я співатиму, Єво кохана,
Хай чує мій спів вся Вселенна:
Моя ти дружина ясна́, Богом да́на,
Зірниця моя передде́нна!...

Є в а :

Мені ж бо тепліша Душе́вна Мова,
Бо в неї вкладаю жар серця, —
Любови моєї траві́ця шовкова,
Надзоряний ле́гіт з озе́рця..

А д а м :

До Щастя ясно́го, обо́є крице́ві,
Піде́мо в солодкі́ хвилі, —
Моя бо розрада надзо́ряна в Єві,
Всі за́думи в ній орлокри́лі!...

Є в а :

Летімо Угору, обоє любовні,
Полиньмо в Творцеві Палати, —
Ти Щастя моє, місяченьку у півні,
Ти батько мій рідний і мати!...

*Один з Анголів, забігаючи зором в будуче, голосно марить про
Рідну Мову в майбутньому Світі.*

А н г о л :

Співала з цілунками мати,
Колишучи сина до сну:
“Ой люлі, пора, квітко, спати
Під матірну пісню тужну!

Ой люлі, синочку, ой люлі,
Як віростеш, підеш між люди,
Пісні ж колискові минулі
Бринітимуть серцем повсюди”...

Ті звуки глибоко запали
У душу дитині повік,
А з ними святі Ідеали,
В життя оживляючий лік.

І матірня пісня зродила
Кохання до Рідної Мови:
Від неї ростуть орлі крила
І Віри, й Надії, й Любови!

Як тужать в е ч і р н і ї д з в о н и ,
Для мене — то мати співа,
То Рідної Мови корони,
Небесні на світі слова!

А р х а н г о л М и х а ї л :

Минуть вікі, як все невічне,
А Мова Рідна позостане, —
Як Слово праведне двосічне
На зброю Правді Світу дане,
Величне та кохане!

І буде вічним дух в Людіні,
І буде Словом рватись Вгору,
То тихе, мов волошки сині,
А то як буря рвуча з бору,
Що валить й осокору!

І біля Правди на сторожі
Господь поставив Рідне Слово,
І всі небесні Дари Божі
Тебе освящать, Рідна Мово,
І сил вдихнуть наново!

І доки житиме Вселенна,
То жити буде й Рідна Мова,
Як на неправду бронь священна,
До бою завсіди готова,
Насталена та нова!

.....

С л о в о — то меч обосічний:
Вбиває і живить воно, —
Таким його видав Предвічний
Людіні на зброю давно.

І С л о в о правдиве й любовне
Нам душу підносить Угору
І серце, Чеснотами повне,
Ним рветься у даль неозору.

А С л о в о грізне та гаряче —
Огонь на лукавства ворожі,
Воно — грім Господній неначе —
Для Правди стоїть на сторожі!...

А н г о л :

Ой у полі при долині
Глибока криниця,
І так хороше Людіні
В спекоту напиться!

Та криниця — Рідна Мова,
З неї спрагло п'єм до схочу
І премудрість Бога-Слова,
І огненну міць пророчу!...

З м і й :

Я криниченьку отрую,
Й занечиститься водиця,
І не схоче на “живую”,
Хто чеснотний, й подивиться!...

*Усі групуються в щасливу й радісну родину, беруться за руки,
і спільним хором співають величного Г і м н а Р і д н і й
М о в і.*

А Змії поповз собі геть.

У с і :

Глаголе Божий незабутній,
Предвічна наша Рідна Мово, —
В розвої ти двигун могутній,
Для серця людського Бог-Слово!

Зближає з Небом Мова Рідна,
Що з пелюшок навчала мати:
У ній надзоряність погідна
І спокій батьківської хати!

Людина тільки в Рідній Мові
Стає Людиною довіку:
Шляхи постеляться шовкові
І Щастя попливе без ліку!

Із серця Божого краплина,
Міцна, як сталь ти, Мово Рідна,
Тобою вищиться Людина
Й вперед іде в житті побідна!

Завіса тихо спадає.

.....

25. VII. 1949. Вінніпег. Магнус евню 804.

РУЇНА Й ВОСКРЕСЕННЯ.

**СОБОРНА УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА
ЦЕРКВА.**

ДРАМАТИЧНА МІСТЕРІЯ НА ОДНУ ДІЮ.

Д І Є В І О С О Б И :

П р о р о к — Посланець Господній, старший віком Духовний, уособлення Святости та Правди Божої. Господь його вислав зібрати всіх українців до Церкви Єдиної, — відновити давню єдину Українську Церкву — Церкву Православну.

Д и я в о л — Батько Лжі, спокусник, якому в світі нема нічого Святого, який пильнує все Святе, а особливо Церкву, перекривити на Зло. І він міцно пильнує, щоб українці не поєдналися в Церкву Одну, і щоб давня, Єдина в українців Церква Православна, не воскресла. Бо тоді було б щастя в Україні, і народ був би чесотний та сильний.

Пророк

*молитовно стоїть перед Святою Іконою, а перед нею горить
лялпада ясна, — за всю Україну.*

*Він простяг свої руки старечі, і шле Господеві Молитву палку,
— за всю нашу Церкву, за всю Україну Соборну.*

*І він часто з собою розмову веде, говорячи тихо з Душею своєю.
І часто розмова його переходить в Святе Піснопілля, або й в пі-
сню народню Душі.*

*А лялпадка горить та горить, ясна та вродлива, і тихо
освітлює покій малий, просто вбраний.*

*Пророк у душевному захваті. І зорить любовно на нього з Іко-
ни ясний Лик Ісуса Христа.*

Моя Церкво Вкраїнська, Ти Скорбная Мати,
Голго́та крива́ва — це Ти:
Довело́ся Тобі мук по вінця зазнати
В путі до Святої Меті...

Ти в стражда́ннях зроді́ла свого́ Ідеала:
Пречисто́ю бу́ть, мов роса,
І служи́ти наро́дові серцем Ти стала,
Щоб ве́сти його́ в Небеса́.

Православная Церкво, Ти Скорбная Мати,
Вікі Ти прибра́на в терніну:
Всі сусіди кували тобі міцні грати
Й чекали Твої́ого заги́ну.

Твоїх рідних дітей, що Ти в му́ках зроді́ла,
Сусіди зма́нили собі,
Ти ж зоста́лась вдовою, самотня й безсила,
На варті в тяжкій боротьбі...

Твій нешитий Хіто́н, Твою Віру Єдину
Чужі́нці надво́є порва́ли,
Й тим порва́ли наві́ки й одну Україну,
Й сто́пта́ли свя́ті Ідеали...

Але люті Голгѳтські за Віру терпіння,
Що їх завдавали сусіди,
Привели Тебе, Скорбную, до Воскресіння,
Святої над ними побіди.

Моя Церкво Вкраїнська, Ти Матінко рідна, —
Розпáлись кайдáни ворожі!
І Ти вийшла із мук, як Зірніця побідна,
Вже світять Тобі дні погожі!

Ти Апóстольська Церкво моя Первозва́нна,
Засяй нам, як сонце яснé, —
Окорми Україну, як чистая Ма́нна,
Хай ро́збрат навіки минé!

Позбирай же любовно під Ма́трині Крила
Усіх своїх рідних дітей,
Позбирай всіх своїх, кого в Лоні носила,
Покліч до зболілих грудей!...
.....

Ой у полі край дороги
Пишалась тополя,
Ї цвіло Щастя для небоги,
Сміялась їй Доля.

Ой зняла́ся буря в полі,
І вдарили грóми,
Ї листя спало із тополі
На лихо сіро́ми...

Ой та Церква Православна —
Як в полі тополя:
Була можна, була славна,
Тепер Її недоля...

Ой обсіли Православну
Ляхи́ та уніти,
Ї оголи́ли Русь держáвну
Свої́ рідні діти...

Ой розів'ється тополя,
І в листя вберéться, —
Православній ясна Доля
Ще щиро всміхнеться!

Д и я в о л

далеко з кутка пильно слухає всі ці Пророчі розмови, і насмішливо торочить своє.

Та Пророк його мови не чує ушима, точ серцем неспокій сприймає.

І несуться насмішки Диявові, мов луна поміж скелями. Диявол перечить, бо прагне не допустити до Воскресення Соборної Української Церкви.

То все було, тепер руїна
Провадить в вашій Церкві танця,
І все Святе, й вся Україна
В руках скривавлених обмáнця...

П р о р о к :

Збудуєм Церкву всенарóдню,
І розцвіте, Травнева Рожá:
В Ній Ласку знайдемо Господню,
В Ній Україні — поміч Божа!...

Д и я в о л :

А я твій задум поруїную,
І Рожу́ люті вб'ють морози,
І Церкву Чисту, Осяйну́ю
Зігну в дугу, як в'ялі лози!

П р о р о к :

В нас єдність Віри здавен-да́вна
Секта́рства зроду ми не знали,
І Україна тим і славна —
Святі кохала Ідеали!...

Д и я в о л :

А я збруджу́ церковні шáти,
І збаламу́чу єдність Віри,
Й "новíни" будуть вихваляти
Нові "апóстоли" без міри...

І запанує скрізь обмáна,
А Правда — голос на пустині,

Й неправда стане всім за пана,
І я вмо́щуся їй на спіні...

Пророк :

Єдина Церква — всемо́гуча,
Це наше ба́тьківське сумлі́ння,
Державі силою пло́дюща,
Несе наро́ду Воскресіння!

Наро́д не ма́тиме Держа́ви,
Як Віра в нього не одна,
Со́борні́сть — то основа слави,
Для волі Зіронька ясна!

Настане час, і всі відпа́лі
Збагну́ть свою тяжку́ провіну,
І силу всю, і всі печалі
Знесуть у Це́рковцю єдину!...

Як бу́де Церква в нас со́борна,
Як ми з'єдна́ємось і в Вірі,
Тоді й Украї́на непо́борна
Засяє Світу в повній мірі!

Диявол :

А я їй едні́сть пору́йную,
І стану́ть з Неї ча́стки квóлі,
Й Святи́ню вашу Пресвяту́ю
Я оберну́ на пу́стки го́лі...

І Диявол сме́ється, аж сли́на із ро́та тече...

Одні з вас пха́ються до Риму,
А ті в Москв́у хотять,
А ворог тя́гне все без стриму,
Немов вночі той тать...

І вас помалу розха́пали, —
Тепер же “воля Віри”! —
І ваші горді Ідеали
Такі сумні та сірі...

П р о р о к :

А Церква — сила для наро́ду,
Міцна основа для Держа́ви,
Вона росла в нас в рід із роду,
І вбралась пишно в Ризи Слави.

Без Церкви Україні годі,
Вона без Неї не поста́не:
Родючий за́сів це в наро́ді,
Держа́ви зе́рнятко кохане!

Наро́д без Церкви — як лушпи́на,
Для вжитку зайва й непотрі́бна:
Вона Покро́ва нам єдина,
У тьмі життєвій Зірка срі́бна!

І Церква му́сить бу́ть Єдина,
По Україні́ всій С о б о р н а , —
І ко́жен бу́де їй за сина,
Щоб Мати́ стала непобо́рна!

І ко́жен з нас — одної́ Віри
Душею́ й серце́м му́сить бу́ти,
Ані́ — то зра́нимо без міри
Йи́ дамо́ Вкраї́ні тим отрути...

Як не з'єдна́ємось у Вірі,
Не зни́щим поді́лу ру́їни, —
Тоді́ настану́ть дні́ нам сі́рі:
Не бу́де Украї́ни!...

.....

Ой у лу́зі при доли́ні
Зацві́ла́ кали́на, —
Горе-ли́хо Украї́ні:
Церква́ не єдина́!

Вдарив холо́д на кали́ну,
Заморо́зив кві́ти, —
Подола́ли Украї́ну
Ляхи́ та уні́ти!...

Д и я в о л :

Захóплять Церкву розкладовці,
Йй “канóни” будуть диктувати,
І не оглянешся, як змóвці
Скують товсті на Неї грати...

Бо твій нарóд м е н é послуха,
Ййому м о я до серця мова, —
Йй зірвётся в Церкві завірюха,
Йй твого ніхто не вчує слóва...

І ті, що Край вам руйнували,
Йй сумлінно ворогу служили, —
Престоли схóплять, як шакали,
Йй штовхnúть в руїну плідні сили...

П р о р о к

*ніби серцем почує цей диявольський насьміх. У турботі тяжкій
він говорить:*

Не мóже бути в Церкві політика,
Бо це установа Господня,
Не може бути Вічному критика
Від тих, хто живе лиш сьогодні.

Не може бути Церква гурткóва,
А тільки Вселénська, С о б о р н а , —
Нарóду єдина Покрóва,
Для Щастя єдині нам гóрна.

Єдина мета Йй — Спасіння,
Увести усіх в Царство Боже,
А зёмне — часóве одіння,
Хоч оку приємне й погоже...

Як змовець Канóни ламає,
То нищить свого нарóда,
Накликóє лихо безкрає,
І рясно зарóдить... незгода...

Як змовець ламає Канóни,
І тягне нарóд на гурткóве,
Поділиться Церква без спони,
Йй замовкне в Ній Слово Христове...

Д и я в о л :

І Церкву всю політикани
Захоплять в руки розкладові,
Ї вона поділиться, і рани
Ізнов відкриються Христові...

П р о р о к :

Багато від Рідної Церкви відпало,
Їх вітер розніс на всі боки, —
Уп'яли у Матір отруйливе жало,
І рани нанесли глибокі...

Та Бог Милостивий: повернуться знову
До Матері Рідної діти,
І разом збудуєм державну основу, —
Ї не будем неволі терпіти...

Хай вернеться Церква Свята Православна,
Основа стара України,
І так, як було за князів здавен-давна,
Хай спинить народ від руїни!...
.....

Як ти українець, то будь православний, —
Це ж Віра твоя споконвічна,
Бо смертю ж за Неї твій батько був славний,
За Неї лилась кров сторічна!...

Як ти українка, то будь православна, —
Це ж Віра відвіку соборна,
Це ж Віра єдина твоя здавен-давна,
Дніпрова, Свята, Чудотворна!...

Як ти українка, то будь православна, —
Це ж Віра Князів та Гетьманів,
Це ж Віра, героями вічними славна,
Героями всіх наших станів!...

Як ти українець, то будь православний, —
Це ж Віра старої Держави:
Відвіку у Ній творчий дух наш державний,
Джерело культури та слави!...
.....

Ой упали рапто́ві сніги́
Та на пишну калину,
Захопи́ли ляхи-вороги́
Та ясну́ Україну...

Та й погну́лося віття в калини,
І обсіпались квіти,
І Церковцю Святу України
Запосі́ли уніти...

Ой ще ви́гляне сонечко повне,
І розкві́тне калина,
І настане єднан́ня церковне,
Йи́ оживе Україна!...

Ой вже до́сить морозів калині,
Хай підійму́ться віти, —
Хай Софі́я цвіте в Україні,
Хай посхо́дяться діти!...

.....

Найбільша Святі́сть всенаро́дня,
Веде нас Церква до Спасі́ння,
І Ласка то́читься Госпо́дня,
Як точи́ть па́хощ ніч весі́ння...

Для Церкви лиш одна дорога,
Одна для Неї́ про́ста путь:
Любов і Пrawdę пере́мога
Наро́д до Ра́ю доведуть!

Д и я в о л :

А я зроблю́, — і Церква стане,
Як пуста́ по́страшна, без Бога:
Завмре без Нього́ все кохана́е,
І ви позба́витесь Черто́га...

Марксі́сти схопля́ть Церкву Бо́жу,
Щоб їм самим Вона́ служи́ла, —
І заморо́зять вонну́ Ро́жу,
І обі́тнуть спасе́нні кри́ла!

Парті́йцям цим не Церкви́ треба, —
Волю́ють ве́реску та вла́ди:

Чужа дорога їм до Неба,
Чужі їм райській принади!...

Без Правди Церква завжди мертва,
Обмана впень її руйнує,
І на осудження їй Жертва,
Коли Любов для Неї все...

А в вас у Церкві візьме гору
Труйне крутіство та обман,
І Правду здушать острозору,
Ї в Святому кинеться бур'ян...

Людей навести на руїну —
Мені буденне прбсте діло:
Самі звалили Україну,
Тепер руйнуйте й Церкву сміло!

П р о р о к :

Хтось ніби шепче... Це обмана...
Такого в Церкві бути не може...
Бо Церква праведна, кохана, —
Подай же Святости їй, Боже!

Ізгінь, спокўснику, й Молїтви
Святої цим не колотї:
Безплідні всі твої гонїтви,
І Церкви не зруйнуєш ти!...

Хто Православ'я відцурався,
Той відцурався й України,
І прбстий шлях тому послався —
Ї мечá всадити їй до спіни...
.....

Я вірю глибоко: воскресне
С о б ó р н а Церква, як лелія,
Як Благослóвлення Небесне,
Ї засвітить сонечком надія,
Пречиста Матїнка Марїа!

І вёрнуться братї відпáлі,
І бóде Свято в Україні, —

Орátимем в однóму ралі,
В Молитві й Щасті — всі єдині
На віки вічні, зàвжди й нині!

Я вірю глибоко, — настане
Час всенарóдного прозріння, —
І Православіє кохане
Поверне всіх до отрезвіння,
А Україні — на Спасіння!...

У Церкві тільки чисті руки
Творити можуть справи Божі:
Обман надкій, — порожні звуки,
Створити вічного не гожі
Оті Антихристи ворожі...

Д и я в о л :

Як ти не схочеш бути рáзом
Й творити зéмне з крикунáми,
То ще в почáтках ляжеш плáзом, —
Насілля зробить все без тáми...

П р о р о к ,

огоплений темною візією:

Кругом Пітьма,
Й сліду нема
Правдивого Спасіння...
Завмер наш Храм
У Райських Брам,
Скрізь темна ніч осіння...
.....

Усе, що кохав, про що мріяв літамй,
Розвіялось, наче той дим:
У Церкві Христовій — руїна без тами,
Й комуна ірже над Святими...

Розвіялась й ти, моя зàвсідня мріє,
Що Церква — то р і д н а я Мати:
В Ограді Церковній чуже плідно спіє,
І р і д н о г о там мало знати...

У Церкві Христовій невіра панує,
І чоботом лізе в Святиню:
Усе, Світу рідне й Святе, — йому всує,
Із Церкви зробили рабиню...

Та глибоко вірю, що Церква воскресне, —
Свята, Православна та рідна,
А з нею розквітне і Щастя небесне,
І вернеться Церква побідна!

Д и я в о л :

Побачиш скоро, що́ то вродить,
Як стане Храм Святий без Бога:
М е н і найперш юрба догодить,
Йї сама знесе свого Черто́га!

П р о р о к :

О ду́ше роздерта, о серце́ ране́не,
Навчайся та кайся в журбі,
І віруй: “У Бозі рятунок для мене!”
Йї досягнеш Спасіння собі...

Хай на́товп Пророків веде на розп’я́ття,
І дико шаліє: “Розпні́й!”
Хай ворог глузує над Правдою, браття,
І в муках кона́ють вони, —

Воскресе́ потопта́на Правда, й поверне
Царицею третьою дня:
Вродити не може посія́не зёрно,
Аж поки зотліє допня́!...

Цим зёрном пло́дущим для Церкви й я стану,
Хоч сам у землиці зотлію,
Та вірошу буйну пшени́цю кохану,
С о б о р н у ю Церкву — лелію!...

Д и я в о л :

Так, так... А Церква вже розбита,
Йї безсилою на Світі стала:
До Неї я упхав копита́
На службу модного Ва́ала.

Ї не буде Церква для наро́ду,
А все для Риму чи Москви,
І для чужинця кров, як воду,
Точіти будете всі ви!...

П р о р о к :

Творити Церкву Божу всілі
Самі святі та чисті руки,
Обманці ж — Богові немілі,
Не доведуть братів до злуки...

Д и я в о л :

У Церкві піде брат на брата,
І нищить станете свої́ого,
І буде Правда в вас розп'ята,
Впадé каміння на Святого!

І відцураються Пророка,
Що сипле Правду Божу в очі,
І Лжа облéсна та жорстока
Заступить вам Слова Пророчі!

Ї один одні́ого проклинати
Щоденно станете у люті,
Ї самі ску́єте Церкві грати
На Ідеали позабу́ті!...

П р о р о к

*падає враз на старечі коліна, зводить руки до Неба, і стоусто
благає Всевишнього за весь український народ:*

Дві Вірі одні́ому наро́ду —
То певна неволі причина:
Вона сіє різбрат-незгоду,
Від неї завмре́ Україна!...

О зглянься над нами, наш Боже,
Ї наро́ду с о б о р н і с т ь подай:
Десни́ця Твоя допоможе,
І Церкву Святу поєднай!

Візьми нас, зболілих, в Опіку,
Відкрий нам загублений Рай:
Не бий нас роздóром довіку,
І Церкву Святу поєднай!

С о б о р н і с т ь свою ми зламали,
Та, Отче, на смерть не карай:
Верни нам все те, щó ми мали,
І Церкву Святу поєднай!

До Тебе підношу я руки,
Йї молюся за весь Рідний Край:
Пошли нам с о б ó р н о ї злуки,
І Церкву Святу поєднай!...

*І Пророк як зажер на Молитві, — усе стоїть та стоїть на
старечих колінах, руки тремтячі піднісиш... І сльози гарячі те-
чуть із зболілих очей... Святі сльози за в с ю Україну Собору!*

*І все молиться й молиться палко за повне об'єднання в с і х
українців у Церкві Є д и н і й С о б о р н і й .*

*Диявол відстав, і пішов собі геть, — бо Правда Свята Сатану
переможе!*

*І в видінні Господнім Пророк бачить ясно будóче близьке Укра-
їнської Церкви — с о б о р н е п о є д н а н н я !*

І в великім піднесенні він прорікає:

П р о р о к :

І зійде Сонце, й Україна
Засяє вільна й непобóрна, —
І зникне поділ та руїна,
І Церква станеться с о б о р н а !

.....

Я глибоко вірю, — минеться руїна,
Йї заграє веселка-обно́ва:
Воскресне с о б ó р н а свята Україна,
А з нею і Церква Христова!

Я глибоко вірю, — відрóдиться Мати,
Стара наша Церква Є д і н а :
І щиро в с о б ó р н і зодягнеться шáти,
І прийме назад свого сина!

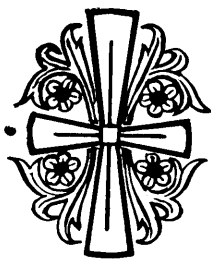
Й тоді понесётся до Бога повсюди
Гаряче стоюсте моління,
І всі заспівають на півнії груди
С о б о р н е святе Піснопіння:

Наша В і р а Свята Православна --
Віковічна душа України,
Всі віки Вона Святістю славна,
Від Христа йде донині без зміни!

Наша Ц е р к в а Свята Православна
Україні культуру створила, —
Вона Матінка нам здавен-давна,
Наша гордість єдина та сила!...

.....

15. X. 1947 — 7. VI. 1957. Вінніпег, Ман.

ПІСЛЯМОВА.

РЕЛІГІЙНА ПОЕЗІЯ.

У нас нема релігійної поезії!

У нас нема таких поетів, щоб вони були глибоко пересякнені повною Вірою в Бога, як Батька й Творця Усесвіту, щоб були поєднані з Ним неподільно, щоб бути поєднані з Ним, як поєднаний син з рідним Батьком!

А людей релігійних у нас, українців, завжди багато, — ми ж релігійні від початку нашої історії! Наша ж історія народу неподільно пов'язана з Церквою його!

Так, людей релігійних у нас багато, а релігійної поезії зовсім нема. Окремі рідкі релігійні вірші деяких наших поетів не творять того, що зветься релігійною поезією.

Релігійний поет міцно пов'язаний зо своїм Господом, як Творцем і Опікуном Світу, пов'язаний з Ним повно й неподільно.

Релігійний поет на все дивиться очима Творця свого. Для нього весь Світ — величне й досконале твориво Його, а **О п і к а** Божа над Світом ніколи не спинюється, як не спинюється і сам вічний Світовітр.

У релігійного поета перемагає над усім чуйна **д у ш а** його, — вона все бачить чеснотним поглядом свого Творця. **А с е р ц е** його найчуйніше, — відгукується на кожен порух найменший.

І д е о л о г і я релігійного поета — Святе Пи-

сання, вічна Євangelія Ісусова. Вона — головна основа його, вона та підвалина, на якій він будує твори, а вона — він сам.

У релігійної Людини плаче й тужить душа, — за Богом, за Раєм, за Досконалим, за Святим. Вона цього постійно прагне, як тіло прагне їжі та води. Повне задоволення душі в цьому прагненні — у Церкві Святій та в Писанні Святому. А поза Церквою хоч частинно — у релігійній поезії.

Релігійна поезія окормлює нашу голодну й спрагнену душу найсвятішим по́кормом, найчистішим питв́ом, — релігійною ідеологією.

Релігійна поезія навчає спра́гнений розум релігійної Людини найчистішого знання, бо знання, подиктованого Святим Писанням, подиктовано чистим Сумлінням, — Даром Духа Святого в Людині, оком Божої Пrawdи в Людині.

Релігійна поезія творить правдивий релігійний світ ó г л я д . Дає повну змогу по-божому розуміти й пізнавати своє оточення та всю нашу Природу, а також увесь Світотвір, як досконалий Божий твір, який живе під повсякчасною Опікою Свого Досконалого Творця.

Релігійний світогляд — це світогляд і д е а л і с т и ч н и й . Він опертий на повній християнській науці, він визнає основними двигу́нами світу головні християнські Чеснóти: Віру, Надію й Любов, але Віру, Надію й Любов реальні, постійно здійснювані в житті, а не тільки уявні.

І тому з ідеалістичного широко християнського погляду ми й пишемо все Святе та все освячене з великої початкової букви: Бог, Господь, Всевишній, Небо, Небеса, Рай, Ангол, Пророк, Апостол і т. ін., щоб уже цим звернути на це увагу читача, а не матеріалістично: бог, господь, всевишній, небо, небеса, рай, ангол, пророк і т. ін.

Релігійний поет не оминає й світогляду про-

тивного, — нечеснóтного світогляду Д и я в о л а , що в Світі вічно сіє саме З л о . Це щоб віруючий міг ясно відділити Добро від Зла, бо таке розрізнення — найвищий, Соломонів розум, розум ідеалістичного світогляду. Бо в Світі стало Зла забагато.

Те, що сіє Диявол, це м а т е р і я л і с т и ч - н и й світогляд. Для матеріяліста нема нічого Святого, нема нічого освяченого. Для нього тільки бог, господь, небо, рай, ангол і т. ін., — з малої букви. Для нього Світ повстав сам собою. Для нього нема Бога, а тому нема й сумління, нема й Віри, Надії та Любови. Нема й Душі, нема Правди Божої. Матеріяліст — людина безбожна, а тому бездушна, безсовісна й обманна.

Ідеалістичний чоловік — це Людіна, а матеріялістичний — людина.

Ціль і завдання релігійного поета — допомогти Людині стати найближче до Бога, визнати Його своїм рідним Батьком, поєднатися з ним, — о б ó - ж и т и с я .

Б о о б ó ж е н н я — найвища ціль людського життя на Землі!

Стародавні біблійні П р о р о к и — це були релігійні святі поети свого чáсу. І писали вони звичайно гебрейськими віршами, і невинно накликали народ до Бога своєю огнénною віршовою поезією. І це вони перші створили найкращу в Світі поезію, ще ніким і ніколи не перевершену.

Святі О т ц і й Учителі Церкви, — таксамо майже всі були й гарячими релігійними поетами, і писали полум'яні вірші грецькою мовою, зàвжди релігійного змісту. Широкі кола читачів довгі віки навчалися християнського світогляду та чеснóтного життя власне з цієї їхньої релігійної поезії.

Не перевершені в літературі й церковні п і с н е - т в о р ц і . Один Святий Іван Дамаскін (673—777),

найсильніший в світовій літературі поет, написав грецькими віршами 64 Канони, які, будиши введені до Православних Богослужб, зовсім змінили їх початковий характер. Канони Івана Дамаскинá такі, як Великодній, Різдв'яний, Похоронний й ін., позосталися в нас і донині, і вони голосно й заохóтливо кличуть душу нашу до Неба, до Раю, до Черто́гу, до Бога!...

Взагалі давня релігійна поезія, гебрéйська й грецька, неперевершені в Світі й донині. Сам П с а л т и р — от уже більше 3000 літ вважається найпоетичнішою Книгою Світу, а написаний він в оригіналі — звучними гебрéйськими віршами. На жаль тільки, у нас ця давня релігійна поезія — як гебрéйська так і грецька — друкується прозаїчно, а до того й мало вивчена. І на неї — на найгарячішу в світовій літературі поезію — звичайно не звертається уваги.

Стара Україна XVII й XVIII-го віку, за західнім прикладом, кохалася в релігійних м і с т é р і я х. Багато українських письменників — духовних і світських — писали релігійні містéрії, цебто поетичні твори, в яких дієвими особами являлися й Небожителі. Ці містéрії вихóдили головнó з Київської Могилянської Академії, і на них віки виховувались морально й релігійно цілі покоління і студентів, і широкого українського громадянства!

Цим першим томом своїх скромних творів ми відновляємо стару українську літературну традицію. Відновляємо й стародавню вікову традицію, що поезія — найперше релігійна, а Молитва — найбільша поезія.

Чита́чу, — коли в тебе в душі горить зоряно Б о ж и й Огонь, то релігійна поезія буде любá й зрозуміла тобі. Коли ж у душі твоїй холод осінній, коли Божа Любов вигасла в тебе, — ти не зрозумієш її, вона буде тобі чужою...

Релігійна поезія сприймається в і р у ю ч о ю
д у ш е ю , а не матеріялістичним розумом!

Великі, святі завдання в релігійній поезії, — тво-
рити ідеалістичний християнський світогляд, і таке
саме чеснотне життя.

Релігійна поезія — це міст до Раю, до Неба, до
Бога!

† І л а р і о н .

6. VI. 1957.

АРХАІЗМИ В МІСТЕРІЯХ:

б е з п л ó т н и й — без- тілий	Л и к — лице, обличчя
Б л á г о — добро	Б о ж е ч и С в я т о г о
б л а г о в ó н н и й — хо- роше пахучий	л ó н о — груди
Б л а г о д á т ь — ласка Божа для Людини	м а м ó н а — дух нажи- ви, дух грошолюбства, грошолюбство
б л а г о с т и н я — до- брота, милість Божа	н á в а — покриття, верх
б л а г о у х á н н я — за- пашність, пах	н а в с ý є — надаремно
б л а ж é н с т в о — вище щастя	н и н і — сьогодні, тепер
в а р — спека	н ó з і — ноги
в в и с ь — угору, до Не- ба	ó н и й — той, колишній
в и ш н і й — горішній, небесний	П а л á т а — див. Чер- тог, Рай
в и я — шия	п л é в е л и — бур'ян
в н é м л ю — пильно слухаю	п р а х — порошок
в ó н н и й — пахучий, за- пашний	п р е і с п ó д н я — най- глибша безодня, Ад
в ó н н о щ — пахучість, пахощ	п р о р е ч é — скаже
в с ý є — даремно	п р я — боротьба, супе- речка
г л а г ó л — слово, ві- щання Боже	р у ц і — руки
г ó р н і й — горішній, не- бесний	т а т ь — злодій
г р а д — город, місто	т в а р — творіння, тво- риво
Д е с н і ц я — Господня всемогутня правиця	т л я — тлінне
ж и т é й с ь к и й — жит- тевий	т ú м и — зрадники рід- ного, що служать чу- жому
к о н ч í н а — кінець, смерть	х р а н í т и — хоронити, берегти
к р о в — оселя, дах	х у л á — образа святого, богозневага
л á д а — дружина, чоло- вік	х у п á в и й — хоро- ший, уродливий
	Ч е р т о г — Божа Пала- та, Рай.
	ю д ó л ь — земна доли- на, повна печалі.

ПОКАЖЧИК ОПИСАНИХ В МІСТЕРІЯХ ТЕМ.

До цього Показчика подано назви християнської ідеології та чесного християнського життя, описані в цих Містеріях.

Показчик подається для легшого користання книжкою, — хто схоче знайти собі в ній ту чи іншу думку християнського світогляду, той знайде потрібне відразу.

У лапки „” взяті початки чи назви окремих віршів про християнські Чесноти.

Цифри значають сторінки книжки.

- Авель 253.
Ад. 31. 59. 60. 90. 211. 236.
240. 214. 246.
Адам 225.
Ангол Молитви 215-6. “Перед Господом Ангол Молитви” 215-6.
Ангол Хоронитель 156. Анголи 236.
анемон 144. 208-9.
Архангол 72. 87.
багатство 77. 144-5. 177. 188. 279.
бажання й дії 125. “Постійво не те, що бажаю” 125.
Батько 103.
баціли 68. 79.
Безнадія 64. 67.
безсмертний дух 240, безсмертні ми 242.
бідний 145.
бідцтво 170.
біль 169.
більшість 77.
благо народу 135.
Благодать 129. 130.
Блаженство 196.
благання людські 215-6.
Бог 156. 206-7. 214. Бог і Наука 40. 43. Пізнання Бога 34.
Поляка Богові 228. “Зо мною Бог” 231-2. “Хто в серці завжди носить Бога” 233. “А я живу по бозі” 104. “Живімо по Бозі” 149.
бджоли 54.
брат твій 93.
братовбивець 262.
Буг 272.
Веселка 12. 102.
Віра 88. 230-1. Віра й Наука 43. Віра рідна 274. Віра й держава 312. Воля Віри 312. “Мала твоя, дружино, Віра” 238. “Людина побожна з глибокою Вірою” 230. “Дві Вірі одному народу” 320-1.
війна 86-7. 275.
вічне 77.
Вож 118.
Володимир князь 273.
воля 32. 33. 58. 119-123. 132. 134. 149. 155. 22. 236. “Воля” 69. 71.
ворог 81.
Воскресення 44. 52. 75. 76. 195. Мертві воскреснуть 75.
врода 143-4.
Вселенна 11-16. 22. 32. 88. 91. 134. Сотворення Вселенної 11-12. 18-19.
Всесвіт 42. 83. 121. 156.
гармонія 154. Гармонія духових сил — то Щастя Людини 117-118.
герой 86.
Гімн Православної Церкви 322.
Гімн Рідній Мові 303.
Голгота 33. 44. 49. 52. 72. 75. 90. 92-95. 101. 103. 134-6. 140. 157. 196.
Горе 34. 62. 67. 136.
Господь 156. 190. 191. 193. 214. 220. 242. 262. “Г. давав свої Закони” 208. “Говорить Г.” 226. “Г. оборона мені” 231. “Г. огонь в Людині вічний” 242. “Г. пробуває зо мною” 243. “Он з Неба на мене Г. споглядає” 251-2. “Г. моя Сила й міцна Оборона” 255. “Господь терпеливий” 258. “Коли ти Г. не знаєш” 242-243.

- Госпо́жа Пречиста 199.
гості ми 93. 168. 170.
гріб 68. 70.
грієність 161.
Гріх, гріхи 26-7. 35. 62. 86.
179. 189. 194. 197-8. 248. Пер-
ший гріх Адамів 210. 220. 223-4.
234-6, кара за нього 225-6, "Грі-
шив ти досить, чоловіку" 187.
"В Раю учинила переступ Люди-
на" 225-6. "І як би Людина не
глибоко впала" 253-4.
грішник 254.
гроші 70. 77. 79. 145. 178. 188.
Данило 271. 274. 280. Данило-
ва Гора в Холмі 207-1.
Дари Божі 52. 75. 190. 237.
двоїння Людини 158, дво-
їстість 126. 189.
Демон 99. Див. Диявол.
Десница 97. 212. 215. 225-6.
Дерево Добра та Зла 235. Де-
рево Життя 234-5.
Диявол 31. 52-5. 88. 104. 213.
221-4. 235. 239-41. 244-6. 257.
Д. сіє Лжу 14-15. 24. 29-30. 34.
39-40. 52. 54-5. Д. плете теревені
60. 61. 72-4. Ціна речам Д. 15-16.
Слова Д. ложні 33-4. "Бур'ян
Д. сіє всюди" 15-16.
дім рідний 161.
Добро 46. 59. 69. 73. 77. 89. 90.
95. 193-4. 248. Добро і Зло 27-9.
36. 47-8. 54. 68. 143. 148-9. 222-
3. 239. 240. "Добро і Зло на Сві-
ті" 7-106.
Доля 59. 161. 187. 215.
дружба 167.
дружина 94. 184. 187. "Як тіль-
ки очі затуляю" 127.
друзі 46-7. 50. 171. 179. 182.
183-4. 186. "Вірні друзі" 73.
184-5. 187.
думи 68, думки 83. 180.
Дух 38. 58. 64. 76. 78. 88. 89.
154-5. 242. Дух Господній 11. 35.
Дух Добра 76-8. Дух Святий 38.
Дух Руїни-Комуніст 69-72. 76. Дух
чистий 248.
Душа 24. 30. 38. 78. 90. 91.
102. 119-123. 124. 126. 129. 130.
134. 137. 141. 144. 163-4. 157.
158. 206. Душа Людини 18-20.
Душа й Тіло 129. 132. 137. Бо-
ротьба Душі й Тіла 125-6. Душа
- запекла 261. "Душа наша мріє
про Щастя небесне" 158.
Едем 247-8. 291.
Єва 207. 223-4. 235. 258. 260.
262.
жалі 248.
Жертва 103.
Житейське Море 6. 12. 156.
179. 189.
Життя 178. Час життя 175. 178.
жінка 151. "Жінка мила" 73.
185. 187. 186.
"Жони Насіння" (Ісус Христос
з Діви Марії) 220. 221. 226.
забобони 41.
задуми 273. Задуми Господні
132.
завдрощі 86.
Закон Божий 12. 86. 102. 103.
132. 192. 235. 243. "Закони Го-
сподні" 262.
заплата 278. 280.
Заповідь Господня 68.
Захід. "Бувало в пурпурі за-
ходу" 208. Захід Сонця 38.
зброя 274.
звірячість 50.
згода 122. 157. 158.
Здоров'я 79.
Земля 24-6. 36-8. 58. 60. 66.
69. 73. 74. 79. 81. 83. 84. 86. 87.
91-94. 96. 120. 129-132. 137. 191.
261. Основи духового життя на
Землі 35-56.
земне 176. 187. 190. 275.
зір 56. Божий зір 213.
Злидні 62-3. 77. 82.
Зло 12. 27-33. 51-4. 58-62. 65.
69. 73. 78. 81. 87. 89. 90. 95.
104. 126. 149. 189. 211. 214. 223.
249.
Змора 84.
знане 136.
знання 41-42. 45. 224. 245.
зозуля. "Ой зозуля кує та й
кує" 127.
Зорі 79. 84-5. 102. 104.
зрада 70.
зуби кутчі 54.
Ідеал 51. 81. 82. 95. 100. 111.
115.

- ідея 83. 88.
історія 42.
- їжа 57. 66. 118. 119. 124. 136.
- Каїн 220. 239. “Я довгий день на зноїнім полі” 212-3. “А в мене думи тільки чорні” 249.
Канони 314.
кара Божя 234.
каюсь 190-1.
каяття 188.
квіти 38. 218. 288. “Перед Господом Ангел Молитви” 215-6.
288. “Зів’яла квітонька розкішна” 115.
колискова пісня 105-6. 301.
Комуна 70. 77.
Комуніст-Дух Руїни 69-72. 73. 78.
кончина (смерть) 176. 193.
конання 64. 66.
Кохання 80. 141. 143.
кохане 112.
Край рідний 157.
Краса 38. 43. 59. 94. 102. 121.
208. 222. “Яка Краса кругом в Природі” 213-4.
красти 86.
Кривда 30.
крикун 70.
критика 55. 75.
кров 275.
кроткий 249.
ксьондз 276.
культура 77. 322.
- Ласка Божя 189. 90. 195. 213. 216-7. 224. 232-3.
Лжа 74. Лжа диявольська 52.
Лихо 66. 67. 98. 212. 236.
ліки земні 112.
Любов 12. 30. 60. 89-1. 84. 94. 98. 103. 190. 194. 248. 250. Любів до народу 45. “Подай же нам, Боже, Любов!” 254.
Людина 18-9. 33-4. 42-45. 50-54. 56. 58-62. 66. 68. 73-4. 77-8. 81-4. 88-93. 96-101. 117-8. 121-2. 125. 133. 135. 137. 146. 147. 155-6. 158. 167. 175-6. 177-9. 189. 191. 196. 212-4. 217. 223. 225. 232-3. 237-8. 240-2. 246. 253. 289.
- мама 184.
мамона 81.
Мана 54.
Мара 173.
Марія Пречиста 189. 191. 196. 198.
марнота 52.
маса (юрба) 77.
мати 180. 185-8. 191. 199.
меншість 50.
мертві воскреснуть 75.
Мессія 226.
мета 129.
Місяць 84.
милосердя 236.
мислі 66.
мова 49. Душевна мова 278-291. Мова словна 289. 297-8. Створення Словної мови 291-7. Рідна Мова 282-303. Основи Мови 294. Людина без рідної мови 300. Муки Слова 289. 295. “Душа народу — Рідна мова” 291-2. “Мова — найкраща це квітка на Світі” 294. “Перліться на квітах роса” 294-5. “Найбільша наша сила” 295-6. “Як мова живе” 299. “Минуть віки” 301-2. “Глаголе Божий незабутній” 303. “Співала з цілунками мати” 301. Гімн Рідній Мові 303. “Глаголе Вишній, Рідна Мова” 294. “Хто забуває Рідну Мову” 299.
могила 161. 177-8.
мозолі 82.
Молитва 38. 82. 103. 234. 250-2. “Молитва вздоровлює серце зболіле” 250-1. “Перед Господом Ангел Молитви” 215-6. “Он Господь Саваот возсідєє на Троні” 252-3.
моління 229.
Молодість 65. 79.
море 78.
мрії 66-7. 71. 115. 119. 162. 145-6. 189.
Мста 237.
мудрість 66.

Надія 38. 53. 67. 75. 85. 93.
97. 130. 146. 198. 199. 221. 226.
244-248. 225. "На Тебе Одного,
Всевишній, Надії" 254-5.
наміри Господні 118.
нарікання. "І пощо, Людино,
тяжкі нарікання" 237.
народ 40. 69. 92. "Блаженний,
хто служить народові" 92-106. Служ-
би народові 93. 100-104. Праця
для народу 135. 156. Праця для
народу — то праця для Бога 45.
Див. служити.
народня праця 279.
Насильство 62. 279.
насушний 249. 178.
Наука 87-89.
Небо 126. "Життя на Небі"
195-196.
невіра. "Нешасний ти" 232.
неволя 236.
невільництво 33.
недовіра 249.
Недоля 134.
Незгода 214.
непослух 235-6.
неправда 30. 104. 312.
нестале все 47.
Нечиста Сила 72. 78. 88. 94.
нечисть 76.
Нешастя 39.

обоження 75.
Обранець 12. 15. 44. 49. 96-7.
100. 135-6. Обранці Пророки 39-
40. Наука Обранців 40.
обставини 73. Обставини жит-
теві 94.
оди́нця 50. 71. 77. 103. 176.
омела 31.
Опіка Бога 13. 75. 95. 100.
291. 198. 226. 241. "Було раз,
плив я по озерці" 244.
Остання Хвилина 163-199. 176-
7. 179. 185-6. 188. 193-4. 196-8.
179. 185-6. 188. 193-4. 196-8.
отамани 69. 70.
Отець 103. 207.
охорона 102.
очі віщі 16-, очі суворі 55. "Як
тільки очі загуляю" 127.
пай голодний 72.
Палата 206. 213. Райські Па-
лати 196.
панство 50.

паристість 47-8. 52.
партії 69.
пастух 183.
Пекло 73. 126. 261. 182. 198.
199.
печаль 169. "Кому повім свою
печаль" 113-4.
підозра 86. 73.
пізнання 48. Пізнання Бога 38.
пісня 168. Пісня Райська 206.
Пісня серця 213. Пісні Анголь-
ські 218-9. "Безплотні Сили нам
співали" 218-9.
писанка 143-4.
Планети 91.
подвійність-паристість 52.
подяка Богові: "За все я скла-
даю подяку Тобі" 228.
поезія 59.
покайся 189. 190-1. 188.
Покрова 102. 221.
покута 258.
поляки 271-276.
Польща 274. 275.
помилки 50. 93. 111-2.
помирати 191. 193.
Потрібне 238.
Правда Бога 12. 30. 32. 34.
42. 48-51. 53-5. 58. 61-2. 68. 71-
3. 75. 77. 81. 87. 89. 91. 95-6.
99. 103. 148. 154. 241. 253. 273.
Святе переможе — і Правда на-
стане 57-91. "Вдихни в мене,
Господи, Правди Святої" 95-6.
Православна Соборна Україн-
ська Церква 305-322. "Як ти
укранець, то будь православний"
315. Гімн Православної Церкви
322.
Праця 39. 44-6. 67. 73. 77. 82.
93. 94. 100. 103. 134. 135. Пра-
ця для народу 135. 156. Праця
для народу — то праця для Бога
45. Див. робота.
прекрасне 102. 248.
преса 70.
Пресвятий 121.
привиди минулого 115.
прикази Господні 177.
Примара 104. 222. 259. 260.
Природа. 30. 37-8. 42-3. 77. 121.
196. 213-4. 233. 237. 249. 288.
"Хто душу й серце дав Природі"
214-5. "Прекрасна Природа"
287.
Причастя 91. 113. 146.

- Прометей 83. 88. 103.
Пророки Обранці 12. 15.
прощення Господнє 190. 263.
пути 124.
- рабство 33. 236.
Рай 75. 76. 84. 90. 101. 123.
127. 129. 130. 156-8. 168. 209.
211. 216. 220-4. 237. 239. 240.
242. 244-250. 287. "Рай" 72. Віч-
на туга за втраченим Раєм 205-
17. 225. Спасенним Рай вернеть-
ся знову 218-27. "Було раз" 209-
10. "Бувало часом холодками"
218. "О Раю тихий, незабутній"
205-6. "В душі моїй цвіте надія"
221-2. "Верни. Милостивий, нас
знову до Раю" 247. Хто вірує,
той постійно в Раю 228-46. Двері
Раю 215-6. Райські Двері 70.
ранок 215.
рима 71.
"рівність" 71.
рідне своє 274.
робота. 134-5. 279. Кінець в ро-
боті 57. Робочі руки 55. Див.
праця.
роблю, чого не хочу 39.
роzdвоєння 189. 126. 158.
родина 182.
рожа 144.
розбрат 134.
розкоші 79. 188.
розум 11. 12. 34. 37. 56. 65.
77. 120-4. 131-6. 155. 157.
рослинистість 121.
- Саваот 252.
самітність 114. 171. "Як вечір
самотній до хати вступає" 162.
Сатана 27. 32-3. 74. 89. 181.
241. 245. Див. Диявол.
сваволя 50.
Світ 93. 96. Той Світ 182. 193.
195.
Світотвір 11-16. 22-34. 56-8.
66. 78. 83. 95. 97. 98. 100-1. 121.
180. 249.
свобода 104. 236.
Святе переможе і Правда на-
стане 57-91.
Святий 43-4. 71. 74. 75-6. 212.
себелюбство 33.
серце 37. 39. 58. 113. 122-4.
126. 131. 137. 141. 143. 146.
186. Серце чисте 56. 73. 249.
сила 79. 237.
сили Божі 75.
ситий 145.
Сіон 103. 132. 144. 149. 154.
255.
скін (смерть) 177.
Скорбота 98.
слава 47. 48.
слабий 44.
слово 59. Слово Боже 75. 259.
Слова Пророчі 217. Віще слово
136. Тепле слово 194. "Слово —
то меч ободічний" 302. Муки
слова 49. 296-7.
слуги 187. Сл. Божі 278.
Служити народу — то служи-
ти Богу 45. 46. 81. 92. 99. 100.
103. 105. 278. 280.
смак 48.
Смерть 48. 58. 59. 63. 65-69.
75. 78. 86. 89. 93. 121. 126. 137.
146. 156. 173-80. 185. 191-3. 197.
211. 213. 219. 220. 225. 235.
"Слуга я тільки Вірна Божа" 176.
"Покине земне все Людина" 177-
8. "Ніщо не кінчиться з то-
бою" 179-80. "В темноту йдуть
самі невіри" 195.
соборність Української Церкви
312-5.
Совість 73. 77. 149. 261.
соловейко 141.
сльози спізнєні 162. "Не по-
можуть нам сльози" 162.
Сонце 38. 83. "Встає раненько
Сонце зо сну" 215.
сотворення Вселенної 11-2.
18-9.
Спасіння 44. 76-111. 131. 216.
221. 225. 227. 241.
спокій 93. 129. 135. 137. 177.
178. 215. 240.
спокуси 35. 126.
спокусник 237.
спомини 209.
справедливість 44.
старе 126.
стремління 50.
Старість 63-7. 78. 116. "Отак
старому пригадалось" 140.
Створитель 102.
Страх 32.
Суд Останній 121. 153. 158.
175-7. 179. 181. 187-9. 93-4. 197.
258.

Сумління 78. Див. совість.
супружжя 94.
Сурма Божа 121.
сучасне 136.
схід сонця 38. 215. "І виспа-
лось Сонце" 207.

танці 167.
Творець 34-5. 103. 118. 226.
терпіння 43. 58. 131. 228. 237.
Тіло 53. 54. 64-5. 78. 79. 88.
100. 118-125. 129-131. 155-8.
191. 195. Тіло живе в віках 121.
товпа 73.
трутні 54.
туга за вищим 33.
туми 70.
Тьма 77.

убогий 145.
Угору! 123.
узавтра 170.
Україна й Церква 313.
українець 272. "Як ти укра-
їнець — то будь православний"
315.

Ум 131. 161. 214.
умирає все живе 193.
уміння 77.
Усесвіт 13-16. 22-3.

хата своя свята 161.
Хвороба 63. 79. 83.
Херувим 219. 240. 242.
хліб 123. 236. 249. Хліб на-
сущий 178.

Холм 272. "Православний Свя-
щеник прибув до Холма" 276-7.
Холмська Мати 275. Холмські Па-
лати 273.

Холмщина 265-281. Поляки ка-
тують на Холмщині 276-7. "Була
то Казка над Казками" 270.
"П'ять років тяжкого служіння"
277. "О Пречистая Діво" 280. "О
Холмщино любя" 269-70.

холмщини 276.

Хрест 157.

Христос Воскрес 75.

Церква 69-70. Україна й Цер-
ква 313. Рідна Церква 318-9.
Відпалі від Церкви 315. Політня-

ка в Церкві 314. "Ой у полі край
дороги" 130. "Єдина Церква —
всемогуча" 312. "Церква — си-
ла народу" 313. "Ой упали рап-
товні сніги" 316. "Я вірю гли-
боко — воскресне" 317-8. "Я
глибоко вірю — минеться руйна"
321-2. "Багато від Рідної Цер-
кви відпало" 315. Гімн Право-
славної Церкви 322. "Моя Цер-
кво Українська" 309-10.
ціль 240.

час 34. 177.
чаша (доля) 161.
черідка 215.
Чертог 11. 84. 104. 155. 156.
158. 181-9. 190. 191. 195. 206.
214-5. 231. 235. 238. 241. 275.
чесність 48.
Чесноти 25. 34. 56. 62. 65. 74.
92. 179. 188. 196. 198.
чоловік 94. 125. 151. 198.
чуда Божі 30.
чужинці 70. "На цьому Світі
ми чужинці" 191.
чуття 64.

шлунок 65.
шукання 50. 133.

шасливе 112.
Щастя 34. 43-5. 46-7. 58. 59.
66. 77-80. 89. 90. 93. 95. 104.
107. 111-116. 125. 161. 170. 177.
185. 188-90. 193. 195. 206. 208-
11. 217. 219. 222. 224. 230-2.
240-1. 245. 248. 255. 236. Усе
життя женемося до Щастя 111-
116. "До Щастя" 117-8. Щастя
Людини — в гармонії її духових
сил 117-128. Щастя в тобі само-
му 129-140. Щастя з нами 159.
Немає Щастя в скороминучому
141-51. "Найбільше Щастя" 161.
157. Щастя — на минуту 136.

юдоля земна 193.
юність 79.
юрба 51. 71. 73.

"я" 54.

ЗМІСТ ФІЛОСОФСЬКИХ МІСТЕРІЙ:

I.

“Житейське Море”, Філософська Трилогія:

	Стор.
I. “Народження Людини”, Добро і Зло на Світі.	
Містерія на п'ять дій	7—106
Дія I: Сцена I, Пролог у Небі: Усесвіт безмежний	11
Дія II: Божий Світотвір	22
Сцена II: Присуд Господній	17
Дія III: Основи духового життя на Землі ..	36
Дія IV: Святе переможе — і Правда настане	57
Дія V: Сцена I: Блаженний, хто служить народу	92
Сцена II: Епілог на Небі: Служи народові	100
Сцена III: На Землі народилась Людина нова	105
II. “До Щастя!” Містерія на п'ять дій	107—162
Дія I: Усе життя женемося до Щастя	111
Дія II: Щастя Людини — в гармонії її духових сил	117
Дія III: Щастя все в тобі самому	129
Дія IV: Нема Щастя в скороминучому	141
Дія V: Щастя — у своїй родині	152
III. “Остання хвилина”. Містерія на п'ять дій	163—200
Дія I: Людина не думає про Смерть	167
Дія II: А Смерть приходить несподівано ..	173
Дія III: Покинуть перші вірні друзі	181
Дія IV: Надія тільки на Ласку Господню ..	187
Дія V: Людину спасають Чесноти її	193

II.

Містерії:

Каїн і Абель. Містерія на п'ять дій	201—262
Дія I: Вічна туга за втраченим Раєм	205
Дія II: Спасеним Рай вернеться знову ...	218

	Стор.
Дія III: Хто вірує, той постійно в Раю	228
Дія IV: Братовбивство	247
Дія V: Божий присуд на Каїна	258
Вже досить невинної крові! Холмщина. Містерія на одну дію	263
Рідна Мова. Створення людської мови. Містерія на одну дію	282
Ява I: Душевна мова	287
Ява II: Створення словної мови	291
Ява III: Слово — то меч обосічний	297
Руїна й Воскресення. Соборна Українська Пра- вославна Церква. Містерія на одну дію	305
Післямова. Релігійна поезія	323
Архаїзми в Містеріях	328
Показчик описаних у Містеріях тем	329

